

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS
ŽIVOT
2003 SEPTEMBER WRZESIEN

č. 9 (543)
CENA 2.20 zł

PUTUJÚCI KRÍŽ

V ČIERNEJ HOŘE BOLO VESELO

GOTICKÁ CESTA

**PRÍCHOD SLOVÁKOV Z HORNEJ ORAVY
NA ŽITNÝ OSTROV**

Požiarnické zbory tvoria neodlučiteľnú súčasť každodenného života našich dedín na Spiši a Orave. Stretávame ich všade tam, kde sú ľudia vystavení nebezpečenstvu a potrebujú ich pomoc, teda pri hasení požiarov, odstraňovaní následkov povodní a pod. Preto sa tešia všeobecnému uznaniu a úcte. Prednedávnom sa v Podsrní konala posviacké nového požiarnického automobilu tamojšieho zboru, z ktorej je aj nás záber. Podrobnejšie o tomto podujatí pišeme na str. 20-21.

Foto: F. Harnabuz

V ČÍSLE:

Dunajská Lužná vo svetle dejín	4
Príchod Slovákov z hornej Oravy na Žitný ostrov	5-6
Cestičkami osudu	7
Kovalčíkovci zo Zubrice.....	8-9
Putujúci kríž.....	9
Vitajte v Repiskách!	10-11
V Čiernej Hore bolo veselo	11-12
Gotická cesta	13-14
Festival Jánošíkov dukát '2003	14-15
Z dejín nižnolapšanského dvora	16
Horčičné zrnko	17

Zájazd detí do Bardejova	18
Posviacka v Podsrní	20-21
Poviedky na voľnú chvíľu	22-23
Zlatá jeseň, čiže čas na huby	24-25
Čitatelia – redakcia	26-28
Poľnohospodárstvo	29
Mladým – mladším – najmladším	30-31
Šport a hudba	32
Učíme sa pliesť	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava – humor	36-37
Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www. tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

**Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury**

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Agáta Klukošovská

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiaková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego lub bezpośrednio wpłatą na konto: Bank PKO S.A. III/0 Kraków 10701193-2017-2221-0100 Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów nadesłanych tekstu.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

ZAČAL SA NOVÝ ŠKOLSKÝ ROK

Mnohí ľudia na svete sa stávajú veriacimi, až keď sú dospelí. U nás sa však s vierou stretávame už prostredníctvom našej mamy, ktorá nám od malička ukazuje kríž. Neraz vidíme nášho otca, ako si kľaká a spína ruky k rannej i večernej modlitbe. S vierou sa skrátka stretávame v našich rodných domoch už od najmladších rokov. Človek je takým stvorením, ktoré treba vychovávať. Rodičia odkazujú svojim deťom to, čo majú najlepšie: kultúru, vieru, národnosť a najmä svoju reč. Keby sa deti mali vychovávať bez rodičov, bez dospelých, určite by nedospeli k oným črtám človečenstva. Rodičia odovzdávajú svojim deťom tie najlepšie črty svojho charakteru. Zasa tí, čo sú veriaci, za najväčšie dobro považujú svoju vieru. Rodičia aj zoznamujú svoje deti s tými, ktorých považujú za svojich priateľov. Keď je v ich živote Ježiš Kristus dôležitý, koho považujú za svojho ozajstného priateľa, učia svoje deti aj tomu, aby sa s ním rozprávali v modlitbe.

Deti často napodobňujú svojich rodičov. Keď sú veriaci, aj deti sa budú automaticky snažiť spoznať vieru svo-

Nedeckí miništranti na prázdninách vo Vyšných Ružbachoch. Foto: J. B.

jich rodičov. Na svete nie je nič lepšie nad dobrý príklad. Preto rodičia by mali dávať tento príklad svojim ratolesťiam, kym sú ešte malé. Keď sa môžu spoľahnúť na rodičov, budú sa vždy pýtať, ako to či ono má byť. Keď prekročia hranicu dospelosti, sami budú riadiť svoj život a voliť si aj svoju vieru. Keď im tú vieru vstupili v detstve rodičia, aj v dospelosti budú dobrými kresťanmi.

Keď mladý človek zanecháva vieru svojich rodičov, môže to byť aj jeho chyba, zlá vôľa a zatvrdlivosť jeho srdca. Mladý človek netúži po obrátení, preňho je len temná noc. Okolnosti, do ktorých sa dostal, mohli spôsobiť, že sa tá clona vzťahuje aj na Cirkev, do ktorej patrí aj on. Kristus už nie je preňho niekto veľký. To všetko je pre rodičov najväčší kríž, keď vidia, že nemôžu pomôcť svojmu dieťaťu v jeho viere. Nemôžu tak realizovať svoju vieru, do ktorej boli zaviazaní sviatostou manželstva.

Na druhej strane keď rodičia vidia, ako sa vyvíja viera ich detí, že deň Tuříca sa napĺňa každý deň, v ich srdciach vládne veľká radosť. Vidia to aj vtedy, keď sú sami veľmi zaneprázdnení a na nič nemajú čas, podobajú sa tej evanjeliovej Marte. Ale v tom všetkom sa nájde aj miesto pre Krista, ktorý im povie, aby si našli svoje miesto vedľa Márie, ktorá rada počúvala Ježišove slová a realizovala ich v každodennom živote. Treba dôverovať Ježišovi, lebo ináč bude naša životná púť nerovná a tăžká a nedokáme sa na nej nijakých radostí. Naše náboženstvo sa vyvíja práve v tej rodine, do ktorej patríme.

Okrem rodiny sa duševný i náboženský život vyvíja aj na vyučovaní náboženstva v škole, pri pastorácii detí a mládeže a v pastoračných centrách na vysokých školách. Forma náboženstva prináša veriacim odpoved' aj na tie najťažšie otázky dneška. Od roku 1990 sa náboženstvo opäť vyučuje v školách, teda v materských a základných školách, na gymnáziách a stredných školách. Aj Sv. otec Ján Pavol II. veľmi túžil po tom, aby sa výuka náboženstva vrátila do škôl. Mnohokrát o tom hovoril vo svojich homíliach aj vtedy, keď prichádzal do Poľska. Tak veľmi sa tešil, keď videl deti po prvom sv. prijímani na stretnutí v Zakopanom roku 1997. Sv. otec bol doslova nadšený a s úľavou si vydýchol, keď prišiel k oltáru a začal svoj prednes.

Začal sa nový školský rok. Začalo sa výčovanie nielen jednotlivých predmetov, ako matematika, poľština či slovenčina, ale aj výuka náboženstva. Tu sa začína viera, ktorá povzbudzuje mladého človeka k tomu, aby bola táto viera živá a priezračná. Cieľom náboženstva je zrelost' vo viere. Po ovoci poznaníame týchto ľudí. Najmä rodičia by mali mať na zreteli dobro svojich detí. Občas by sa mali opýtať, ako to všetko ide, a pomôcť im nájsť dobré miesto na tomto svete. Totiž keď sa teraz nenaučia, kym sú ešte mladí, tăžko im bude učiť potom, keď budú dospelí. Svojím príkladom im môžeme pomôcť. Potom ovocie bude iste dobré.

KRÁTKO ZO SPIŠA

Prednedávnom 40. výročie sobáša oslavili manželia Anna a Štefan Mušovci z Novej Belej. K ich výročiu im prajeme veľa pevného zdravia, lásky, vzájomnej podpory a ešte veľa rokov spoločného života a pohody v rodinnom krahu.

***

Vlci sú v lete a na jeseň pohromou pre bačov a ich stáda oviec. Vyskytujú sa v južnej časti Poľska, od Babej hory až po východné hranice. Tento rok už vlci roztrhali okolo 30 oviec. Majitelia sa môžu uchádzať o odškodné vo Zväze chovateľov oviec a kôz, ktorý má vyčlenené prostriedky na tento cieľ.

Text a foto:
AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

JOZEF BEDNARČÍK
kaplán v Nedeci

M. András a L. Molitoris s vystupujúcim oravským súborom

Otvárací ceremoniál pred miestnou zvonicou

DUNAJSKÁ LUŽNÁ VO SVETLE DEJÍN

Je málo obcí horného Žitného ostrova, ktoré naznamenávajú taký diapazón kultúrnych a spoločenských aktivít, ako Dunajská Lužná. Po pomníku M. R. Štefánika, Lipe Ústavy SR, jej pamätnej tabuli, po označení historických chrámov, ako i stretnutí rodákov z Košarisk či Terchovej, sa tohoročný svätoť svätok sv. Cyrila a Metoda v rámci 140. výročia založenia Matice slovenskej niesol v znamení odhalenia nových historických súvislostí tejto obce.

Z iniciatívy tamojšieho miestneho odboru MS a v spolupráci s Obecným úradom, Klubom KDH, športovým klubom, Jednotou dôchodcov Slovenska, ale najmä Strojníckou fakultou STU v Bratislave, odhalili tu 5. júla 2003 pamätnú tabuľu hospodárskemu dvoru Svoradov po r. 1922 a príchodu Slovákov z Oravy do obce po roku 1945.

Pripomeňme, že bývalý bratislavský internát Svoradov po r. 1922 prichýlil stovky príslušníkov slovenskej inteligencie, prevažne sociálne slabších, ale nadaných Slovákov, ktorí stáli na štarte slovenskej vedy, umenia, publicistiky, ba i politiky po vzniku ČSR. Tunajšie hospodárske zázemie (časť Nová Lipnica) im pomohlo v zabezpečení hladkého chodu internátu a primeranej starostlivosti o mladých slovenských študentov. Okrem toho spomínaná časť tejto obce, nazvaná Nová Lipnica, historicky nadväzuje na príchod našich krajanov z Oravy (najmä z Veľkej Lipnice a Malej Lipnice) po r. 1945, ktorí ušli z rodného kraja pred prenasledovaním a začali sa tu usádzať aj z protestu voči tomu, že

pôvodne slovenské oravské i spišské obce sa po II. svetovej vojne stali opäť súčasťou Poľska.

Miestny odbor MS angažovaný vo viacerých iniciatívach tu spolu s uvedenými spoluorganizátormi oslávil svätoť sv. Cyrila a Metoda, Deň zahradníčených Slovákov i 140. výročie založenia MS osadením pamätnej tabule na miestnej zvonici, upozorňujúcej na tieto významné historické aspekty v Dunajskej Lužnej. Tento akt poctili svojou prítomnosťou i naši krajania, ktorí prišli do Lužnej so súborom Kumoratky z Malej Lipnice a Podvlka, generálny tajomník SSP Ludomír Molitoris, bývalý konzul ČSR v Katoviciach Matej András, ako i pamätníci týchto historických súvislostí. Z domáčich boli prítomní: tajomník MS a predsedu MO MS Stanislav Bajaník, starosta obce Ladislav Cingel a ďalší. Na pamätnej tabuľi je vyrytý text: *Na pamiatku SVORADOVA, hospodárskeho dvora, svoradovského internátu v Bratislave po r. 1922 a príchodu Slovákov z Poľska po r. 1945. K 140. výročiu založenia Matice slovenskej.*

Text a foto: JÁN KUBÁŇ

* * *

Chcela by som pripomenúť, ako došlo k tomu, že sa naši rodáci z Oravy - z Malej Lipnice, Podvlka, Zubrike, ale predovšetkým z Veľkej Lipnice usadili až tak ďaleko, za Bratislavou. Keď sa skončila druhá svetová vojna a Oravu opäť pripojili k Poľsku, naši krajania sa s

tým nemohli zmieriť. Chceli žiť naďalej na Slovensku. Preto nie div, že sa mnohí rozhodli odísť do starej vlasti. Prinútili ich k tomu aj ďalšie skutočnosti, v tom najmä fakt, že viacerí Veľkolipničania počas bojov pri Babej hore vyhoreli, že sa chceli vyhnúť perzekúciám zo strany bezpečnostných úradov, ktoré po vojne začali Slovákov prenasledovať, nehovoriac o rôznych bandách, ktoré po vojne okrádali Oravcov a ohrozovali ich životy. Rozišli sa po celom Slovensku, ale veľká skupina, asi 40 rodín zo spomínaných obcí, sa usadila v naddunajskej osade Torcs, ktorú v r. 1948 premenovali na Novú Lipnicu. Žijú tu dodnes, aj keď obec – po spojení so susednými osadami Jánošíková a Košariská – dostala nový názov Dunajská Lužná. Dodnes sa tiež stredná časť obce volá Nová Lipnica.

Začínali takmer od začiatku. Našťastie krátko po príchode im úrady prideliли domy a polia, ktoré ostali po vysídlených Nemcoch, takže čoskoro začali hospodárať. Práce sa nebáli, vedľa boli na ňu zvyknutí ešte z Oravy, takže postupne sa im začalo vodiť čoraz lepšie. Je to napokon rovinatý kraj, žiadnen kopček a polia veľmi úrodné. Všetko sa im urodí. Nič im nechýba, snáď len to, že bývajú tak ďaleko od svojho rodiska.

Kedže na svätoť sv. Cyrila a Metoda mali odhaliť tabuľu medziiným aj na pamiatku ich príchodu do tejto obce, pozvali nás, aby sme spolu oslávili toto vzácne jubileum. Prišli sme teda k nim aj s našim súborom Kumoratky a musíme povedať, že veľmi sa nám potešili. Keď sme im potom zaspievali po oravsky, niektorí si od dojatia až poplakali. Uro-

PRÍCHOD SLOVÁKOV Z HORNEJ ORAVY NA ŽÍTNÝ OSTROV

Poľská etnografia v 19. a 20. storočí zúžila problematiku slovenských gorárov na niektoré ich jazykové znaky a vyhlásila tento ľud za časť poľského národa. Neskúmala širšie súvislosti jeho vývinu a už celkom opomenula skúmať jeho vlastné cítenie a národné vedomie, ktoré bolo od generácií jednoznačne slovenské. Len tak sa mohlo stať, že po rozpade Rakúsko-Uhorska už v novembri 1918 poľské vojsko vniklo na územie Slovenska a obsadilo časť Spiša až po Kežmarok a územie hornej Oravy. Dekrét, ktorý vydal náčelník poľského štátu Józef Piłsudski 28.11.1918 o voľbách do Ústavodarného sejmu, predpokladal aj voľby na Orave, Spiš a Kysuciach. Nebolo z toho, pravda, nič a okupáciu slovenského územia museli Poliaci na zárok misie Dohody ukončiť a svoje vojsko stiahnuť. Stalo sa tak 13. januára 1919.

Dohodové mocnosti – USA, Francúzsko, Veľká Británia, Taliansko a Japonsko – mali záujem na priamej dohode

bili sme im skutočne veľkú radosť. Veľmi ľutovali, že sme sa onedlho museli vracať domov a nemohli sme zostať aspoň dva dni.

Slávnosť bola pekná a ostane z nej pamiatka v podobe tabule na dlhé roky. Počas slávnosti náš súbor vystúpil a zaspieval im niekoľko tých našich, oravských. Po obede sme si prezreli celú obec a zašli sme aj k Dunaju. Po oslavе a posviacke zvona sme sa rozišli po jednotlivých rodinách a ponavštevovali príbuzných a známych. Samozrejme, my starší, čo si ešte pamätáme tie časy. Pre mladých bola diskotéka. Počas tých stretnutí sme sa mohli porozprávať, spolu si pospievat a spomienkam nebolo konca kraja. Všade nás milo vítili a hostili, takže to boli nezabudnuteľné chvíle.

Na záver by som chcela podakovať nášmu Spolku, ako aj Gminnému úradu v Jablonke za to, že nám spolu uhradili cestu k našim rodákom v Dunajskej Lužnej, z ktorej nám nadľho ostanú veľmi milé spomienky.

VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ

de medzi Poľskom a Česko-Slovenskom, ku ktorej však nedošlo a tak v septembri 1919 Dohoda rozhodla usporiadajúť na sporných územiach na Tešínsku i na Orave a Spiši plebiscit, ktorý sa mal konať v júli 1920. K plebiscitu nedošlo, lebo Poľsko sa zapletlo do vojnového konfliktu so vznikajúcim sovietskym Ruskom a keď v júni 1920 stáli sovietske oddiely pred Varšavou, požiadala polská vláda o pomoc dohodové mocnosti. Francúzi a Briti prisúobili túto pomoc poskytnúť, ak Poľsko bude súhlasiť s ich podmienkami, čo sa aj stalo a okrem iného bol zrušený aj plebiscit a hranice medzi Česko-Slovenskom a Poľskom určila od zeleného stola dňa 28. júla 1920 Rada výslancov. Tak sa dostalo do Poľska trinásť spišských a dvanásť oravských obcí. Z Oravy: Podsrnie, Podvilk, Harakub, Horná a Dolná Zubrica, Oravka, Bukovina-Podsklie, Pekelník, Jablonka, Chyžné, Malá Lipnica, ako aj Hladovka a Suchá Hora. Pri definitívnej úprave hraníc Delimitačnou komisiou na Orave došlo k vráteniu Slovensku dedín Hladovka a Suchá Hora výmenou za Veľkú Lipnicu, ktorá teraz pripadla k Poľsku. Stalo sa tak na žiadost poľskej strany.

Takto sa realitou stalo to, čo na Orave ani na Slovensku nikto nečakal. Roduverní Slováci sa tak dostali do poľského štátu a ostali tam bez národných práv. Aké bolo ich skutočné cítenie, potvrdzuje aj jeden z hlavných bojovníkov za pripojenie slovenských gorárov k Poľsku Ferdinand Machay, rodák z Jablonky, ktorý takto píše vo svojej knižke *Moja droga do Polski*:

- Zaujímavým výsledkom plebiscitnej práce bola skúsenosť, alebo otázka, či o národnosti niekoho rozhoduje jazyk, alebo presvedčenie. Stretávalo sa totiž mnoho ľudí medzi našimi goralmi, ktorí sa z presvedčenia považovali za Slovákov, hoci hovorili po poľsky... Takže jazyk a presvedčenie má rozhodovať o príslušnosti k národu? Teória hovorí o jazyku, avšak život – bohužiaľ – tak často o presvedčení... Mrzelo a hnevalo ma to tým viac, že medzi Slovákm sa nenašiel ani jeden, ktorý by sa bol považoval za

Poliaka... Oveľa ľahšie bolo Slováka pre Poľsko získať, ako poľských goralov...

Slovenskí gorali, ktorí sa dostali r. 1920 do Poľska, nemali nijaké menšinové práva, nemali slovenské školy, pri sčítaní obyvateľstva ich sčítací komisári uvádzali ako Poliakov. Čs. vláda neprevádzaťa za obdobie prvej republiky o nich najmenší záujem.

Po mníchovskom diktáte v jeseni 1938 si beckovské Poľsko vynútilo ďalšie ústupky zo Slovenska a okrem Českého Tešínska si prisvojilo aj územie zo Slovenska na Kysuciach, na Orave Hladovku a Suchú Horu, vo Vysokých Tatrách Javorinu a celé vnútorné slovenské Tatry, v Pieninách obec Lesnicu a ďalšie hraničné územia, takže sa do Poľska došlo ďalších štyri a pol tisíca občanov slovenskej národnosti.

Další akt slovensko-poľskej tragédie nastal 1. septembra 1939. Slovenská armáda po boku hitlerovského Nemecka napadla Poľsko. Výsledkom tohto taženia bolo obnovenie slovensko-poľských hraníc podľa stavu z roku 1918, to znamená prinávratenie poľských záborov z r. 1920 a 1938.

Od pripojenia v jeseni 1939 až do januára 1945 žili obyvatelia hornej Oravy a severného Spiša ako organická súčasť slovenskej republiky a nazývali sa hospodársky, kultúrny a národný rozvoj.

Sovietsko-nemecký front sa koncom januára 1945 zastavil na líniu Chyžné – Veľká Lipnica, čiže oslobodené bolo územie severného Spiša a hornej Oravy, pririeknuté r. 1920 Poľsku a tak život opäť nastolil otázkou poľsko-slovenských hraníc. Nebolo to ľahké ani jednoduché, pretože slovenské obyvateľstvo sa okamžite začalo aktívne brániť opäťovnému pripojeniu k Poľsku. Podľa vzoru povstaleckého Slovenska si založilo v obciach národné výbory a organizovalo si aj vlastnú občiansku miliciu. Spontánne si organizovalo aj plebiscit, podľa ktorého sa 98 % obyvateľstva prihlásilo k slovenskej národnosti. Presvedčalo orgány Sovietskej armády, že patria k Československu.

Krakovský vojvoda vydal 15. februára nariadenie zaviesť poľskú administráciu na Spiši a Orave. V Jurgove tomu zabránil odpor slovenskej milície a pohraničnej stráže, podporovaný zástupom asi 300 osôb. Obdobne tomu

bolo aj v iných spišských a oravských obciach, napr. v Jablonke 14. apríla asi 300 Slovákov napadlo a obsadilo stanicu poľskej milície, vyslanej z Nowého Targu. Hodno spomenúť, že na 11. apríla vyhlásené odvody do Československej armády sa vzťahovali aj na územia hornej Oravy a severného Spiša, k čomu generál Svoboda získal súhlas velenia IV. ukrajinského frontu.

Slovenské obyvateľstvo spišských a oravských obcí vyvýjalo horúčkovitú činnosť. V prvej polovici februára vydali spišské obce vyhlásenie o samourčení, ktoré podpísalo až na 99 % obyvateľstva. Dňa 7. apríla zástupcovia oravských obcí navštívili prezidenta Beneša v Košiciach a dožadovali sa pripojenia Spiša a Oravy k ČSR.

ONV v Trstenej podal 22. apríla prezidentovi Benešovi memorandum, v ktorom konštatuje, že až 95 % obyvateľstva hornej Oravy chce nálezať do Československa. K memorandu pripojili podpisové hárky z akcie, robenej bez vyzvania a petície zo všetkých obcí, datované 19.-22. apríla, v ktorých sa mestne národné výbory všetkých obcí osvedčovali, že obyvatelia týchto obcí sú až na 95 % Slováci.

Dňa 20. mája bolo v Jablonke za daždivého počasia manifestačné zhromaždenie hornooravského ľudu za pripojenie k Československu. Zišlo sa tu na tri tisíc osôb. A v ten istý deň major Ivan Polák v zastúpení čs. vlády a SNR v Trstenej odovzdal hornú Oravu a severný Spiš poľským zástupcom. Bol to dôsledok rozhodnutia čs. vlády, ktorá na svojom zasadnutí v Košiciach 5. mája rozhodla vrátiť severné územia Oravy a Spiša Poľsku. Bolo to rozhodnutie bez kladenia akýchkoľvek podmienok, zdôraznený bol však slovenský charakter týchto území.

Odvodzanie Spiša a Oravy prebehlo rýchlym a pre poľskú stranu prekvapujúcim spôsobom. Novotargské starostvo o odovzdanie tohto územia bolo upovedomené dňa 20. mája veliteľom sovietskej pohraničnej stráže v Nowom Targu. Delegácia starostva sa preto bezodkladne odobrala do Trstenej na Slovensko, kde toho istého dňa došlo k podpísaniu príslušného protokolu predstaviteľmi oboch strán. Po podpísaní protokolu bola slovenská pohraničná stráž stiahnutá za hranice z r. 1937, to znamená za hranice spred Mníchova.

V poľskej historiografii sa tvrdí, že „poľská strana bola ochotná vzdať sa hornej Oravy a severného Spiša výmenou za získanie Tešínska (Zaolzia)“. Avšak Praha nemala zámer stratíť tešínsky kraj bohatý na uhlie a hutu, hoci obývaný viac ako stotisícovou väčšinou Poliakov, aby sa vyhovelo túžbe niekoľkých tisícok goralov z Oravy a Spiša.

Protesty, antipoľské vystúpenia a náladu slovenského obyvateľstva prinutili novotargského starostu obrátiť sa 23. mája na krakovského vojvodu s prosbou o vyslanie vojska. Definitívne bola poľská administratíva zavedená až v júli 1945, keď sa stalo jasným, že júnové poľsko-československé rozhovory v Moskve sa skončili fiaskom. Poľské vojsko obsadilo Spiš 17. júla a Oravu 14. augusta 1945. Slovenské obyvateľstvo privítalo poľských vojakov nepriateľskými výkrikmi a hádzaním kamienov. Preberanie týchto území prebiehalo za ostrého odporu slovenského obyvateľstva. Na príkaz novotargského starostu už predtým, 2. júla, odišiel 80-členný oddiel poľskej milície z Nowého Targu na Oravu s poslaním odzbrojiť stanice slovenskej občianskej milície a zriadíť poľské stanice. Oddiel najprv obsadił Podvlk, potom pokračoval do Jablonky a vzal so sebou ako rukojemníka slovenského knaza z Podvlka. Po odzbrojení slovenskej stanice šiel ďalej do Jablonky, kde došlo ku krátkej zrážke so slovenskou milíciou, v dôsledku ktorej došlo k zadržaniu štyroch slovenských milicionárov. Po intervencii členov sovietskej pohraničnej stráže Poliaci prepustili knaza a slovenských milicionárov. Po odchode poľskej milície ozbrojené slovenské obyvateľstvo zaútočilo na poľskú stanicu. Prvý útok bol odrazený, podarilo sa dokonca zadržať štyroch útočníkov, ktorých odoslali do Nowého Targu, odkiaľ prišla do Podvlka posila ďalších trinásť milicionárov.

4. júla o 3. hod ráno skupina asi 300 Slovákov zaútočila na poľskú stanicu. Poliaci zorganizovali obranu v budove stanice a na kostolnej veži. Po vyčerpaní munície okolo 12.30 hod. sa Poliaci vzdali. Na poľskej strane bol smrteľne zranený veliteľ stanice čatár Wrona a dvaja milicionári. Poľských milicionárov, zajatých Slovákm, prepustili až v Malej Lipnici sovietski dôstojníci.

Po formálnom odovzdaní tohto územia 20. mája poľskej strane a potom po obsadení v júli a auguste poľským vojskom dochádza k zavedeniu poľskej administratívy, sprevádzanej nemilosrdným prenasledovaním každého, kto sa hlásil k slovenskej národnosti. Protislovenská činnosť poľských štátnych orgánov – štátnej správy, bezpečnostných orgánov, cirkevných hodnostárov - vypovedanie slovenských učiteľov a knazov, diskriminácie pri zásobovaní atď., sa ešte umocňovala teroristickou činnosťou jednotlivcov a najmä skupín, ktoré vyvýjali svoju činnosť na vlastnú päť, v čom vynikala najmä banda Kurasa – Ogňa, ktorá sa neštítila ani vrážd.

V dôsledku týchto neblahých udalostí dochádza k hromadnému úteku značnej časti slovenského obyvateľstva na Slovensko. Tento exodus postihol asi štvrtinu obyvateľstva, čiže asi 6 tisíc osôb.

Slovenské obyvateľstvo hornej Oravy a severného Spiša si utvorilo *Národnú radu obcí Hornej Oravy a Spiša* na obranu svojich práv, ktorých členovia po obsadení sporného územia poľským vojskom prešli do Trstenej na Slovensko. Dňa 2. augusta 1945 dostala Národná rada telefonický odkaz od dr. J. Slávika z Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu, aby sa ihneď dostavili na povereníctvo do Bratislavu. Tu vypracovali spolu s dr. Slávikom presídľovací plán hornej Oravy. Už o desať dní – 12. augusta sa začala presídľovacia akcia zo Skleného, kam pricestovali utečenci z Trstenej, záhytného bodu na poľských hraniciach V Trstenej zabezpečoval ONV hromadné ubytovanie, stravovanie a dopravu do Skleného. V Sklenom teraz pracovala Národná rada hornooravských obcí, ktorá sa starala o rozmiestňovanie utečencov po celom území Slovenska a pomáhala tak všetkým, ktorí prišli na Slovensko len s tým, čo uniesli v rukách. Jej činnosť trvala do 20. januára 1947, keď bola ukončená na obecnom úrade v Sklenom za prítomnosti jej predsedu Jána Rafáča a jej splnomocencov Ignáca Gajniaka a Vendelína Kotta.

Taká je v stručnosti história príchodu Hornooravcov aj Do Dunajskej Lužnej, ktorí tu našli svoj nový domov pred 58 rokmi.

JUDr. MATEJ ANDRÁŠ

CESTIČKAMI OSUDU

Život je cestou do neznáma, ktorá začína veselo a bezstastne, ale kam nás zavedie, závisí len od nás. Každý si na tejto ceste volí iné hodnoty a ciele, ktorých sa pridržiava a ku ktorým speje. Dnes sme zašli do Repísk-Vojtičkovho Potoka, kde pred nedávnom oslávila 90. narodeniny Mária MLYNARČÍKOVÁ z Čiernej Hory, aby sme sa jej opýtali, čo bolo pre ňu v živote dôležité, čomu venovala najviac svojho úsilia a pozornosti.

Detstvo a mladost

Mária sa narodila 27. marca 1913 ako najmladšie dieťa v slovenskej roľníckej rodine Jozefa a Zuzany (rod. Sarnovej) Mlynarčíkovcov. Jej rodičia mali neveľké hospodárstvo. Mala piatich súrodencov, bratov: Jozefa, Jána, Sebastiána a sestry: Agnešu a Alžbetu. Jej detstvo pripadlo na ľahké obdobie prvej svetovej vojny. - *Zvlášť ľahké obdobie nastalo, keď otca zobrať na front*, - spomína Mária. - *Ja som bola vtedy veľmi malá, takže si neveľa pamäťam. Mama však spolu so staršími súrodencami musela ľahko pracovať, aby sme mali nejakú obživu. Otec sa vrátil domov až po šestich rokoch. Pamäťam si moment, keď prišiel domov, postavil sa do stredu izby, zhodil vojenský plášť zo seba a povedal, že ho už nikdy nebude nosiť.* Aj keď bola najmladšia, nemala čas na hry a zábavy, lebo musela pomáhať rodičom na gazdovstve. Chodila páſť husi, potom kravy, podobne ako iní vrstovníci. Ako 6-ročná začala chodiť do školy, v ktorej sa ešte stihla naučiť písat a čítať po maďarsky. Dodnes si pamäťa niekoľko básničiek a dokáže ich aj zarecitať.

Manželstvo a rodina

Ani nevedno kedy Mária vyrástla na krásnu devu. Ako hovorí, mala veľa kamarátok, s ktorými sa často stretávala, chodila s nimi na zábavy, priadky a páračky, až kým jej nepadol do oka jeden mládenec, za ktorého sa neskôr rozhodla vydat. Bol to Andrej Mlynarčík, taktiež z Čiernej Hory. Svoju lásku si slúbili vo februári 1937. Svadbu mali peknú, aj keď skromnú. Po nej sa Mária nastáhovala k manželovi a spolu so svokrovcam hospodárnili na neveľkom gazdovstve. Andrej čoskoro začal chodiť do roboty, do lesov TANAP-u, kde potom pracoval skoro celý život. Mária zasa spolu so svokrovcam hodovala a vychovávala deti, ktoré sa im postupne narodili, čiže Jána, ktorý už žiaľ nežije, Annu, Ondreja a Žofiu. Obaja s manželom sa vždy snažili, aby ich defom bolo, čo najlepšie. - *Manžel bol veľmi obratný*, - pokračuje Mária, - a svojou prácou si v živote zadovážil veľa vecí. Spolu s bratmi boli majiteľmi mlyna, píly, šindliarky a valchovacieho stroja. Nachádzalo sa to v Čiernej Hore v blízkosti rieky Bialky. Žiaľ, koncom 50. rokov celý tento majetok pohltila voda. Keďže manžel bol často mimo domu, ja som sa musela naučiť kosiť, oráť a pod. Bola to ľahká práca, ale nikdy som sa nesťažovala, ved som to robila pre svoju rodinu. Ešte ako zaujímavosť viem, že môj manžel mal ako prvý v Čiernej Hore hodinky a bicykel.

Hned po vojne chcela Mária spolu s manželom odísť na Slovensko, do Lubice, kde si Andrej kúpil 3 ha polia, lenže

jeho otec nechcel opustiť Čierne Hory. Neskôr sa na Slovensku zmenili pomery, 1 ha kúpeného poľa pripojili k vojenským lesom a 2 ha zobraťo JRD. Dnes by sa rodina mohla sice pokúsiť o prinávratenie vlastníckych práv, ale bol by to zdĺhavý proces.

Mária si popri gazdovstve chcela tiež privyrobiť, a tak trinásť rokov tkala pokrovce pre podnik umeleckej

Ľudovej výroby - Cepeliu. Svornej jej v tom pomáhali deti. Bol to slušný zárobok pre celú rodinu.

Deti vyrástli a osamostatnili sa. Založili si vlastné rodiny. Anna sa vydala do Podspádov na Slovensku, Ondrej býva v Nowom Sączi a Žofia sa vydala do Repísk-Vojtičkovho Potoka. Mária, ako vedela, tak svoje deti podporovala a dodnes sa o to snaží. Oni jej to odplácajú dobrou opaterou.

Dnes sa teší štrnásťim vnukom a trinásťim pravnukom, ktorí na svoju babičku nikdy nezabúdajú a radi ju navštievujú. Ako Mária zdôrazňuje jej najväčším šťastím je rodina, ktorá ju obklopuje s veľkou úctou a láskou. Jej venuje všetko úsilie a lásku. - *Spolu s manželom sme prezili 54 rokov manželstva. Andrej bol veľmi veselý človek, vela a rád čítal. Bol výborným rozprávačom a rád rozprával vnukom Dobšinského povesti.*

Slovenčina moja

Mária sa vždy živo zaujímalá o písané, spievané, ako aj hovorené slovenské slovo. Bola vychovaná v slovenskom duchu, na čo nikdy nezabúdala a aj svoje deti viedla k tomu. Náš krajanský časopis Život číta od jeho vzniku až dodnes. Rada sleduje osudy krajanov a dianie v našom krajanskom hnutí. V srdci sa jej stále ozýva túžba po speve, preto keď len má chuť, vždy si zaspieva spolu s dcérou Žofiou. Veľmi rada si spieva najmä slovenské náboženské pesničky. Keď sme ju navštívili, zaspievala nám Tie šaštinske zvony ... - *Každá návšteva mi spôsobuje veľkú radosť. Tešíme sa, že niekto za mnou príde a nezabúda, že existujem*, - prízvukuje. Dnes, napriek vysokému veku, sa nadáľe samostatne pohybuje. Do kostola už nejde, lebo je to namáhavé, ale na dvor či do záhrady ešte zajde. Aj keď sa sťažuje, že jej už sluch neslúži ako voľakedy, je Mária plná elánu a životného optimizmu.

Celý život prežila v Čiernej Hore. Tam sa vydala, vychovala deti. Syn, ktorý ostal bývať s rodičmi, žiaľ, zomrel a o tri roky nato sa pobral z toho sveta aj manžel. Ostala sama. Preto...

M. Mlynarčíková s dcérou Žofiou

KOVALČÍKOVCI ZO ZUBRICE

V našom putovaní za krajanskými jubilantmi sme sa tentokrát zastavili v Hornej Zubrici, kde sme navštívili manželský pár Štefániu a Juliana KOVALČÍKOVCOV, ktorí 21. mája t.r. oslavili už 52. výročie sobáša.

Štefánia sa narodila 27. novembra 1928 v slovenskej roľníckej rodine Antona a Márie (rod. Kubackovej) Kulakovcov v Hornej Zubrici. Teda o dva mesiace oslávi 75 rokov.

- Som najstaršia z ôsmich súrodencov, - hovorí. - Mala som dvoch bratov a päť sestier. Jozefa, ktorý už žiaľ nežije, Eugéniu, Helenu, Margitu, Máriu, Annu a Eugena. Eugénia (Zónová) sa vydala do Sosnowca, kde žije so svojím manželom a deťmi, Helena (Nalepiecová), ktorá bola učiteľkou, je vdovou a so svojimi deťmi býva v Jaworznie. Vdovou je aj Margita (Stankovská), ktorá býva v Malej Lipnici. Mária (Kaczmarczyková) s manželom Antonom a deťmi býva v Dolnej Zubrici a Anna (Moniaková) s manželom Władysławom a deťmi, ako aj najmladší Eugen s rodinou žijú v Hornej Zubrici.

Štefánia, podobne ako jej mladší súrodenci, chodila do ľudovej školy v rodnej obci, ktorú absolvovala v rokoch 1935 až 1943. Prvé štyri roky sa učila po poľsky a ďalšie, už za Slovenského štátu (1939-45), po slovensky. Po Ako najstaršia zo súrodencov sa, žiaľ, nemohla ďalej učiť, hoci v škole odjakživa patrila medzi najlepších žiakov. Kedže rodičia potrebovali jej pomoc na hospodárstve, až do vydaja zostala pri nich. Pásala husi a kravy, starala o mladších súrodencov, pomáhala v domácnosti, ba aj v ťažkých poľných práciach. Aby rodine pomohla aj finančne, odišla na dva roky za prácou až ku Karlovým Varom v Čechách, kde robila v tzv. „rybární“.

- V Čechách, - spomína, - som bola v rokoch 1948 - 1949. Kedže tam boli dobré podmienky, rovnako pracovné ako aj platové, zarobila som si nielen na budúcu výbavu, ale pomohla som aj rodičom. Na leto som však prichádzala domov, aby som im mohla pomôcť v poľných práciach. V Čechách vtedy pracoval už aj môj brat Jozef, ktorý sa napokon pri Karlových Varoch aj oženil a býval až do svojej smrti (na infarkt) v roku 1985.

Po návrate z Čiech Štefánia zostala doma. Peknej a pracovitej dievčine napokon prišiel čas na vydaj. Svojho budúceho manžela Juliana Kovalčíka poznala prakticky od detstva.

- S Julianom, - pokračuje, - sme sa hrali už ako malé deti, spolu sme páslí husi, spolu behali sme po lese, zbierali sme jahody a hríby, ktoré potom moja mama predávala na trhu. Skrátka dobre sme sa spriatelili. Väznejšie sme sa však začali stretávať až necelé dva roky pred našou svadbou. Sobášili sme sa 21. mája 1951 v kostole sv. Michala v Hornej Zubrici. Vydávala som sa ako 23-ročná, manžel mal vtedy 20 rokov. Pamäťam sa, že nás oddával kňaz Ján Masliak zo Slovenska. Po sobáši sme mali sice len skromnú svadbu, ale nič na nej nechýbalo.

Po svadbe prišla Štefánia za nevestu ku Kovalčíkovcom, kde spolu s manželom hospodárieli len necelý rok. Onedlho (v roku 1952) už totiž stál ich nový dom, v ktorom bývajú dodnes.

- Dom, - hovorí, - sme si postavili sami. Manžel popri hospodárstve pracoval aj v Obuvníckom závode v Novom Targu a okrem toho hospodáril. Hlavne však veľa šil - bol totiž vychýreným krajčírom - a pomerne dobre zarábal.

Manželia Julian a Štefánia Kovalčíkovci

Manželom Kovalčíkovcom sa onedlho narodila ich jediná dcéra Štefánia (Šlączeková), ktorá sa po maturite na lýceu v Jablonke vydala a založila si svoju rodinu. V roku 1988 jej otec postavil nový dom, v ktorom býva spolu s manželom a štyrmi deťmi. Majú dve dcéry: Justínu (19) a Martu (12), ktorá sa pravdepodobne už onedlho začne učiť v ZŠ aj slovenčinu a dvoch synov: Marka (25) a Tomáša (24), ktorí sú ešte slobodní a bývajú spolu s rodičmi.

Manžel Štefánie, Julian Kovalčík, sa narodil 11. apríla 1931 v chudobnej roľníckej rodine Rozálie a Jána Kovalčíkovcov v Hornej Zubrici ako najstarší z piatich súrodencov. Má troch bratov: Bronislava, Ignáca a Eugena a sestru - Helenu. Ako sedemročný začal navštievať ľudovú školu v Hornej Zubrici. Po roku pokračoval vo výuke v ZŠ v Podvuku, odkiaľ podchádzal jeho otec.

- Môj otec, - hovorí Julian, - mal v Podvuku menšie hospodárstvo, ktoré zdedil po starých rodičoch, takže šesť školských rokov som strávil v tejto obci, kde som sa samozrejme učil po slovensky. Siedmu triedu som už absolvoval v poľskej škole v Hornej Zubrici, kde sme sa prešťahovali po skončení 2. svetovej vojny.

Kedže v Tvrdošíne na Slovensku žil jeho ujo Baračka, ktorý bol dobrým krajčírom, Julianovi rodičia sa rozhodli poslať ho k nemu učiť sa šíť.

- Mama, - pokračuje Julian, - mi na cestu upiekla „moskol“ (osúch), zabalila mi do batôžka trochu bielizne, aby som si mal čo prezliecť a vyprevadila ma na cestu. Pobral som sa k Chyžnému, kde som musel načierno prekročiť hranicu, keďže pripustky nám vtedy nedávali. Mal som však smolu. Chytili ma poľskí financi a odviedli ma do Czarneho Dunajca, kde ma zavreli. Hoci som mal len 16-rokov, držali ma skoro 2 týždne vo väzení. Po viacerých vypočúvaniach ma odviezli do známeho väzenia „U Montelupich“ v Krakove, odtiaľ Napokon ma držali v Novom Sączu, odkiaľ ma ako neplnoletého konečne prepustili.

Svoj „priestupok“ si musel Julian odpykávať aj neskôr, keď sa - každý mesiac - musel hlásiť na políciu. Napriek všetkému však na krajčírstvo nezabudol. V roku 1958 sa dostal na Ústav remeselného zdokonaľovania v Krakove, po ktorom dostal výučbný list s kvalifikáciou pre pánske, dámske a detské krajčírstvo.

- Po návrate z Krakova išiel na prax k dobrému krajčírovi Jánovi Knapčíkovi, ktorý sa krajčírskemu remeslu vyučil na Slovensku a potom už sám začal šíť a takto zarábať na živobytie a svoju rodinu.

Kedže Julian Kovalčík chcel byť dobrým krajčírom, nadalej sa usiloval zdokonaľovať svoje remeslo. Zo zdravotných dôvodov nemusel absolvovať ani základnú vojenskú službu, takže táto túžba sa mu po viacerých rokoch splnila. V roku 1968 si v Krakove urobil záverečné skúšky a stal sa diplomovaným krajčírom. Postupne si kúpil tri šijacie stroje: známy SINGER, za ktorý dal tolko, ako za jednu kravu, potom drahšiu českú LADU, po nej nemecký stroj PFAF 130 a nakoniec endlovací stroj OVERLOCK čínskej výroby. Žiaľ, srdcová choroba spôsobila, že sa na istý čas musel vzdať svojho remesla. Keď sa ako-tak zotavil, začal pracovať ako skladník v Novotargskom obuvníckom kombináte, kde bol napokon šest rokov. Okrem toho doma šil, o.i. odevy a iné veci miestnym obyvateľom, známym i rodine. Mohol si teda za ušetrené peniaze postaviť dom. Po čase vybudoval aj druhý murovaný dom pre svoju dcéru Štefániu, na ktorú s manželkou postupne prepísali aj svoje hospodárstvo.

- Uštie pásneho obleku, - hovorí Julian, - mi trvalo okolo 60 až 65 hodín čistého času, sukňu som šil asi 4-5 hodín a blízku okolo 3-4 hodiny. Musím povedať, že ináč sa šije na mieru a ináč tzv. konfekčné oblečenie, ktoré súce vzniká rýchlejšie, ale je aj oveľa lacnejšie. V roku 1986 som prešiel do invalidného dôchodku. Ešte aj teraz, kolko môžem, pomôžem našej dcere na hospodárstve a sem-tam niečo aj ušijem alebo opravím. Skracujem či zašívam nohavice, upravujem šaty, dámske blúzky a pod. Ľudia však čoraz menej chodia ku krajčírovi. Väčšina si už aj na dedine kupuje hotové oblečenie, ktorého je v obchodoch veľký výber.

Julian, - ako sme už povedali, - celý život šil. Keď bol pred pár rokmi dvakrát v Amerike, aj tam šil.

- Za Atlantický oceán, - pokračuje, - som sa dostal vďaka pozvánke, ktorú mi poslal môj známy, Karol Kulaviak z Dolnej Zubrice. V USA, presnejšie v Chicagu, som bol dva razy po tri mesiace. Veľa som sa tam našil, takže som si niečo aj zarobil, no a videl ale som tam iný, americký štýl života a inú, neraz divokú prírodu.

Popri mnohých pracovných a rodinných povinnostach Julian nezabudol ani na krajanskú činnosť. Členom nášho Spolku je prakticky od jeho založenia. Krátko po roku 1958 sa stal aj čitateľom Života, pri ktorom zotrval dodnes. Rád chodieval na krajanské podujatia. Keďže aj jeho trápi, že po odchode do dôchodku učiteliek Vladislavy Bogaczovej a Lídie Mšalovej sa v obci už nevyučuje slovenský jazyk, v lete t.r. začal zbierať prihlášky detí na vyučovanie tohto jazyka. Verí, že v novom školskom roku 2003/2004 sa im v jednej z tunajších ZŠ podarí začať vyučovanie slovenčiny.

Dnes sú už obaja manželia Kovalčíkovci na zaslúženom dôchodku. Spoločne hovoria, že dnes sa žije oveľa ľahšie, len aby zdravie slúžilo. Za svoje dlhorocné manželské spolužitie vďačia najmä vzájomnej tolerancii, úcte, láske, pochopeniu a, ako spolu zdôrazňujú - aj Božej prozrečelnosti. My prajeme manželom Kovalčíkovcom veľa zdravia, lásky a šťastia, aby sa dožili ešte veľa krásnych spoločných výročí.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

PUTUJÚCI KRÍŽ

30. júna t.r. sa v Lužmierzi uskutočnila pekná slávnosť, počas ktorej slovenská delegácia prevzala v tejto obci kríž Svetových dní mládeže a ikonu Panny Márie *Salus Populi Romani*. Kríž a ikona boli v Poľsku celý mesiac. Príbeh tohto kríža je veľmi zaujímavý. Zveril ho mládeži celého sveta pápež Ján Pavol II. na záver Svetého roka 1984, aby ho niesla po svete ako svedectvo veľkej lásky Boha k človekovi. Odvtedy mladí berú na svoje ramená tento jednoduchý drevený kríž a nesú ho cez rôzne krajinu a svetadiely. Bol už na všetkých piatich svetadieloch. Niesli ho Eskimáci, černosi a Filipínci. Teraz zavítal do stredoeurópskych krajín. Putuje vlastne do Kolína v Nemecku, kde sa v roku 2005 uskutočnia 20. svetové dni mládeže pod vedením Sv. otca. Na všetkých doterajších svetových stretnutiach mládež bol vždy prítomný, a keď ho mládež vnáša, sprevádza tento akt spravidla obrovský aplauz a búrlivý potlesk. Vlani som mal príležitosť vidieť to v kanadskom meste Toronto. V tomto roku na Kvetnú nedelu v Ríme zveril pápež mládeži aj ikonu Panny Márie, aby tam, kde je syn, bola aj jeho matka.

V krakovskej arcidiecéze boli tieto dve znamenia v dňoch 13.-18.06. v takých obciach a mestách ako: Łagiewniki, Bukowina Tatrzanska, Sucha Beskidzka, Krakov, Gdów, Skawina či Chełmek. Vrátili sa k nám z Opola, aby sme ich v Ludžmierzi mohli odovzdať slovenskej delegácii, ktorá tam príšla pod vedením biskupa Milana Chautura, zodpovedného za mládež na Slovensku. Eucharistiu odbavovali traja biskupi: krakovský Jan Szkołodóń, Henryk Tomaszik zo Siedlec – zodpovedný za mládež v Poľsku, no a Milan Chatur, gréckokatolícky exarcha z Prešova. Keď biskup M. Chatur prebral tieto dve pre mladých dôležité znamenia, povedal: - Za kríž ľudia nedakujú, za kríž sa nedakuje, ale berieme ho k nám s pevnou vierou, že pomôže mnohým mladým ľuďom priblížiť sa k veľkej láske Božieho syna.

Po slávnosti sa delegácia poľskej mládeže spolu s biskupom H. Tomaszikom vybrala do Ružomberka, kde nás veľmi milo prijali. Zúčastnili sme sa tam slávnostnej sv. omše pred začiatím púte kríža a ikony po slovenskej zemi. Celebroval ju biskup Andrej Imrich spolu s ďalšími biskupmi – Galisom, Chauturom a Tomasikom. Počas veľmi peknej kázne biskup M. Chatur hovoril vzrušujúco o mladom človekovi, ktorý spadol zo stromu a ocitol sa na invalidnom vozíku. Predtým bol ďaleko od Boha, ale po nehode začal chodiť do kostola. Keď sa ho pýtali, prečo práve teraz hľadá Boha, odvetil, že chce dať svojmu krížu akýsi zmysel. Akýže zmysel môže byť väčší ako láska Ježiša k nám.

Na púť kríža neprihádzali príliš veľké zástupy, snáď okrem Levoče, kam taktiež zavítal. Kríž je totiž tažké znamenie, ale zato ma veľkú a bohatú výrečnosť: je znamením najväčšej lásky na svete. Preto ani kríž, ani sv. omša – pamiatka Obety kríža by nás nemala deliť, ale naopak – spájať. Táto slávnosť mala veľmi pekný príbeh: aj v Lužmierzi, aj v Ružomberku sa spoločne modlili aj Poliaci, aj Slováci. Nikoho by to nemalo prekvapovať, veď onedlho zmiznú hranice medzi našimi krajinami, tak, ako by sme chceli, aby zmizli hranice aj v ľudských srdciach, ktoré neraz blokujú dokonca prístup samého Boha a jeho lásky.

Kňaz PAVOL KUBANI

Slávnosť sa konala v peknom prírodnom prostredí

Na podujatie prišlo hodne divákov

VITAJTE V REPISKÁCH!

Takýmto heslom vyveseným nad amfiteárom v peknej prírodnej scenérii vítali Repišťania účastníkov zaujímavej obenej slávnosti, ktorá sa konala 6. júla t. r. v Repiskách - Grocholovom Potoku. Zorganizovala ju Základná škola č. 2 v Repiskách v spolupráci s Gminým úradom v Bukowine Tatrzańskiej, obecnou radou Repísk a Dobrovoľným požiarnym zborom.

Na nápad zorganizovala takéto celoobecné podujatie, prišla vlastne riaditelka školy Mgr. Danuta Madejová.

- Slávnosť, - hovorí jej iniciátorka, - bola organizovaná nie len pre zábavu, ale aj prezentáciu obce, aby sme prilákali návštěvníkov. Začali sme vlastne v roku 2001 zorganizovaním Regionálnych dní v škole, potom v roku 2002 to bola súťaž pod názvom Moja malá vlast, usporiadana pre deti z celej našej gminy. No a v tomto roku sa nám podarilo zorganizovať celoobecnú slávnosť. Prostredníctvom týchto podujatí by sme chceli ukázať našu kultúru, tradíciu a prírodné krásy regiónu, v ktorom žijeme. Je to krásne prostredie, vzdialenosť od rušných ciest, ktoré bude lákať turistov, ale musia o ňom vedieť a to si vyžaduje reklamu. Už dlhší čas sa snažíme o zriadenie napr. didaktického chodníčka na úseku Vojtičkovho a Grocholovho Potoka v Repiskách. Dúfam, že každé podujatie, ktoré sa

uskutoční bude ďalším krokom v tomto smere. Je to aj môj plán do budúcnosti. Myslím si, že práve takéto podujatia prospievajú rozvoju turistiky v našej obci. Navyše spoločné organizovanie podujatí spája obyvateľov. Priala by som si, aby sa táto slávnosť zapísala natrvalo do kalendára každoročných podujatí organizovaných v našej obci.

Richtár Repísk V. Madej s veľkou radosťou podporil túto snahu a povedal o. i. - Teším sa, že sa toto podujatie podarilo zorganizovať. Najväčšiu zásluhu na tom má riaditelka ZŠ č. 2 Mgr. Danuta Madejová, ktorá dozerala takmer na všetko. Mali sme príležitosť nielen príjemne stráviť čas, ale zároveň aj prezentovať obec návštěvníkom, ktorých z roka na rok pribúda. Dúfam, že prostredníctvom takýchto podujatí sa záujem o našu obec zvýši.

Slávnosť sa začala o 14. hodine pri veľkom veternom mlyne - elektrárni, na pozadí impozantných tatranských končiarov. Amfiteáter bol okrášlený kôpkami sena a čačinou. Podujatie moderoval Bartłomiej Koszarek z Bukowiny Tatrzańskiej, ktorý si vtipným rozprávaním hneď od začiatku získal publikum. Ako prví sa divákom predstavili žiaci zo ZŠ č. 2 v Repiskách, ktorí hrali, spievali, tancovali a recitovali básne. Veľmi sa snažili, ved vystupovali pred rodičmi a známymi, ktorí ich nakoniec odmenili búrlivým potleskom. Po nich javisko patrilo súboru Zawaternik z Leśnice-Groňa, ktorý sa predstavil piesňami a vrtkými goralskými tancami, čo sa publiku taktiež páčilo. Divákov nedokázalo odradiť ani škaredé počasie. Na

Kto chcel, mohol sa na mieste najest' a občerstviť

Diváci zápolili v rôznych súťažiach

Veterný mlyn – nový prvak v scenérii Grocholovho Potoka

slávnosť sa prišli pozrieť nielen domáci, ale aj obyvatelia zo susedných obcí. Neskôr vyšla na scénu spišská skupina súboru Podhalie z Jurgova, na ktorú sa všetci veľmi tešili. Rezké spišské melódie a tance rozprúdili krv divákov, ktorí tanecníkov búrlivo povzbudzovali potleskom. Obidva súbory vystúpili niekolkokrát. Po hudbe a tanci prišiel čas na hovorené slovo. Krátke, ale vtipné a humorné básne recitovali deti zo skupiny Malí Brzegowiania, ktoré pripravila Daniela Wojtanek.

Okrem folklórno-kultúrneho programu bolo ešte množstvo iných zaujímavostí. Počas prestávky medzi vystúpeniami súborov boli organizované súťaže, napr. v dojení kráv, v pití mlieka, v rýchлом ukladaní kôpok sena, no a futbalový zápas žien proti všetkým ostatným. Diváci sa mohli zúčastniť aj lotérie. Stačilo len kúpiť žreb za 5 zlôtých a účastníci mohli vyhrať horský bicykel, domáce spotrebiče, encyklopédie, fotoaparáty, športové náradie, koberce, hračky a ... lízanky. Žiadnen žreb nebol prázdný, každý účastník lotérie mal šancu niečo vyhrať. Loteria priniesla zisk 5 tisíc zlôtých. Peniaze sa použijú na výstavbu didaktického chodníčka v Grocholovom a Vojtíčkovom Potoku. Na najzaujímavejších miestach postavia informačné tabule a panorámy. Okrem toho bol pripravený kozmetický salón, kde si mohli záujemcovia upraviť svoj vzhľad a zregenerovať tráviaci trakt rôznymi bylinkovými čajmi. Bylinky zbierali a sušili žiaci, ktorí sa tomu pravidelne venujú počas školského roka. Nechýbal ani stánok s koláčmi, kde si návštěvníci mohli ochutnať cukrárenské výrobky tunajších gázdín, ba aj najesť sa. V ponuke boli sa pečené klobásy, kapustnica, podplamenníky a pivo. Každý si mohol vybrať to, čo mu najviac chutilo.

Hudba a spev sa niesli po celom repišskom chotári až do neskorého popoludnia. Celú slávnosť završila večer ľudová zábava v tzv. bielej izbe, kde hrala slovenská hudobná skupina Golf. Každý si mohol zatancovať do bieleho rána.

Podujatie sa vydarilo, čo jednohlasne konštatovali obyvatelia aj organizátori. Aby sa mohlo uskutočniť, organizátori oslovili viaceré firmy a súkromné osoby, aby podporili ich úsilie. Sponzori darovali hodnotné ceny pre lotériu, a vďaka čomu bola lákavá. Za to im usporiadatelia podujatia veľmi pekne ďakujú.

Nám už len ostáva dúfať, že o rok, ako je to želaním Repišanov, sa opäť stretneme na slávnosti v Repiskách.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Posledná júlová nedeľa (27.07.2003) sa v Čiernej Hore od Jurgova niesla v znamení spevu, hudby a tanca. Akoby aj nie, keď sa tu konala obecná slávnosť, na ktorú sa už od skorého poobedia schádzali obyvatelia obce, aby mohli príjemne stráviť čas v spoločnosti rodiny a známych.

Organizátorom slávnosti bola riaditeľka miestnej základnej školy Mgr. Ewa Dudziaková a rodičovské združenie. - *Od minulého roka učíme v novej budove*, - povedala nám p. riaditeľka, - z čoho sa nesmierne tešíme. Škola však má ešte veľa potrieb, ktoré len čakajú na realizáciu. Samozrejme z gminného rozpočtu dostávame súčasne nejaké peniaze, ale predsa nie sú jedinou školou v našej gmine. Preto sme prišli s iniciatívou zorganizovať obecnú slávnosť, na ktorej by sme mohli získať dodatočné prostriedky na potreby školy. Podnet pre organi-

V ČIERNEJ HORE BOLO VESELO

zovanie slávnosti dala predsedníčka rodičovského združenia Janina Wacławová, vďaka čomu sme už vlasti prvýkrát zorganizovali takéto podujatie. Keďže sa páčilo, rozhodli sme sa ho zopakovať znova. Myslím si, že sa táto slávnosť natrvalo zapíše do kultúrneho kalendára našej obce.

Podujatie sa konalo na školskom dvore a moderovali ho Janina Wacławová a Andrej Budz z Čiernej Hory, ktorým pomáhal aj didžej Marek. Krásne slnečné počasie spôsobilo, že na podujatie prišlo veľa divákov, nielen z Čiernej Hory, ale aj celého okolia. Medzi nimi boli o. i. vojt gminy Bukowina Tatrzanska Józef Milan Modla, jurgovský farár Józef Marek, podpredseda ÚV SSP a šéfredaktor Života Ján Šternog, pred-seda OV na Spiši František Mlynarcík a ďalší.

Kultúrny program spestril pekným vystúpením o. i. súbor Čardáše, ktorý očaril publikum rázovitými čiernochorskými spevmi a tancami. Na podujatie prišla aj jurgovská dychovka, ktorá zahrala rad krásnych ľudových pesničiek a iných skladieb, pri ktorých by si každý rád zatancoval. Neskôr sa divákom predstavil Bartek Obrochta so svojou kapelou. Škoda, že sa slávnosti nemohol zúčastniť súbor Jánošík zo Svitu, na

Podujatie v Čiernej Hore vzbudilo veľký záujem

Slalom na fúriku

ktorý sa diváci veľmi tešili. Konali sa viaceré súťaže, napr. kto najrýchlejšie prevezie na fúriku svoju partnerku(a) prekážkovou dráhou, kto najrýchlejšie napojí hasičskú striekačku na vodovod a silným prúdom vody zhodí nedaleko stojace figúrky. Asi najväčšiemu úspechu medzi mužmi sa tešila súťaž, v ktorej si mohli merať silu s automatickým boxerom a v rekordnom pití piva. Za 5 zlých sa účastníci mohli stať majiteľmi horského bicykla, domáčich spotrebičov a ďalších zaujímavých cien. Tombola bola štedrá pre každého, kto si kúpil žreb, odmenila ho aspoň lízankou. Viaceré stánky s potravinami vábili každého. Kto má rád dobré jedlo, mohol si dať grilované klobásy a mäso, zapekané zemiaky a ďalšie dobroty. Zasa milovníci zákuskov mali veľký výber rôznorodých koláčikov. Nechýbali ani starodávne posúchy (moskole). Poznamenajme, že všetky koláče upiekli rodičia, ktorí zároveň zabezpečili celkovú organizáciu podujatia, za čo im patrí veľká vďaka. Nechýbala ani zmrzlina, studené malinovky a pivo. Dodatočnou atrakciou pre deti boli vzdušné hrady, kde si mohli do vôle povystrájať.

Uskutočnila sa aj dražba obrazu Johany Mlynarčíkovej z Čiernej Hory. Pekná maľba s motívom slávnosti vzbudila veľký záujem a viacerí sa chceli stať jej majiteľmi. Samozrejme podarilo sa to len jednému. Slávnosť trvala takmer do večera a zavŕšila ju ľudová veselica v miestnej požiarnej zbrojnici.

Stánky lákali bohatou ponukou

„Civili“ si tiež vedeli poradíť s hasičskou striekačkou

Večernému programu dodalo lesku vystúpenie skupiny Chrabšcze z Opolia, ktorí zahrali viaceré známe hity zo 60. a 70. rokov, v tom pesničky oblúbených Červených gitár. Kto len mal chuť, mohol sa výborne zabávať až do bieleho rána.

Dobre vieme, že žiadne podujatie sa neuskutoční bez finančnej podpory. Medzi sponzormi, ktorí podporili toto podujatie, boli: Gminy úrad v Bukowine Tatrzańskiej, firma Tercet z Krakova, Autorem o z Bukowiny Tatrzańskiej, cukráreň Łasuch z Bukowiny Tatrzańskiej, mäsiarstvo Kristíny a Mariána Budzovcov z Čiernej Hory, McDonald Ustup zo Zakopaného, mäsiarstvo Márie a Stanislava Kowalczykovicov z Čiernej Hory, Anna a Alojz Chovancovci z Čiernej Hory, lekáreň Mgr. Haliny Piszczeckovej z Bukowiny Tatrzańskiej, firma Grand z Jasiennej, Angela a Ján Václavovci z USA, Beáta a Vojtech Sarnovci z Čiernej Hory, Andrej Šoltýs z Jurgova a náš Spolok. Podujatie podporili aj čiernohorskí mládenci, ktorí ohrávali máje a získané peniaze určili na túto slávnosť. Všetkým sponzorom aj touto cestou chcú organizátori srdečne podčiarkovať. Vďaka patrí aj čiernohorským požiarnikom, ktorí sa podielali na príprave podujatia.

Všetky zarobené peniaze poslúžia na opravu kuchynských a jedálenských priestorov v staršej časti školy. Želáme vedeniu školy a všetkým Čiernohoranom, aby sa im to podarilo uskutočniť čo najskôr.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Aj deti sa v ten deň výborne zabávali

Kostol sv. Bartolomeja v Nedeci

Nedecký zámok v zajatí zelene

GOTICKÁ CESTA NA SPIŠI

Spiš je mimoriadne bohatý na umelecko-historické pamiatky najmä z gotického obdobia. Mnohé, najmä sochárske, maliarske, ale aj stavebné, majú celosvetovú úroveň. Rozvoj gotického umenia na Spiši súvisí s príchodom nemeckých kolonistov v 13. storočí, čo sa odzrkadilo aj v rozvoji miest o. i. zásluhou príslušníkov, ktoré tito prisťahovalci dostali. Vďaka tvorivým schopnostiam staviteľov, rezbárov, maliarov, kamenárskych a iných majstrov sa stal gotický Spiš spolu s výtvormi Európy.

Zaujímavou iniciatívou pred niekoľkými rokmi bolo vytýčenie trasy vedúcej po stopách gotických pamiatok na Spiši po obidvoch stranach hranice. Má názov *Gotická cesta*. Vybrali sme sa touto cestou v snahe ukázať aspoň niektoré skvosty gotickej architektúry a umenia v tomto regióne.

Na hornom Spiši

Gotika ako stavebný umelecký sloh má historické korene v 12. až 15. storočí a jej charakteristickými prvkami sú o. i. štíhle veže a lomené oblúky. V našich obciach sú to predovšetkým sakrálné objekty, teda najmä kostoly a ich výzdoba. Našu pút

Zrúcaniny Spišského hradu

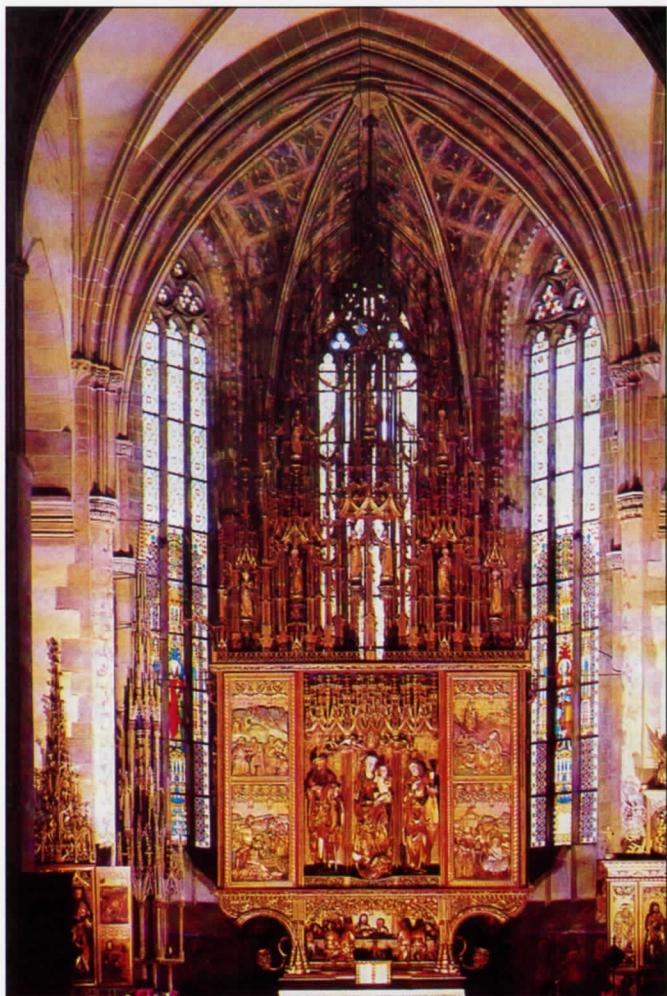

začneme v Tribši, kde je drevený kostolík sv. Alžbety Uhorskej z roku 1567. Zachovala sa v ňom polychrómia, v tom o. i. maľba Nanebovzatia Panny Márie s panorámom Tatier, Nedeckého a Czorsztynského zámku a mosta na Dunajci (1647 r.), fragment triptychu Bolestný Kristus a sv. Alžbeta zo 16. stor. Z gotických pamiatok treba spomenúť najmä obetný kalich a monštranciu zo 16. stor., ktoré sú dnes uschované v novom kostole. Ďalšou pamiatkou je murovaný kostol sv. Petra a Pavla vo Vyšných Lapšoch z roku 1760, postavený súčasne v rokokovom slohu, ale má niekoľko gotických pamiatok, v tom starobylú monštranciu a nádobu na hostiu z 15.-16. stor., ako aj gotický basreliéf Neponávdeného Počatia Panny Márie. V súčasnosti sa výzdoba interiéru kostola renovuje. V susednej Nižnej Lapšoch sa nachádza goticko-barokový kostol sv. Kvirína zo začiatku 14. stor. K vzácnym pamiatkam tohto kostola patria o. i. obrazy sv. Augustína z 1574, Nanebovstúpenia Panny Márie zo 17. stor. a sv. Kvirína na hlavnom oltári z 1763. Na veži sa zachoval dvojramenný kríž z roku 1771. Povala kostola je polychrómovaná.

Po vedľajšej obci Nedeca sa nachádza kostol sv. Bartolomeja zo 14. stor. so skvostnou polychrómiou z polovice 15. storočia. V rokoch 1991-92 tu objavili o. i. fragment triptychu s výjavom mučeníckej smrti sv. Bartolomeja. Veľmi vzácnou pamiatkou je aj orgán, ktorý je asi z roku 1660. V susednej obci Kacvín sme našli taktiež gotický kostol Všetkých Svätých, ktorého korene siahajú do 14. stor. Má bohatú výzdobu, v tom najmä hlavný oltár zasvätený patrónom kostola, bočné oltáre, rezba Ukrížovaného Krista, stánok Najsvätejšej sviatosti oltárnej a ďalšie. Zo sakrálnych stavieb má ešte gotický charakter kostol sv. Stanislava biskupa vo Fridmane z prelomu 13. a 14. stor. Nachádzajú sa v ňom gotické lomené krízovo-rebrové oblúky. Je tu vzácná, pristavená ku kostolu, kaplnka Karmelitskej Panny Márie, hlavný oltár zasvätený sv. Stanislavovi a obraz s motívom jeho vraždy. Snáď najzaujímavejšou gotickou pamäti hodnotou na hornom Spiši je Nedecký zámok na vysokom brale, obkolesený vodami jazera. Je v ňom o. i. zriadená tzv. gotická izba v hornej časti zámku, ale aj stredná časť si zachovala hodne gotických prvkov. Zaujímavou gotickou pamiatkou je aj nedaleká zámocká sýpka.

Na Slovensku

sa zachovalo oveľa viac gotických architektonických pamiatok ako u nás. Gotická cesta tu vedie cez Spišskú Starú Ves - Červený Kláštor - Kežmarok - Spišský Štvrtok - Dravce - Hrabcušice - Levoču - Spišskú Kapitulu - Žehry - Spišské Vlachy - Spišskú Novú Ves - Markušovce. Zahŕňuje aj širšie ok-

Veľký krídlový oltár – dielo majstra Pavla z Levoče

lie, od Banskej Bystrice až po Košice, kde je gotických pamiatok neúrekom. Medzi najvýznamnejšie gotické maľby na Spiši a v Gemeri patria nástenné maľby v Žehroch a Dravciach, v Štítniku, Ochtinnej, Kocelovciach. Gotická plastika zasa vrcholí v diele rezbára Majstra Pavla z Levoče. Svetskú gotickú architektúru zastupujú slovenské hrady, Spišský a Markušovský a hrad Krásna Hôrka. Veľmi vzácnou je aj radnica a iné pamiatky v Spišských Vlachoch, gotické dvojloďové kostoly v Žehre a Dravciach a azda najkrajší objekt gotickej architektúry - Zápoľského kaplnka v Spišskom Štvrtku.

Centrum gotického Spiša tvorila Levoča. Už začiatkom 14. storočia sa tu začalo s výstavbou kostola svätého Jakuba. Azda najcennejší je v ňom hlavný krídlový oltár, najvyšší v celom gotickom svete, dosahujúci 18,62 metra, ktorý je vrcholným dielom rezbára Majstra Pavla z Levoče. V predele oltára je výjav Poslednej večere. Jadro celého oltára tvorí oltárna skriňa, v ktorej sú monumentálne plastiky Madony s dieťaťom, svätého Jakuba a svätého Jána v nadživotnej veľkosti. Treba si ceniť geniálne Pavlovo majstrovstvo, ktoré zladilo všetky prvky oltárnej architektúry do jedného prekrásneho celku.

Naša cesta sa skončila práve v Levoči. Počas našej prechádzky sme mohli upozorniť len na niektoré skvosty gotickej architektúry na hornom a dolnom Spiši. Je ich samozrejme oveľa viac, takže najlepšie by bolo osobne sa prejsť touto zaujímavou Gotickou cestou a zblízka obdivovať skvostné maľby, obrazy a stavby.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Na pár dní sa české mesto Rožnov pod Radhoštěm stalo centrom slovenského folklóru. V dňoch 1.-3. augusta 2003 sa tu totiž konal 5. ročník Medzinárodného festivalu slovenského folklóru v ČR pod názvom Jánosíkov dukát '2003. Jeho organizátormi boli o. i.: Obec Slovákov v Českej republike, Folklorní sdrúžení České republiky, Generálny sekretariát pre zahraničných Slovákov, Dom zahraničných Slovákov a Národné osvetové centrum z Bratislav, Matica slovenská, mesto Rožnov pod Radhoštěm. Festivalu sa zúčastnili folklórne súbory, ktoré sa venujú rozvíjaniu slovenského folklóru doma a v zahraničí.

Prvý festivalový deň otvorili vystúpenia domácich folklórnych súborov Lipta z Liptálu a Sedmikvítok z Frenštátu pod Radhoštěm. Večer zasa patril ľudovým kapelám zúčastnených súborov, ktoré svojimi melódiami zabávali divákov do neskorej noci. Druhý deň - v sobotu sa na Námestí T. G. Masaryka stretli všetky súbory festivalu. Divákov sem prilákali nielen ich pestrofarebné kroje, ale aj hudba, tanec a spev, počutelný v celom meste. Z námestia potom prešiel pestrofarebný sprievod účastníkov festivalu do dreveného mestečka vo Valašskom múzeu v prírode, kde každý súbor predviedol krátku ukážku svojho umenia. Záujemci sa tu mohli zúčastniť aj malej školy tancov z Terchovej pod vedením choreografa Martina Urbana zo Zvolena. Ďalšou zaujímavosťou bola aj malá škola hry na pastierskych hudobných nástrojoch pod vedením Dušana Holíka z Očovej. Popoludnie sa nieslo v znamení vystúpení detských folklórnych súborov, ktoré si podmanili srdcia divákov. Medzi vystupujúcimi boli o. i. DFS Jánosíček zo Zvolena, DFS Púčik z Brna, DFS Šmykňa z Ostravy, DFS Dunaječek z Olomouca a DFS Limborka z Prahy. Potom sa publiku predstavili súbory národnostných menšín žijúcich v Českej republike, v tom o. i. rómsky súbor Šukar čavore z Hodonína, súbor bulharských tancov Pirin z Brna

a ďalší. Po nich prišli na javisko súbory rozvíjajúce slovenský folklór na území Čiech: SFS Limbora z Prahy, FS Púčik z Brna, FS Šmykňa z Ostravy a FS Šarvanci z Prahy. Každý z týchto súborov spracúva folklór z rôznych regiónov Slovenska.

Naš Spolok na festivale reprezentoval folklórny súbor Spiš z Novej Belej. Publiku sa predstavil v niekoľkých programoch. Každé vystúpenie predchádzala krátká príprava aj s javiskovou skúškou pod dohladom choreografov. Belania vystupovali o. i. v programe pod názvom *Hostia naši milí*, ktorý bol vyhradený pre krajské folklórne súbory. Predstavili sa pásmom spišských piesní a tancov *V Novej Belej je široké pole...* Belania podali

Belialanska kapela v plnom zložení

*FS Spiš cestou do dreveného mestečka**Beľania na scéne*

skutočne pekný výkon, za čo získali obrovský potlesk. Divákom sa najviac páčil zbojnícky tanec a čardáš mladých Belanov, ktoré tancovali priam na profesionálnej úrovni.

Kedže v názve festivalu je slovo Jánošík, nemohli na podujati chýbať slovenské súbory, pomenované podľa legendárneho slovenského zbojníka. Boli teda o. i. VFS Jánošík zo Zvolena, FS Jánošík zo Svitu, FS Jánošík z Partizánskeho, FS Jánošík z Filakova.

Jánošíkov dukát '2003

V rámci festivalu sa uskutočnili aj 3. majstrovstvá Valašského kráľovstva v múnení masla, ktorých sa zúčastnili dvojčlenné družstva z Maďarska, Polska, Bulharska, Slovenskej a Českej republiky. Kedže v našich domácnostiach sa maslo dodnes múti, naše družstvo ľahko zvládlo túto úlohu a súťaž aj vyhralo. Po súťaži si mohli diváci pochutnať na chlebíčkoch natretých čerstvo múteným maslom.

Večerný program bol venovaný 290. výročiu smrti Juraja Jánošíka. Preto súbory predviedli repertoár spojený so životom tohto slávneho slovenského zbojníka. Prezentovali piesne a tance stretávané na krstínach, pri verbunku, na ľudových veseliciach, no a zbojnícke tance.

Rómsky súbor Šukar čavore z Hodonína

Sobotňajšiu noc zavŕšila veselá zábava pri ľudových melodiách.

Posledný deň - nedele, mala taktiež bohatý kultúrny program. Dopoludnie spríjemňovali svoju hrou ľudové kapely, po ktorých sa uskutočnila premiéra reprezentačného programu vojenského folklórneho súboru Jánošík zo Zvolena. Festival vyvrcholil slávnostným galaprogramom pod názvom *Z rodného kraja*. Najskôr zástupcovia jednotlivých súborov prebrali pamätné diplomy a ocenenia od organizátorov festivalu, po čom každý z nich predvedol krátky, reprezentatívny bod svojho programu. Na záver mládenci zo všetkých súborov spoločne zaspievali *Na kráľovej holi*...

Bohatý folklórny program dopĺňali viaceré sprievodné podujatia, ku ktorým patrili, o. i. ukážky tradičnej ľudovo-umeleckej výroby. Priamo na očiach divákov vznikali krásne vyšívané obrúsky, kováčske výrobky a pod. Počas festivalu boli aj dni slovenskej, maďarskej, poľskej a českej kuchyne. Záujemcovia si mohli pochutnať na typických jedlách z týchto krajín, napr. slovenských bryndzových haluškách, poľskom boršči, maďarskom guláši atď. Pre vedúcich súborov bol usporiadaný seminár o metodách spracúvania folklórneho materiálu.

Jánošíkov dukát bol po každej stránke vydareným podujatím, z ktorého si každý odniesol pekné zážitky. Ostáva len dúfať, že sa tam o rok opäť stretneme.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

FS Červený mramor z Maďarska vo víre tanca

Z dejín nižnolapšanského dvora

V Nižných Lapšoch, kde je dnes sídlo gminného úradu, ale aj rad ďalších verejných objektov, ako napr. gminné zdravotné stredisko, pekáreň, hasičská zbrojnice, kancelárie gminného družstva Roľnícka svojpomoc, sklad masových tovarov, píla a výrobňa sódoviek i malinoviek, sa asi do polovice tridsiatych rokov 20. storočia nachádzali majetky patriace grófke Ilone Bethlenovej, vdove po zosnulom Gejzovi Alapi Salamonovi. Vdova patrila k posledným (do roku 1945) majiteľom Nedeckého zámku a zámockých majetkov, ako aj panstiev v Nedeci, Falštíne a Nižných Lapšoch.

Asi do polovice tridsiatych rokov 20. storočia sa v Nižných Lapšoch zachovali už len trosky dvorských budov, maštalí, stodôl, sýpok, ako aj rozpadávajúci sa kaštieľ. V rôznych záznamoch sa hovorí, že tento rozsiahly kaštieľ bol vraj veľmi pekne zariadený, takže sa v ňom voľakedy často zdržiaval aj majitelia Nedeckého zámku, ako aj iných spišských majetkov. Dlhší čas tu býval medziiným Jan Joannelli, posledný príslušník rodu Joannelliovcov, ktorá dostala Nedecký zámok okolo r. 1670 a vlastnila ho vyše sto rokov. Zomrel roku 1776 a je pochovaný v nedeckom fariskom kostole.

Ako som už svojho času písal, okolo roku 1857 sa Nedecký zámok stal majetkom rodiny Salamonovcov. Ako poslední ho vlastnili potomkovia Tivadara Salamona a jeho manželky Gizely Csákyovej (zomrela v 1964) - István, Gejza, Eva a Margita. Po Gejzovej smrti sa medzi nich zaradila jeho manželka, spomínaná grófka Ilona Bethlenová. Tu treba poznamenať, že Salamonovci boli spríbuznení s majiteľmi falštínskeho panstva, barónskou rodinou Jungenfeldovcov. Totiž kdesi v druhej polovici 19. storočia sa jedna z dcér Salamonovcov, Karolina Dora, vydala za Karola Jungenfelda a do vena dostala panstvo v Nižných Lapšoch aj s veľkými lesnými plochami. Manželia Jungenfeldovci bývali sice v kaštieli vo Falštíne, ale hospodársili, a to celkom dobre, aj na panstve v Nižných Lapšoch. Karol Jungenfeld zomrel

Kostol sv. Kvirína v Nižných Lapšoch

roku 1914 a jeho manželka, Karolina Dora, v roku 1921. Sú pochovaní na barónskom cintoríne vo Falštíne.

Majetok po zosnulých rodičoch zdelenie ich jediný syn Tivadar Jungenfeld, narodený r. 1892. Po vypuknutí prvej svetovej vojny ho v roku 1915 povolali do armády a musel ísiť bojať na východný front, kde sa dostal do ruského zajatia. V tom čase majetky vo Falštíne a Nižných Lapšoch spravovala Karolina Dora. V Rusku sa Tivadar spriatelielil s istým Rumunom, s ktorým spolu ušli zo zajatia a cez Aljašku do dostali do Spojených štátov a odtiaľ do Falštína. Po návrate domov Tivadar poveril riadenie svojich panstiev vo Falštíne a v Nižných Lapšoch spomínanému Rumunovi, ktorý však svojou neschopnosťou priviedol čoskoro obe hospodárstva nas mizinu.

Tažké podmienky na vojne a v zajatí natoľko podlomili zdravie Tivadara Jungenfelda, že sa po návrate domov už nezotavil. Dlhho chorľavel, až napokon 3. mája 1933 zomrel ako 41-ročný. Je pochovaný taktiež na barónskom cintoríne vo Falštíne. Ešte pred smrťou však spísal závet, v ktorom celý majetok odovzal svojej tete (matkinej sestre) z Nedeckého zámku Ilone Salamonovej. Tá istý čas ešte spravovala nižnolapšanské panstvo, aj keď už bolo spustnuté. V tridsiatych rokoch, ešte pred komasáciou v Nižných Lapšoch, predala ornú pôdu a pasienky obyvateľom obce a sebe si ponechala iba lesy, ktoré však po druhej svetovej vojne prevzal poľský štát. Z pozemkov, na ktorých sa nachádzali dvorské hospodárske stavby a trosky kaštieľa, západnú časť kúpila obec a východnú nižnolapšanský urbársky spolok

Asi v polovici tridsiatych rokov minulého storočia som bol ako malý chlapec na odpuste (15. augusta, na Nanebovzatie P. Márie) v Nižných Lapšoch a na vlastné oči som ešte videl stopy po kaštieli i hospodárskych budovách, ktoré onejde definitívne zmizli. Pamätám sa na to, keďže práve vtedy sa konala slávnostná posviacka uholného kameňa na stavbu tzv. Ľudového domu. Dnes už hádam nikto z nižnolapšanských obyvateľov nevie nič alebo takmer nič o dvorském majetku v tejto obci. Keď som bol pred rokmi v Nižných Lapšoch, len náhodou som stretol Stanislava Habera, ktorý mi dokázal o tom niečo povedať, aj to len na základe rozprávania jeho otca, ktorý bol v tridsiatych rokoch lapšanským richtárom. Naproti tomu Ján Karkoška povedal, že si pripomína, keďže dvorský majetok v Nižných Lapšoch ešte ako-tak prosperoval. Jeho správcom alebo riaditeľom bol istý Žid menom Neumann, ktorý býval v Nedeci, ale do práce v Nižných Lapšoch chodil na koni. Naproti tomu posledným gazdom (vedúcim) lapšanského panstva, ktorý až do jeho zániku riadiel všetky práce, bol Ján Milaniak z Falštína. Jeho brat Andrej bol zasa gazdom na falštínskom dvore. Keď grófka Salamonová robila výpredaj dvorských polí, istú časť odovzdala svojmu služobníctvu a iným dvorským pracovníkom (kunvyciasom), ktorí potom museli túto pôdu dlho aťžko odrábať na grófskom majetku.

Od tých čias uplynulo už mnoho rokov. Naše dediny sa veľmi zmenili a po grófskych či barónskych majetkoch už neostala ani stopa. Ba ani spomienka. Len tie riadky budú pripomínať, aký bol nás vývoj na Spiši. Aby sme však mohli náležite oceniť súčasnosť, musíme poznáť minulosť.

JÁN BRINČKA

HORČIČNÉ ZRNKO...

September je mesiac, kedy deti idú do školy. Priúčajú sa tam aj životu. Vedomosti sú potrebné, aby bol človek múdry, ale pre život je potrebná ešte väčšia múdrost'. Pamäťom si svoju učiteľku zo školy. Neraz sme hovorili, že okrem školských vedomostí nás učila aj životu. V evanjeliu nás životnej múdrosti učí Ježiš. V tejto škole boli apoštolovia, chodili za Ježišom, počúvali ho a prizerali sa tomu, čo robil. Potom už sami išli do sveta, aby v praxi využili to, čo sa naučili. Aj my, krest'ania, by sme tak mali robiť, to znamená snažiť sa v každodennom živote uplatňovať Ježišove pokyny.

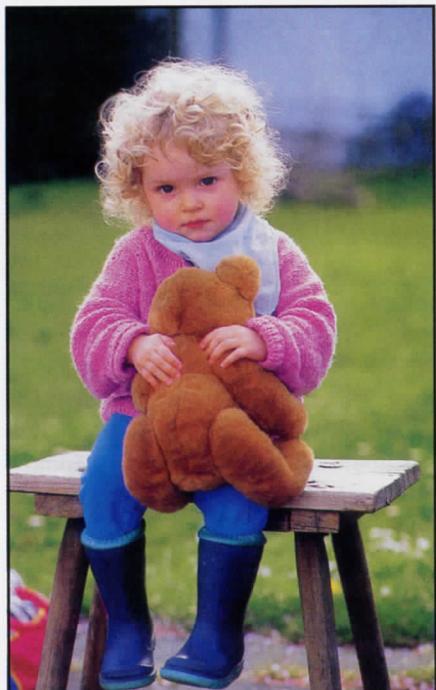
14.09.2003, Sviatok povýšenia sv. Kríža, J 3, 13-17

Kríž nie je ľahké znamenie. Ľudia sa boja kríža, ktorý môže byť prítomný v našom živote v rozmanitej forme a podobe. Stretol som istého staršieho človeka, ktorému choroba nedovolila chodiť. Hovoril mi: - *To je môj kríž, ktorý nesiem, ale sa nest'ažujem. Pán Boh vie, čo robí. Ked' zosielala kríž, dá aj silu, aby sme ho niesli.* Nie je ľahko sa zmieriť s krížom. Každý nesie svoj kríž a najväčšou úlohou je vidieť v nôm

Boží dar pre naše zasvätenie. Staré príslovie hovorí: Per crudem ad lumen, čiže cez kríž k sláve.

21.09.2003, 25. nedel'a v období cez rok, Mk 9, 30-37

Občas sa čudujeme det'om, že urobia niečo nezodpovedne. Deti sú však vždy pravdovravné, prosté a nekomplikované. Babička mi hovorila, že ked' sa počas vojny chceli Nemci niečo dozviedieť, najprv sa na to pýtali detí. Vedeli, že dieťa nevie klamať a vždy povie pravdu. Využívali to. Ked' chceme vojsť do Božieho kráľovstva, musíme sa stať takí, ako deti. Je to dnes ľahké? Asi nie. Svet nám navrhuje iné riešenia. Čím sme starší, tým lepšie vidíme, že svet mení farby. Vidíme viac vecí, ktoré sú zložitejšie. A čo, keby sme sa tak vrátili do detských čias? Vtedy by Božie kráľovstvo bolo bližšie nás.

Euroscript-Polska Sp. z o.o., branch of an international company

Euroscript Luxemburg S.a.r.l.,
is looking for candidates for the position of:

Translator/Reviser

Requirements:

- completed university level
- fluent knowledge of English, French or German duly certified
- mother tongue: Lithuanian, Latvian, Estonian, Czech, Slovak, Slovenian or Hungarian

We offer:

- remuneration relevant to your experience
- prospects of an interesting professional career
- in addition, we may offer renting an apartment

Please send your CV accompanied by a photo, a cover letter and expected compensation in EUR to: skrajna@euroscript.pl

(in the subject of your e-mail message please specify your mother tongue)

28.09.2003, 26. nedel'a v období cez rok, Mk 9, 38-43, 47-48

Veľmi veľkým hriechom je niekoho pohoršiť. Môže sa to stat' vtedy, ked' nedbáme na svoje konanie, ked' nás iní pozorujú. Občas si dokonca ani neuvedomujeme, ako veľmi si iní berú z nás príklad. Nejde tuná o to, aby sme mali dve tváre, dve „skože“. V krest'anstve ide o to, aby sa život zhodoval s vierou. Počul som rozprávanie istého misionára, že ked' v Afrike hovoril černochom o dobrом, láskyplnom Bohu, oni mu povedali, že klame. Vraveli: - *Keby bol váš Boh taký dobrý, ako tvrdíš, aj vy, krest'ania, by ste mali byť dobrí, nádherní. A predsa je medzi vami toľ'ko zla a nenávisti...* Nemali pravdu títo ľudia?

05.10.2003, 27. nedel'a v období cez rok, Mk 10, 2-16

V Ježišovom učení sa opäť objavuje manželská téma. Téma, ktorá je v mnohých európskych krajinách odvrhovaná a nemoderná. Manželstvo, rodinu chcú v Európe nahradíť akýmisi čudnými zväzkami, ktoré sa nezhodujú nie len s Božím právom, ale ani s prirodzeným právom. V niektorých krajinách sa už ani nesmie používať slová hovoriace o prirodzenom zväzku muža a ženy. Vstupujeme do stavu akejsi nenormálnosti, ktorá sa stáva právom. Ježiš nemení svoje učenie. Jeho slová sú jasné a konkrétné. Je to pre nás ukazovateľ, aby sme v sebe nedovolili zničiť tento poriadok, ktorý ustanobil Stvoriteľ, aby sme si nedali nahovoriť, že hriech a zlo to je tolerancia a demokracia. Ked' pôjdeme za Ježišom, určite nestratiť cestu. On hovorí: *Od začiatku stvorenia Boh ich stvoril ako muža a ženu.*

Kňaz PAVOL KUBANI

ZÁJAZD DETÍ DO BARDEJOVA

Stalo sa už tradíciou, že na záver školského roka idú deti navštevujúce hodiny slovenského jazyka na výlet na Slovensko. Vybrali sme sa ta aj v tomto roku. Cieľom našej cesty bolo mesto Bardejov a známe Bardejovské kúpele. Z Nedeca sme vyrazili o 7. hod. ráno. Autobus sme mali dobrý, aj vodič. B. Čichoň sa len usmieval, keď videl, že deti nastupujú s ruksakmi plnými nápojov, obložených chlebíčkov a iných dobrôt, do ktorých sa čoskoro s chuťou pustili.

Vedúcou zájazdu bola učiteľka slovenčiny Žofia Bogačková. Spolu s ňou šli s nami aj ďalší učitelia a niektorí rodičia, ktorí mali dozerať na deti. Našou prvou zastávkou bol hranicný prieschod Nedeca-Lysá nad Dunajcom. Najskôr bola pasová kontrola. Dôstojník pohraničnej stráže nám orazítkoval pasy a súčasne sa každému pozrel do očí, či je to naozaj on. Colnej kontroly ani nebolo, colník sa na nás len usmial a pustil nás ďalej. Spišskú Starú Ves sme videli len z okien autobusu. Odtiaľ sme šli pozdĺž Dunajca k Červenému Kláštoru, kde našu pozornosť upútali červené strechy kláštorných budov. Po ceste sme minuli viacero dedín, v tom o.i. Hniezdné, až sme došli do Starej Ľubovne, kde nás už zdaleka očaril pohľad na mohutný Lubovnianský hrad s vežou, stojaci na vysokom kopci, a neskôr aj mestské hradby. Musím dodať, že po ceste sme videli aj zrúcaniny hradu Plaveč, ktorý ma veľa spoločného s našim Nedeckým zámkom.

My sme však uháňali ďalej a okolo desiatej sme konečne dorazili do Barde-

Spoločná fotografia na pamiatku zájazdu. Foto: J. B.

jova, kde sme sa zastavili na parkovisku. Najprv sme sa išli pozrieť na Námestie sv. Egídia, ktoré sa trošku podobá Hlavnému rínsku v Krakove. Je rovnako pekné, ibaže oveľa menšie. Trošku sme sa oboznámili s historiou mesta a niektorých zaujalo, že tu kedysi vyberali mýto (clo), keďže tadeto prebiehalo obchodná cesta, po ktorej sa prepravovalo o.i. víno do Krakova a iných poľských miest. Hlavným bodom naše prehliadky v Bardejove bola bazilika sv. Egídia. Prekrásny gotický kostol, ktorý svojou architektúrou a bohatou interiérovou výzdobou hlboko zapôsobí na každého návštěvníka. Nedávno tu začali používať staré pastofórium, ktoré slúži ako bohostánok. Prezreli sme si aj bočné oltáre, kúpili nejaké pamiatky a na záver sme si urobili spoločnú fotografiu.

Z Bardejova sme sa pobrali do nedalekých Bardejovských kúpeľov, kde

väčšina detí bola po prvýkrát. Prvá vec, ktorú sme si všimli, len čo sme vystúpili z autobusu, bolo možstvo ľudí, čo sa prechádzali po tunajšom parku. Aj pri liečivom pramene stál dosť dlhý rad ľudí, ktorí si chceli nabrať vody do fliaš či iných nádob. Pre viaceré deti to bola naozaj neobvyklá vec, lebo takúto vodu ešte nepili. A keď áno, tak len z obchodu. Onedlho čakalo deti ďalšie prekvapenie. Prišli sme totiž k bazénu, kde si deti mohli zaplávať. Radosť bola preveliká a najviac sa tešili hádam tí najmladší, najmä keď si s nimi zaplávala aj pani Magda Dunajczanová, učiteľka telesnej výchovy v nedeckej základnej škole. Čas však veľmi pokročil a tak chtiac-nechtiac museli sme sa chystať na spatočnú cestu. Domov sme sa vrátili sice trochu unavení, ale veľmi šťastní, plní milých zážitkov. Bolože to potom rozprávania rodičom a súrodencom, ako sme strávili tento neobvyklý deň na Slovensku.

Na záver by sme chceli touto cestou podakovať Ústrednému výboru Spolku a generálnemu tajomníkovi Ledomírovi Molitorisovi za prostriedky, ktoré nám umožnili prežiť takýto krásny deň na Slovensku. Bude to iste pre mnohých povzbudením, aby sa ešte radšej učili slovenský jazyk, ktorý predsa poznali ich rodičia, starí rodičia a ich predkovia. Veríme, že aj takouto formou lepšie spoznáme jazyk a kultúru Slovákov.

**Vďační žiaci slov. jazyka
zo ZŠ v Nedeci**

CESTIČKAMI OSUDU

Dokončenie zo str. 7

... prišla bývať k dcere Žofii a jej rodine do Repísk-Vojtičkovho Potoka. - *Tu sa cítim dobre. Mám spoločnosť, zaspievame si*, - hovorí Mária. Okolo nej neustále pobehuje malý pravnučík Jožko, ktorý je babičkým miláčikom.

Opýtali sme sa oslávenkyne aj na to, čo poradí ľuďom, ktorí sa chcú dožiť vysokého veku. - *Ja nemám špeciálny recept, ani nikdy som o tom nepremýšľala. Myslím si, že je to tvrdá práca, modlitba a dobrý život. Dnes sa ľuďom žije oveľa pohodnejšie, majú prístup k vymoženosťiam techniky a napriek tomu sa často ponosujú, že je im zle. Na druhej strane veľa ľudí nemá prácu, aj keď majú vysokoškolské vzdelanie.*

My želáme Márii veľa pevného zdravia a krásnych chvíľ v rodinnom krahu.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

KRÁTKO Z ORAVY

Na Orave je množstvo všeobecne nadaných krajanských detí, ktoré sa chcú učiť slovenský jazyk. Patrí k nim aj 11-ročná Marcelka Pavláková z Hornej Zubrince (na snímke počas X. dní slovenskej kultúry v Jablonke), pravidelná účastníčka na našich podujatiach, na ktorých pekne recituje a spieva slovenské pesničky.

* * *

V jablonskom kostole Premenenia Pána, kde sa každú nedeľu koná slovenská sv. omša, možno odnedávna obdivovať dva pekne zreštaurované bočné oltáre (na snímke jeden z nich). Obnovili ich v rámci postupnej reštaurácie celého kostolného interiéru, ktorá trvá už niekoľko rokov.

* * *

Vyše 150 nezamestnaných z novotarského okresu, medzi nimi občania z Oravy - z Malej Lipnice, Dolnej Zubrince a pod., dostalo pomerne dobrú prácu vďaka vojvodskému programu boja proti nezamestnanosti „Cestár“. Budú o.i. opravovať poškodené tabule s doprav-

nými značkami, vysekávať trávu a kry v priekopách, čistiť a maľovať mostné zábradlia a priechody pre chodcov a pod. Na zamestnanie týchto ľudí dostal okres Nový Targ 569 tisíc zlých z prostriedkov Malopoľského fondu práce. Vďaka programu „Cestár“ si našlo prácu od začiatku t.r. už 422 osôb.

* * *

Známa oravská krajanka, výtvarníčka a učiteľka v dôchodku Lídya Mšalová z Hornej Zubrince (na snímke vo svojej domácej „galérii“), ktorá sa 23. júna t.r. dožila pekného životného jubilea 70 rokov, sa po nedávno prekonanej chorobe opäť vrátila k svojej veľkej záľube, čiže maľovaniu obrazov, na ktorých stváraňuje hlavne svoju rodnu Oravu.

* * *

K pravidelným účastníkom na našich kultúrno-spoločenských podujatiach na Orave patrí už viac rokov dychovka z Podvylka (na snímke) pod vedením učiteľa a kapelníka Jána Páleníka, ktorá sa vďaka viacročnému sústavnému nавýcvikovaniu zaradila medzi najlepšie orchestre na Orave.

* * *

Žatevné práce v oravských a spišských obciach sa už pomaly končia. Máme už aj po dožinkách (na zábere voz z dožinkového sprievodu), ktoré sa v jablonskej gmine v tomto roku konali v Malej Lipnici. Ako sme sa dozvedeli, tohtoročná úroda je o niečo horšia ako v minulom roku, čo mnohých poľnohospodárov iste neteší.

* * *

V letných mesiacoch opäť zavítal cirkus do niekoľkých obcí v jablonskej a veľkopolipnickej gmine. Oravskí diváci, medzi ktorými bolo samozrejme najviac detí, mohli obdivovať o.i. veselých kláunov, šikovných žonglérov, kúzelníkov, akrobátov a iných. Vo vyše poldruha hodinovom programe nechýbala ani

drezúra vtom bengálskych tigrov, arabských koní a malých pudlíkov.

* * *

Z Tatranských hôr do diplomacie - taký je názov zaujímavej knihy veľkého piateľa Slovenska a Slovákov, polského veľvyslance v SR Jana Komornického. Prezentácia knižky, ktorá by iste zaujala aj našich čitateľov, sa konala v júli t.r. v hoteli Satel v Poprade.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Sv. omša pri poľnom oltári

Pochod požiarnych zborov na miesto posviacky

Posviacka v Podsrní

V nedeľu 20. júla t.r. bola v Podsrní na Orave veľká slávnosť. Akoby aj nie, keď sa tu konala slávnostná posviacka nového požiarnického automobilu, ktorý prednávnom získal mestny Dobrovoľný hasičský zbor. Deň posviacky priniesol od samého rána veľmi pekné počasie, preto ani nie div, že si slávnosť prišlo pozrieť veľké množstvo obyvateľov Podsrnia. Možno preto právom povedať, že to bol skutočne sviatok celej obce.

Ako sa na dobrú požiarnickú slávnosť sluší, poctili ju svojou

prítomnosťou zástupcovia hasičských jednotiek z celej gminy Raba Wyżna, teda o.i. z Rokicin, Skawy, Spytkowic, Sieniawy, Harkabuza, Raby Wyżnej, ba boli aj podvlčianski požiarnici z jablonskej gminy. Všetci účastníci sa najprv zhromaždili pri hasičskej zbrojnici, kde sa sformoval dlhý sprievod, ktorý prepochodoval cez obec ku škole, presnejšie na školský dvor, kde sa slávnosť mala uskutočniť. Na čele tohto sprievodu šiel samozrejme podvlčiansky dychový orchester pod vedením kapelníka Jána Páleníka,

ktorý vyhral do kroku pochodusúcim požiarikom.

Ako už tradične býva na takýchto podujatiach, podsrnianska posviacka sa začala slávnostnou svätoomšou pri poľnom oltári, postavenom pri škole. Celebroval ju podvlčiansky farár Kazimierz Gunia spolu so svojím kaplánom Franciszkom. Pobožnosti sa popri mestnych obyvateľoch zúčastnili viacerí čestní hostia, v tom o.i.: zástupca nowotargského starostu K. Lasyk, vojt gminy v Rabe Wyżnej Edward Siarka a jeho zástupca Dziwisz, predseda Okresnej právy Dobrovoľných požiarnych zborov v Nowom Targu Mieczysław Olcoń, jeho zástupca Kazimierz Ciepuch, zástupca veliteľa Okresnej správy DPZ v Nowom Targu Andrzej Serafin, predseda a člen

Slávnostný akt posviacky

Vyznamenávanie najzaslúžilejších

Čestní hostia, (druhý sprava) vojt E. Siarka v hasičskej uniforme

Prehliadka požiarnych zborov

Gminnej správy Dobrovoľných požiarnych zborov v Rabe Wyżnej Stanisław Świder a Robert Wodziak a ďalší.

Po sv. omši sa začala slávnosť posviacky. Pred nastúpenými zbormi bola vztýčená štátna vlajka, po čom podvľčianska dychovka odohrala štátnu hymnu. Nasledoval hlavný akt slávnosti – posviacka automobilu. Posvätili ho už spomínaní kňazi z Podvlna K. Gunia s kaplánom Franciszkom. Vojt E. Siarka odvzdal kľúče a doklady nového automobilu veliteľovi podsrnianskej jednotky Jozefovi Bachulovi a ten zase vodičovi Edwardovi Rapaczovi. Poznamenajme, že Podsrňania dostali naozaj veľmi výkonný, moderný automobil značky Mercedes s náhonom na všetky štyri kolesá, takže dokáže zájsť všade, aj na ten najstrmejší kopec. Nahradí podsrnianskym požiarnikom doterajší neveľký automobil Žuk, ktorý im slúžil dlhé roky, ale už nevyhovuje súčasným požiadavkam, tým viac, že v súčasnosti hasiči nielen hasia požiare, ale pomáhajú obyvateľom aj pri iných živelných pohromách, povodniach a pod.

Veľmi milým momentom podsrnianskej slávnosti bolo odovzdanie rezortných vyznamenaní najzáslužilejším požiarnikom. Zlatú medailu za zásluhy pre požarnictvo dostali: Józef Bachula, Władysław Śmiech a Władysław Chowniec. Striebornou medailou boli vyznamenaní: Edward Rapacz, Henryk Kapuściak, Mieczysław Kapuściak,

Józef Kozak a Franciszek Głowiak. Bronzové medaily dostali: Jan Bachula, Andrzej Chowaniec a Teofil Kondys z Harkabuza. Naproti tomu odznakom vzorný požiarnik boli poctení: Krzysztof Śmiech, Piotr Rapacz, Bogdan Skiciak a Florian Sarniak. Vyznamenaným požiarnikom zahrala dychovka tradične živio (Sto lat). Nechýbali samozrejme ani gratulácie od členov ostatných zborov, ktorí sa zúčastnili slávnosti.

Nasledovali slávnostné prejavy. Slova sa ujali o.i. predseda Okresnej správy DPZ v Novom Targu M. Olcoń a vojt gminy Raba Wyżna E. Siarka, ktorí blahoželali podsrnianskym požiarnikom k peknému auto-

mobilu a priali im, aby im čo najlepšie slúžil v ich ľažkej a obetavej práci. Na záver veliteľ zboru v Podsrní podčakoval zhromaždeným za účasť na tejto peknej slávnosti a pozval hostí na slávnostný obed, ktorý pripravili manželky miestnych požiarnikov. Ešte pred obedom sa viacerí hostia, ale aj niektorí miestni občania zapísali do pamätnej knihy, ktorú miesstny zbor založil už pred niekoľkými desiatkami rokov. Dodajme na záver, že podsrniansku slávnosť zavŕšila už tradične ľudová veselica, ktorá trvala do príslovečného bieleho rána.

**Text a foto:
FRANTIŠEK HARKABUZ**

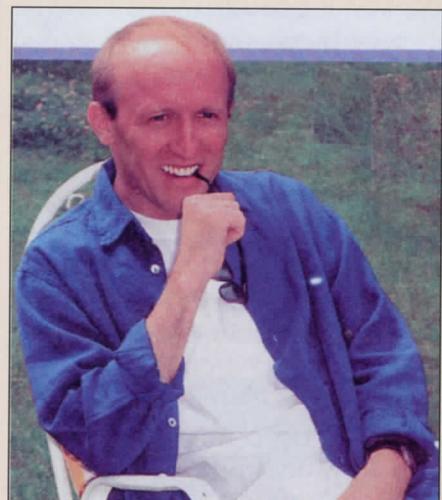
Náša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho polského divadelného a filmového herca, ktorého možno často vidieť aj na televíznych obrazovkách. Aby sme vám ulahčili odpoveď, pripomienime, že spolu s populárny hercom Cezarym Źakom hrá jednu z hlavných úloh v oblúbenom televíznom seriáli Medové roky (Miodowe lata). Napíšte nám jeho meno a priezvisko a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžreboujeme knižné odmeny.

* * *

V živote č. 8/2003 sme uviedli fotografiu Elvise Presleya. Knihy vyžrebovali:

Mária Kášová z Pekelníka, Emil Novák z Rabky a Eva Rudná z Opolu.

Vstredu večer bola moja poštová schránka taká plná, že pri jej odomykaní vypadlo zopár listov a zletelo na zem. Pritom mi do očí udiera čierna obálka. Ach, pomysela som si, nový spôsob pozvania na vernisáž. Listy som pozbierala a aj s ostatnou poštou - s novinami, tlačivami, reklamnými prospektami a korešpondenčným lístkom - som vybalansovala do svojho bytu ovešaná taškami a dáždnikom.

Ešte predtým, ako sa vyzlečiem, si prezriem poštu. Neviem prečo, ale každý večer sa opakuje to isté. Tašky a nákupy narýchlo odkladám a vrhám sa na poštu. Akoby som každý večer, deň čo deň oča-

kávala životne dôležitú správu. Zvyčajne sa mi uľaví, keď správu, meniacu môj život, nenájdem. Občas som sklamaná.

V podstate som vyrovnaná. Vôbec by som nechcela, aby sa v mojom živote niečo zmenilo. Taktôto som si vybrala, takto zariadila. Sama vyhlasujem, často a nahlas, že každý má život vo svojich rukách, každý je strojcom svojho šťastia: že máme takého partnera, akého si zaslúžime, a že každý si so svojím životom môže urobiť, čo sám chce.

A ja prečo nemám partnera, vari si žiadneho nezaslúžim? Alebo nie je čosi s mojou životnou filozofiou v poriadku?

Radšej žiadneho ako zlého. Radšej osamelá ako sama vo dvójici. Nechcem žiadneho. Mohla by som ich mať veľa. Žijem radšej sama. Milujem slobodu. Nechcem sa prispôsobovať. Chcem to takto a basta. Poznám dosť manželstiev, ktoré sú hromadou črepov. Helga musí ľefť, lebo Peter je hladný; Kurt musí ísť do divadla, pretože Edith si myslí, že treba urobiť aj čosi pre vzdelanie.

Ó, nie bezo mňa. Lahnem si, keď som unavená. Napijem sa, keď som smädná.

Pravdaže, ani ja nemám v živote všetko jasné. Prečo sa skrývam a denne čakám na niečo dôležité? Keď zvoní telefón, stíham sa od ľaku. Ešte nikdy som nedokázala k nemu neist. Keď zazvoní, mokrá vybehnem z kúpeľne. Mohlo by to byť predsa čosi dôležité. Mohla by to byť správa môjho života. Čo keď ju prepasiem?

Listy neviem otvárať pokojne. Vždy ich netrpezlivu natrhnu. Len zriedka zájdem po otvárač listov. Nôž, nožnice, zuby tiež poslúžia.

Som rada, že žijem sama. Manžel mojej sestry by ma,

a preto tiež neprevychovateľný. Nikdy by neboli dovolil, aby sa mu niekto prispôsoboval. Mal v sebe čosi neoblomné. „Buď Boh, alebo Boh.“ Alebo: „Čo znamená čisťotu, je čisté. Nik nemôže prameňiť vode odskrieptiť čírost.“

Rozíšli sme sa. Teraz mám svoju prácu. Róbert pravdepodobne inú. Život je taký. Nie iný.

Cierne steny mojej spálne mi idú na nervy.

V pošte nebolo nič zvláštne. Veľkú správu mi nedoručili.

Lak na nechtoch mám pritomavý, skoro čierny. Červený obraz musím dať z ciernej steny dolu.

Ako Daniel prišiel na myšlienku darovať mi Čierny sabat, ako ma mohol vziať na Polanského Rosmary s Babou?

A tento čierny list: úmrtné oznámenie to nie je.

Úmrtné oznámenia bývajú biele s čiernym okrajom. Čierne listy nečítam. Také čosi jednoducho odmietam. Ani ho len neotvorím. To tu ešte nebolo: list, ktorý neotváram, ktorý nenatŕham. Niekoľko si myslí, pretože sa zaujímam o parapsychológiu, že ma môže pozvať na čiernu hodinku? Nepodarený žart. Moja sestra si asi myslí, že je to dobrý nápad, darovať mi čiernu hodvábnú posteľnú bielizeň. Vôbec ma nepoznajú. Vôbec nevedia, aká naozaj som. Róbert to vedel. Miloval ma.

Ako si len niekto môže kúpiť čierny listový papier? Okolo mňa sú asi samí pesimisti, mrzúti a hundroši - alebo zháňači efektov.

Paul chcel vlastne zavolať.

Nebudem dvíhať telefón. Zvláštne, mám biely telefón: relikt zo svetlých čias, pozostatok z čias s Róbertom. Mal rád svetlé farby. Jeho oblúbenou farbou bola bieľa. Biela pokožka a žiarivé svetlá oči, plavé vlasy ako plachta. Suché biele víno a biely syr, ovčia vlna, snežienky. Biely piesok, biela pena. Biely chlieb. Och, Róbert. Ó, stratené biele časy.

AURELIA BUND SCHUHOVÁ ČIERNY LIST

Keď sa to medzi nami skončilo, nechala som spálňu vymaľovať načierno. Vtedy sa to začalo. Neskôr som nechala načierno obložiť kúpeľňu. Ako som to len tak dlho mohla vydržať?

Ach, telefón - dnes ma k nemu, milý Paul, nedostaneš! Nerátaj s mojou zvedavosťou. Na stole už leží neotvorený list. Vy, čo poznáte, vedzte: nečakám žiadnu správu.

Čo, ak je to predsa len niečo dôležité. Ak je to Róbert? Róbert z bieleho telefónu. Viem, že to nie je on, inak by som to zdvihla. Róbert by mohol môj život zmeniť. Nie je to Róbert. Je ďaleko. Už viac ako tri roky som o ňom nič nepočula. Vtedy žil v Portugalsku a staval biele domy na bielom pie-

sku. Kto vie, či si zobrať tú, s ktorou žil. Kto vie, či je šťastný.

Čierna mu pristane. To musel uznať aj on.

A znova telefón. Paul? Daniel? Alebo kto?

Dnes pôjdem skoro spať, ale najprv sa vykúpem v mojej čiernej kúpeľni.

Horúca voda mi robí dobre.

Telefón. Vyletím z kúpeľne. Zabudnem, že som ho nechcela dvíhať, zabalím sa do osušky a narazím lakoňom do rohu stolička s telefónom. Zdvihnené slúchadlo a zakričím do mušle: „Som predsa tu. Nedvíhal som, lebo som si nebolia istá, či si to ty.“

Bol to Róbert a zostal tu. Priniesol mi biele kvety ako predtým. Pili-

sme biele víno a veľa mi rozprával: o bielych domoch a snehobielom piesku, o bielych lodkách so snehobielymi plachtami.

Na druhý deň mu pohľad padol na ešte neotvorenú obálku.

- Otvor ju ty, - poprosila som ho. Nechcela som s tým mať už nič spoločné. Pre mňa sa začali nové časy, svetlé časy.

Róbert sa hlasno rozosmial. - Paul Freiherr s Wolfsburgu pozýva pri príležitosti štyridsiatich narozenín na večeru pri sviečkach. A to na čiernom papieri so zlatým písmom.

So smiechom sme si padli do naručia.

(Express, č. 12/1991)

FREDERIC BROWN

LEKÁRNIKOVO TAJOMSTVO

- Počul som, - povedal Sangstrom, - že vy ...

Pozrel sa dookola, aby sa prevedol, či v miestnosti okrem neho a lekárnika nie je nik iný. Lekárnik bol veľmi malý muž, ako trpaslík, mohol mať práve tak päťdesiat ako sto rokov. Boli sami, ale Sangstrom napriek tomu stíšil hlas:

... máte vraj jed, ktorý sa vôbec nedá zistíť v tele mŕtveho ...

Lekárnik prikývol. Obišiel pult a pristúpil ku dverám zadnej miestnosti.

- Chcel som práve zavrieť a vypíti si kávu, - povedal. - Podte, uvarím aj pre vás.

Sangstrom ho nasledoval do zadnej miestnosti. Steny v nej boli obložené až po strop regálmi so sklenými nádobami. Lekárnik zapol elektrický varič a postavil ho na stôl, pri ktorom boli dve stoličky. Obaja sa posadili.

- No tak, - povedal lekárnik, - koho chcete poslat na druhý svet a prečo?

- Záleží na tom? - spýtal sa Sangstrom. - Azda stačí to, že vám zaplatím ...

Lekárnik zdvihol ruku. - Pravdaže na tom záleží. Musím predsa vedieť, kto zomrie ... - a pokrčil ramenami.

- Dobre, - povedal Sangstrom. - Je to moja žena. Pokiaľ ide o to, prečo ...

A začal vysvetľovať a zdôvodňovať. Ešte predtým, než skončil, voda na kávu sa už začala variť a lekárnik ho na chvíľu prerušil, aby ju mohol naliat do šálok. Sangstrom potom pokračoval.

Malý lekárnik znova prikývol. - Áno, niekedy poskytujem jed, ktorý v tele nik nezistí. Zadarmo. Nežiadam peniaze, ak mi je jasné, že ide o potrebnú vec. Pomohol som už mnohým ...

- Výborne! - povedal Sangstrom. - Prosím vás, dajte mi taký jed!

Lekárnik sa usmial. - Už som vám ho dal. V káve. Vedel som, že si ho zaslúžite. Zadarmo, ako som povedal. Ale protijed zadarmo nebude ...

Sangstrom zbledol. Zrazu vytiahol z vrecka revolver.

Malý lekárnik sa zasmial.

- Nebudeť strieľať! Myslite, že by ste našli medzi týmito premnohými nádobkami protijed? Nakoniec, ak sa domnievate, že iba predstieram, že ste otrávený, môžete ma pokojne zastrelit. O tri hodiny, keď jed začne účinkovať, uvidíte, že som hovoril pravdu.

- Koľko chcete za protijed? - spýtal sa Sangstrom.

- Tisíc dolárov. Veď žiť musíme všetci. I keď je mojím koníčkom zbraňovať vraždám, niet dôvodov, prečo by som si pritom nemohol niečo zarobiť. Máte azda iný názor?

Sangstrom zaškrípal zubami, a položil revolver na stôl. Tak, aby ho mohol hocikedy chytiť. Potom vytiahol peňaženku. Možno, že revolver bude ešte potrebovať - keď dostane protijed. Odpočítal desať stodolárových bankoviek a položil ich na stôl. Lekárnik nechal peniaze ležať na stole. Po chvíľke povedal:

- A ešte niečo, čo sa týka bezpečnosti vašej manželky a mojej maličkosti. Podpíšte mi úplné a jasné priznanie, že ste chceli zavraždiť svoju manželku. Potom počkáte, kým s tým papierom neopustíme lekáreň a neodošleme list priateľovi. Nechá si ho ako dôkaz pre prípad, že by ste sa niekedy rozhodli zavraždiť manželku alebo mňa. Keď hodíme vaše priznanie v obálke do poštovej schránky, vrátim sa a dám vám protijed. Teraz sám prinesiem papier a pero ... A mimochodom, ešte niečo. Netrvám na tom, ale chcem vás požiadat, aby ste i druhým rozprávali o mojom vynikajúcom jede, ktorý nik nezistí v tele zavraždenej osoby. Človek nikdy nevie, milý pán Sangstrom. Jeden zo životov, ktorý mi tak pomôžete zachrániť - pokiaľ máte nejakých nepriateľov - by mohol byť váš vlastný ...

(Domová pokladnica, 1976)

ZLATÁ JESEŇ, ČIŽE ČAS NA HUBY

Prázdniny žiakov a letné dovolenky ich rodičov sa skončili. Roľníci zozbierali z polí väčšinu úrody. Končí sa babie leto, ktoré onedlho vystrieda farebná jeseň a to je ten vhodný čas na prechádzku po lese nielen kvôli oddychu, ale aj pre zber húb. Najvhodnejšou dobou na zbieranie húb je skoré ráno, len čo spoza vrchov Babej hory vyjde teplé, hoci už zubaté slniečko, aby svojimi lúčmi zohrialo studenú zem. Vyberme sa teda s hubárm do oravských lesov, aby sme sa dozvedeli trochu viacej o týchto nesmierne chutných lesných plodoch.

Na úvod niečo z histórie

Clovek sa o huby zaujímal už od ranných dôb svojho vývoja. Najstaršími dôkazmi o tom sú o.i. nástenné jaskynné malby z mladšej doby kamennej na Čukotke. Huby poznali tiež niektoré staroveké národy. Spomínajú sa napr. v súbore staroindických náboženských hymien - Rigvéde. Niektoré indiánske kmene, napr. Aztékovia, žijúci na území dnešného Mexika, používali huby ako drogy. Prvé písomné zmienky o hubách nájdeme v diele Theophrasta (327-287 p.n.l.) - žiaka známeho gréckeho filozofa Aristotelesa, ktorý ich vo svojich spisoch uvádzal pod názvami „mykes“ a „hydnon.“ Veľký rozkvet náuky o hubách - mykológie, sa však začal až koncom 17. a začiatkom 18. storočia, keď nemecký botanik Karol Linné vydal diela „Systema naturae“ a „Species plantarum“, v ktorých položil základy triedenia rastlinnej ríše. Éru vedeckej mykológie však otvorilo až dielo C. H. Persona „Synopsis methodica fungorum.“

Húb čoraz menej ...

Nejeden hubár, ktorého sme stretli počas našich putoviek po Orave, hovoril, že

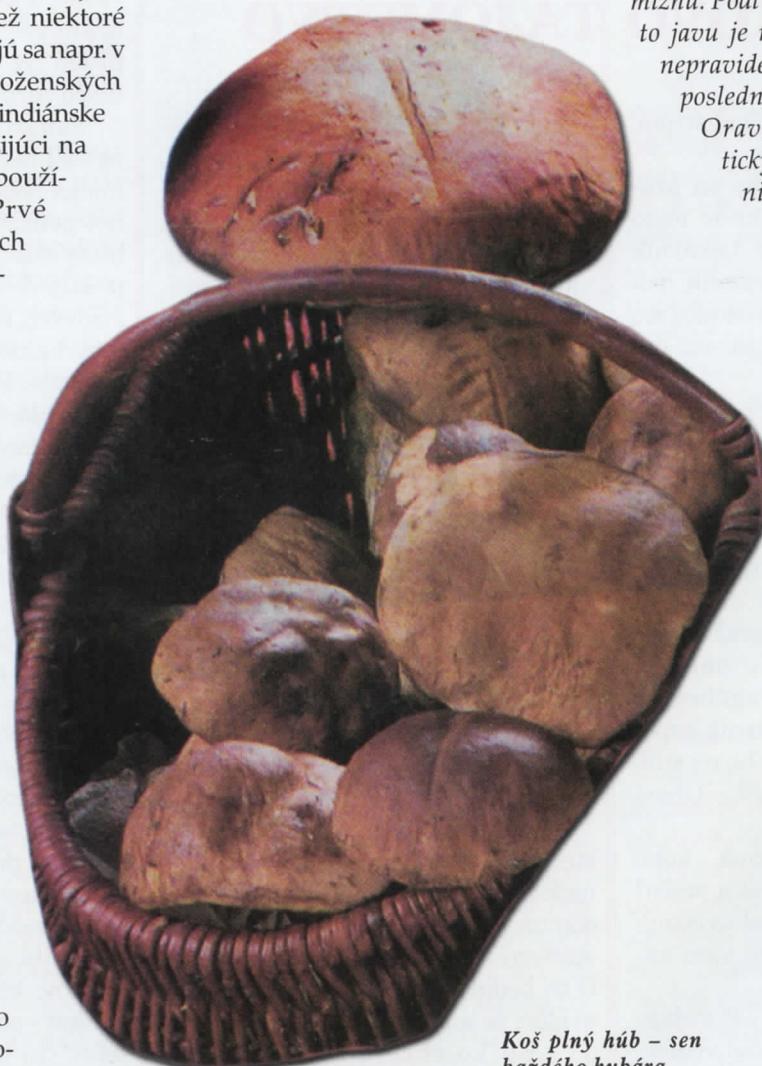
huby sezú sv. Peter a Pavol. Zrejme to súvisí s tým, že v tento deň (29. júna) často prší ako z vedra, takže táto ľudová pranostika má asi štipku pravdy. Už niekoľko dní po dažďoch sa totiž za teplého a vlhkého počasia pod kríkmi a stromami začínajú objavovať prvé hríby, ktoré volajú do lesa všetkých hubárov bez ohľadu na vek a pohlavie. V našej zemepisnej šírke rastie okolo 1000 druhov jedlých húb, z čoho sa však zbiera len asi 40 druhov. Pravdou je, že aj keď mnohí hubári na Orave či Spiši zbierajú huby oddávna, majú o nich len skromné poznatky. Všeobecne sa zbierajú najmä dubáky, kozáky, masliaky, plávky, kuriatka, biele, šampiňóny, rýdziky a pod. Hoci skúsení hubári poznajú i viaceré nejedlé, jedovaté huby, ako sú napr. mu-

chotrávky, aj oni sa priznávajú, že neraz aj tie priniesli z lesa. Našťastie pre nich a ich rodiny svoj omyl zavčasu zbadali, čím sa vyhli väčšiemu neštastiu. Ešte pred niekoľkými rokmi sa zbieranie húb, napríklad rýdzikov, masliakov či podpňoviek, mnohým na Orave či Spiši vyplácalo, keďže ich od nich nakupovali vtedajšie nákupné družstvá. Dnes prakticky túto možnosť nemajú, keďže družstvá v podstate zanikli. Mnohí ľudia preto zbierajú huby len pre vlastné potreby, bud' ich predávajú náhodným turistom.

- Ešte pred niekoľkými rokmi, - hovorí starší hubár z Hornej Zubrice, - ale hlavne v časoch mojej mladosti, sme do lesa chodili s veľkými košmi a taškami. V súčasnosti je však hríbov na Orave oveľa menej ako voľ'akedy. - Zdá sa mi, - pokračuje, - že niektoré jedlé huby, ako napríklad dubáky, kozáky alebo masliaky v našich lesoch pomaly zmiznú. Podľa mňa hlavnou príčinou tohto javu je nepriaznivé počasie, najmä nepravidelné dažde. Každý vidí, že v poslednom období sledujeme aj na Orave výraznú zmenu klimatických podmienok. Letá totiž už nie sú také horúce ako kedysi.

Ich úlohu akoby preberala jar, čo v našich klimatických podmienkach nebývalo, no a jesene a zimy, aké sú, každý vidí...

Z ďalších nepriaznivých faktorov, ktoré ovplyvňujú výskyt a rast húb v našich lesoch, musíme spomenúť rozvoj priemyslu, nadmerné znečisťovanie atmosféry, vód a pôdy. Nezanedbateľným činiteľom je i sám človek. Neraz totiž z vlastnej nevedomosti, či zámerne ničí podhubie a tým bráni produkciu výtrusov - rozmnožovacích teliesok. Je teda najmä na ochrancoch prírody, aby sa nad týmto stavom vážne zamysleli a vypracovali konkrétny program, ktorý by chránil tiež hríby.

Koš plný hub - sen každého hubára

V oravských lesoch

Na území gminy Veľká Lipnica sa nachádza vyše 2300 ha lesov, z čoho asi 1600 ha patrí súkromným osobám a urbárskejmu spolkom. Podobne je aj v iných, susedných gminách. Väčšinu lesných plôch na Orave porastajú smrekové lesy. Sú však aj jedle, rastie tiež buk, javor a iné listnaté druhy stromov, pod ktorými by mal byť aj dostať hríbov. Nie je to, žiaľ, tak, a to z viacerých dôvodov. Ako nám povedali v nadlesníctve Nový Targ, jednou z príčin sú veľké suchá v posledných rokoch, ktoré automaticky zabraňujú väčšiemu rastu húb. Súvisí s tým aj každoročné, postupné zmenšovanie lesných plôch, čo tiež nie je optimistické.

Jedlé a nejedlé huby

- Kto má skúsenosti so zbieraním húb, - hovorí krajanka z Malej Lipnice, - a myslím si, že k nim patrím aj ja, vie už na prvý pohľad rozlišiť, ktorá huba je jedlá. Treba sa v nich však naozaj dobre vyznať, lebo mnohé sa na seba veľmi podobajú a ich rozlišovanie je veľmi ľažké.

Tým, ktorí majú ľažkosti pri rozlišovaní jedlých a nejedlých húb, najmä ľudom z mesta odporúčame, aby si sebou do lesa brali príručku hubára, ktorá mnohým turistom môže pomôcť a odstrániť ich pochybnosti. Netreba totiž zo seba robiť veľkého

„znalca“ húb, keďže mnohí už na takéto „hrdinstvá“ doplatili. O ľažkých omyloch mnohých sviatočných „hubárov“ nás o.i. po každej hubárskej sezóne totiž presvedčujú neveselé štatistiky o otravách jednotlivcov, ale aj celých rodín, ktoré sa s ľažkami otravami dostali do nemocnice. Treba tiež dodať, že s pomocou príručky hubára nielen spoznáme ďalšie vzácne jedlé huby, ale hlavne sa vyhneme zbieraniu a konzumovaniu jedovatých hríbov, ktoré sa neraz skoro úplne podobajú jedlým.

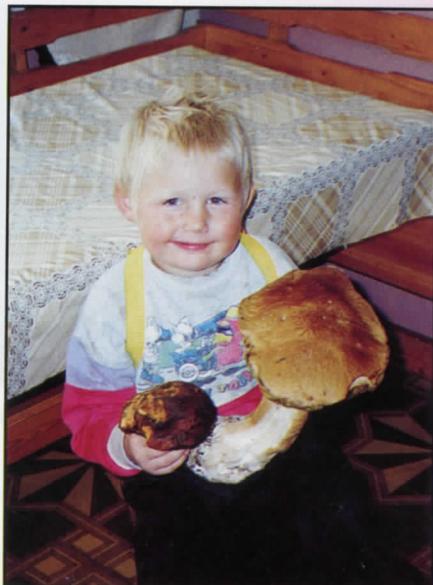
Hoci z hľadiska výživy obsahujú huby len málo výživných látok, ich bohatstvom, najviac cenénym ľudom je predovšetkým chut' a ľahká stráviteľnosť. Poznamenajme však, že odborníci neodporúčajú jest' huby príliš neskoro večer.

Dodnes niet vari ani jednej domácnosti na Orave a Spiši, kde by sa huby nezbierali, takže mnohé tamojšie gazdinky skutočne vedia, ktoré huby treba zbierať a ako z týchto chutných lesných plodov pripraviť jedlo, napr. praženicu s hríbami, po ktorej si každý môže „oblízať“ všetkých desať prstov. Najľahším spôsobom je huby hned' po návrate z lesa očistiť, pokrájať a neskôr sušiť na vzdušnom a slnečnom mieste. Po vyschnutí ich môžeme zabaliť napr. do papierového vrecúška a skladovať na suchom mieste aj do budúceho

roka. Na sušenie sa hodia takmer všetky hríby a suchohríby. Ďalším, trochu náročnejším spôsobom úschovy húb, je ich zaváranie, na čo sa v podstate hodia tiež všetky druhy jedlých húb.

Starý predpis na zaváranie húb

Našim hubárom ešte pripomienime jeden z ľudových predpisov na zaváranie hríbov, ktoré

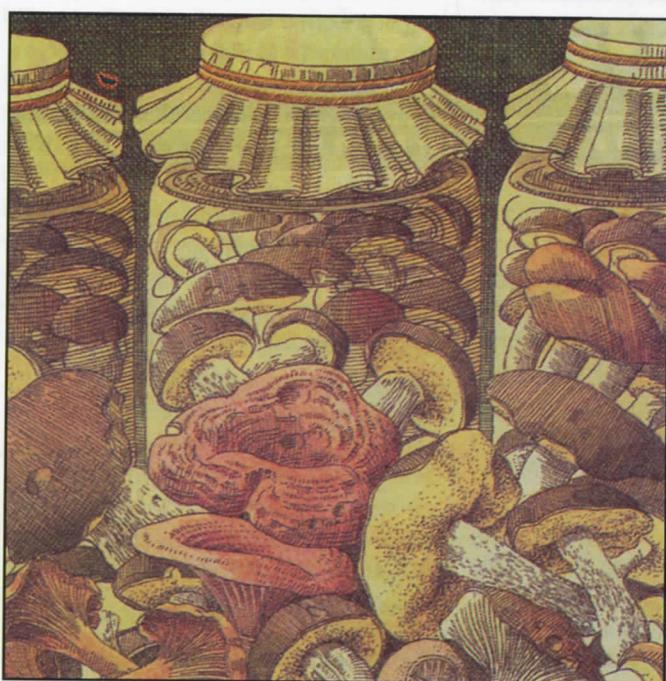

3-ročný David Gribáč s takmer kilogramovou hubou. Foto: Peter Kollárik

rý sme našli v starom ľudovom kalendári. Podľa neho treba najskôr vybrať zdravé, hrubé a malé hríby, obrezať im korienky, dobre očistiť z piesku a zeminy a nakoniec vložiť povedzme do kamennej nádoby. Na asi štyri litre klobúčikov húb pridáme jeden liter neslaného masla alebo lojovej masti, nádobu postavíme napr. na rošte pece a prikryjeme. Keď sa maslo rozpustí a huby pustia šťavu, nádobu prenesieme do kuchyne na sporák a dusíme na miernom ohni tak dlho, až maslo získa peknú, zlatistú farbu. Vtedy hríby ukladáme natesno, čiapočkami dohora do sklených zaváracích pohárov, zalejeme ich maslom, v ktorom sme ich dusili, aby boli úplne prikryté. Viečko zaviažeme a poháre prechovávame v suchej a studenej komore. Pred použitím zavárací pohár s hríbami zahrejeme v horúcej vode, hríby vysypeme na sitko, aby dobre odtekli z masti, osolíme ich, okoreníme a smažíme asi 5 minút na rozpálenej panvici, na ktorú sme dali čerstvé maslo a dočervena upraženú cibulku. Také hríby vraj chutia ako čerstvé, ktoré sme len pred chvíľou doniesli z lesa. Nebolo by od veci vyskúšať tento recept starých materí.

Sáčky a zaváracie poháre s hríbami zvyčajne otvárame až na Štedrý večer, keď rozvoniacajú po celom dome a pripomínajú nám, zberačom húb, uplynulé leto a jeseň.

PETER KOLLÁRIK

Ž. Bogačíková so synom Mirkom na scéne v Detve

FOLKLÓRNE SLÁVNOSTI POD POĽANOU

V dňoch 11.- 13. júla t. r. sa konal 38. ročník folklórnych slávností pod Poľanou v Detve, ktoré patria k najveľkolepejším prehliadkam ľudovej kultúry na Slovensku. Festival nadväzuje na bohaté tradície hudobného, tanecného i speváckeho umenia Detvanov a ich ľudovej umeleckej výroby. Je hostiteľom ľudových umelcov z takmer všetkých regiónov Slovenska a miestom stretnutia tisícov návštěvníkov - milovníkov tradičnej kultúry. Každoročne víta aj krajanské súbory zo zahraničia, ktorých programy patria medzi najobdivovannejšie. Záverečná krajanská nedele je vždy venovaná Slovákom žijúcich v zahraničí, ktorí takto majú možnosť priblížiť divákom svoj folklór. V rámci tohtoročného programu *Z pokolenia na*

pokolenie sa predstavili o. i. tieto krajanské súbory: Púčik z Brna (Česko), Nadeje z Paríža (Francúzsko), Ivan Brník Slovák z Jelisavca (Chorvátsky), Jánošík zo Srbska a Čiernej Hory, Ečer z Maďarska, Moja vlast z Wauwatosy (USA), Slovenka zo Sedmohradia (Ukrajina), Sálašan z Nadlaku a Korene z Novej Huty (oba z Rumunska), Aradáč zo Srbska a Čiernej Hory a ďalší. Náš Spolok zastupovali Žofia Bogačíková so synom Mirkom z Nedece. Publiku sa predstavili slovenskými a spišskými piesňami z nášho regiónu. Mirk sa ukázal ako veľký majster harmoniky, za čo ho diváci odmenili búrlivým potleskom. Naši účinkujúci si doniesli domov aj pamätný list z 38. ročníka folklórnych slávností pod Poľanou v Detve.

Popri prehliadke folklóru sa konali aj sprievodné podujatia - komorné koncerty, výstavy a jarmok tradičných remesiel v areáli amfiteátra, na ktorom sa predstavujú výrobcovia z celého Slovenska a samozrejme z Detvy. Drevorezbu, výšivky krívou ihlou, výrobu ľudových hudobných nástrojov a iné výrobky z kože i kovu podnes ovládajú mladí i starší Detvania i Detvianky, ktorí sa celý rok pripravujú na toto vrcholné podujatie. (ak)

KRÁTKO ZO SPIŠA

Na pozvanie belianskeho farára Kazimierza Koniorczyka Nový Belý navštívil pomocný biskup spišskej kapituly Andrej Imrich (na snímke s belianskym farárom). Vzácný host celebroval slávnostnú sv. omšu

a prednesol pôsobivú homiliu, v závere ktorej pozdravil všetkých spišských krajanov.

* * *

Poslednú júlovú sobotu sa v Nedeci-Zámku konal minifestival, počas ktorého sa konali rôzne súťaže. Kto mal odvahu, mohol zaspievať do mikrofónu. Ochotných bolo dost. Svoje schopnosti predvádzali príslušníci Dobrovoľnej vodnej pohotovosti. Celý deň trval turnaj v plážovom volejbale. Družstvá zápolili o 700 zlích a sud piva, teda nie div, že každý zápas bol veľmi tvrdý.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

DNI ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV

Od 27. júna do 5. júla sa na Slovensku konali X. dni zahraničných Slovákov, na ktoré boli pozvaní Slováci z celého sveta. Prišli o. i. také folklórne súbory, ľudové kapely, speváci a inštrumentalisti ako folklórny súbor Limbora z Čiech, Nádeje z Francúzska, Tešedík z Maďarska, Moja vlast z USA, Lipa z Kanady a ďalší. Vystupovali na viacerých miestach na Slovensku. Začali v Hejne, kde sa práve konal 38. ročník Horehronských dní spevu a tanca, potom pokračovali na nádvorí Zvolenského hradu v programe pod názvom Na slovenskom zámku, okrem toho v Banskej Štiavnici, Senci, Pezinku, Červenom Kameni a napokon v Bratislave. Všade, kde prišli, vzbudzovali záujem a obdiv. Priniesli so sebou kúsok slovenskej kultúry, ktorú usilovne pestujú mimo hranice vlasti, čo nie je vždy najlahšie.

Je však dôkazom ich spolupatričnosti k slovenským koreňom.

Popri gala programoch boli aj sprievodné podujatia a jedným z nich bolo slávnostné odhalenie pamätnej tabule príchodu Slovákov z Oravy do Dunajskej Lužnej po roku 1945.

Našu krajanskú komunitu zastupoval Mirko Kvasnovský z Nedece spolu s mamou Žofiou Bogačíkovou. Predstavili sa krásnymi slovenskými a spišskými melódiami a spevom, za čo ich publikum odmenilo vrelým potleskom. Poznamenajme ešte, že Mirko patril nielen medzi najmladších, ale aj medzi najlepších účinkujúcich.

Počas Dni sa konala aj stála konferencia SR a zahraniční Slováci, na ktorej sa stretli zástupcovia jednotlivých krajanských spolkov a organizácií z rôznych krajín s predstaviteľmi vlády SR. Debatovalo sa o problémoch, ktorým musia čeliť Slováci žijúci v zahraničí. Prítomní sa zhodli na tom, že podpora zo strany domovskej krajiny nie je dosťatočná. Vypracovali viacero návrhov a požiadaviek, ktoré predložili vládnym zástupcom.

(ak)

140. VÝROČIE MATICE SLOVENSKEJ

Prednedávnom si mnohí naši krajania, v tom i členovia miestnych odborov Matice slovenskej (MS) na Spiši a Orave, pripomenuli 140. výročie vzniku tohto pôvodne celonárodného kultúrneho spolku a od roku 1964 štátnej kultúrnej ustanovizne, ktorá vznikla 4. augusta 1863 v Martine. Prvým predsedom MS bol biskup Štefan Moyses (po jeho smrti 1869 Jozef Kozáček), podpredsedom Karol Kuzmány, tajomníkmi Pavol Mudroň a Michal Chrástek. V roku 1875 bola Matica slovenská násilne zavretá a obnovená až po vzniku 1. ČSR v roku 1919.

26. júla t.r. sa v Martine pri príležitosti 140. výročia Matice slovenskej uskutočnil slávnostný snem, na ktorom sa popri zástupcoch miestnych odborov MS z celého Slovenska zúčastnili viacerí významní hostia, v tom kardinál J. Ch. Korec, biskup evanjelickej cirkvi J. Filo, predstavitelia politických strán a hnutí, zahraničných Matíc a krajanských spolkov. Z nášho Spolku sa na matičnom sneme zúčastnili predsed a generálny tajomník SSP J. Čongva a L. Molitoris. Na zhromaždení zazneli o.i. básne Milana Rúfusa v podaní herečky Evy Kristínovej a hymnické národné piesne. Zároveň pri príležitosti jubilea sa pri 1. budove MS odohral historický akt pomenovania námestia na Matičné námestie spojený s odhalením pamätné tabuľe.

Poznamenajme, že naši krajania s nostalgiou spomínajú na uplynule desaťročia úzkej spolupráce nášho Spolku s Maticou slovenskou v Martine a jej Ústavom pre zahraničných Slovákov v Bratislave, vďaka ktorým naše miestne skupiny a školy o.i. pravidelne dostávali zásielky slovenských kníh, časopisov, a iných publikácií, ako aj inú pomoc. Bolo by dobre v tom pokračovať. (pk)

LÁVKA CEZ DUNAJEC

Výstavba kompy cez Dunajec v areáli Pod Lipami v Červenom Kláštore bola po referende občanov žijúcich na poľskej strane Dunajca definitívne zamietnutá. Preto slovenská strana začala s prípravou projektovej dokumentácie

na výstavbu premostenia cez Dunajec – lávky, vedúcej z Nižných Sromoviec do Červeného Kláštora, čiže na slovenskú stranu tejto hranicnej rieky. Zdá sa, že najvhodnejšou lokalitou na umiestnenie mostíka by mohol byť stred dediny, ktorý vyhovuje každému na

slovenskej i poľskej strane Dunajca, čiže príchod medzi polnohospodárskym družstvom a evanjelickým kostolom, nachádzajúcim sa na križovatke smerom na Lechnicu. (pk)

NIKDY VIACEJ 21. AUGUST 1968 !

Pri príležitosti 35. výročia neislávnej invázie „spriateľených“ armád Varšavskej zmluvy do Česko-Slovenska 21. augusta 1968, kedy sovietske, maďarské a ďalšie vojská začali viacročnú okupáciu Čech a Slovenska, sa v mnohých slovenských mestách i obciach konali masové zhromaždenia, na ktorých si ich účastníci spomenuli na toto neislávne výročie potlačenia rodiaej sa slovenskej demokracie. Aj mnohí naši krajania na Orave a Spiši, ktorí vtedajšie udalosti vo svojej starej vlasti sledovali s veľkým znepokojením a pobúrením, si chvílkou zamyslenia spomenuli na vtedajší teror i okupáciu nazývanú vtedy „bratskou pomocou“ a na surovo potlačenú rodiacu sa čsl. demokraciu. Vtedajší tzv. „socializmus s ľudskou tvárou“ sa začal v Česko-Slovensku rozvíjať pod vedením známeho slovenského politika Alexandra Dubčeka. Žiaľ, táto známa osobnosť pred niekoľkými rokmi tragicky zahynula počas automobilovej nehody, ktoréj príčiny dodnes nie sú, žiaľ, úplne objasnené! (pk)

50 ROKOV PODHALE

Prednedávnom oslávila polstoročie činnosti spišská vetva folklórneho

FS Podhale - záber na pamiatku z jubilejnej oslav

súboru Podhale. Jej zakladateľom v roku 1953 a prvým vedúcim bol jurgovský učiteľ i básnik Valent Pluciński. O dva roky neskôr sa Jurgočania spojili s ďalšou skupinou z Bukowiny Tatzańskiej, Jablonky a Krościenka a spolu vytvorili súbor Podhale, ktorého mecenom sa stalo družstvo Ľudovej umeleckej tvorivosti Cepelia. Po V. Plucinskom potom súbor dlhé roky viedol Andrzej Haniaczek a dnes Bogusław Baran. Za 50 rokov svojej činnosti dosiahol súbor hodne úspechov a vystupoval vo viacerých európskych krajinách (o.i. v Rakúsku, Belgicku, Francúzsku, Švédsku), v Amerike, ba aj na africkom kontinente.

3. augusta t.r. sa pri príležitosti jubilea uskutočnila v Jurgove veľká slávnosť. Začala sa slávnostnou sv. omšou, po ktorej sa účastníci oslav prestahovali na lesnú polianku k novopostavenému amfiteátru, kde si mohli obzrieť pekný kultúrny program. Popri jubilantoch vystúpili aj ďalšie súbory, medzi ďalšími z Jablonky, Bukowiny Tatzańskiej, Leśnicie, Krościenka a zo slovenského Ždiaru. Boli tiež viaceré súťaže pre divákov, tombola a pod. Slávnosť zavŕšila ľudová veselica.

J. Š.

KNIHA O ORAVE

Nedávno sa nám dostala do rúk zaujímavá slovenská publikácia o Orave *Orava v rokoch 1267 až 2000* s titulom *Na ceste k pravde*. Cielom tejto publikácie obsahujúcej množstvo farebných fotografií (kostoly, kaplnky, architektonické pamätiadlosti, ale aj prírodné krásy), je priblížiť čitateľovi historický prehľad o obciach na Orave z

hľadiska vierovyznania. Je to už druhá kniha s touto tematikou (prvá vyšla v roku 1999 pod názvom *Teba Boha chválime*). Bola vydaná začiatkom leta tohto roku a jej textová časť medziiným približuje životopisy významných oravských rodákov pôsobiacich v oblasti náboženského, kultúrneho a spoločenského života, ako aj ďalších osobností, ktorí na Orave dakedy pôsobili. (pk)

TATRY SÚ DRAHŠIE

Tatranský národný park zvýšil poplatky za vstupenky do Tatier. Vstupenka pre dospelých stojí teraz 4 zlote, čiže o 1 zlót viac ako predtým. Týždenná permanentka stojí 16 zlotých. Vysokeškoláci, stredoškoláci a dôchodcovia majú polovičnú zľavu, čiže platia 2 zlote. Od obyvateľov gminy Zakopané a susedných gmin sa poplatok nevyžaduje. (ak)

zachovalo minimum. Vraj preto, že v čase tureckých či husitských vpádov boli pravidelne vyplavané a ničené. Najrozšiaľejším slovenským hradom je Spišský hrad a najvyššie položený je Zniev. (ak)

Futbaloví veteráni zo Spišskej Staréj Vsi. Foto: M. N.

CEZHRANIČNÉ FUTBALOVÉ ZÁPOLENIA

V posledných rokoch prebiehajú medzi Spišskou Starou Vsou a prihraničnými obcami v Poľsku pravidelné futbalové zápolenia. V júli tohto roka sa v spomínanom centre Zamaguria uskutočnil futbalový turnaj veteránov (bývalí aktívni

hráči jednotlivých mužstiev vo veku nad 35 rokov). Celkové víťazstvo v tomto náročnom turnaji – zápasy sa hrali 2x40 minút v úmornej horúčave 32 st. C – si napokon vybojovali futbalisti Čiernej Hory, ktorí vo finále porazili usporiadateľskú Spišskú Starú Ves 3:1. Tretie miesto obsadili Maniowy, ktoré v skoršom, azda najkrajšom zápase, prehrali so Starešanmi 4:5. (MD)

CYKLISTICKÁ TRAŤ

Milovníci cyklistických výletov sa majú na čo tešiť, vzniká totiž veľmi zaujímavá cyklistická trať dookola Tatier. Bude sa volať *Zelená cesta* a istá jej časť bude prebiehať cez Spiš. Nedávno bola v súvislosti s tým podpísaná poľsko-slovenská dohoda týkajúca sa realizácie tohto projektu. Cyklistická slučka bude mať dĺžku viac ako 200 km a sprevádzkujú ju v máji 2004. (ak)

SLOVENSKÉ HRADY

Počas exkurzií na Slovensko si často preberáme hrady, ktoré nám ponúkajú pohľad do minulých dôb. Podľa literárnych prameňov bolo na Slovensku asi 300 hradov. Na mapách je dnes uvedených 168, z ktorých 109 je evidovaných ako kultúrne pamiatky. Niektoré však už iba ako archeologické lokality. Za funkčné sa v súčasnosti považuje 22 hradov. Podľa Luboslava Škoviera z Pamiatkového ústavu SR je zaujímavý fakt, že kým v Čechách a Rakúsku sa zachovali hrady staré dvesto rokov a nezriedka aj tristo rokov, na Slovensku sa ich

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 16. mája 2003 zomrela v Nedeci vo veku 52 rokov krajanča **MARGITA KOPACKOVÁ** (rod. Neupauerová)

Zosnulá bola dlhoročnou členkou Spolku a čitatelkou Života. Dlhé roky pôsobila v divadelnom krúžku a neskôr v súbore Veselica. Odišla od nás dobrá krajanča, starostlivá manželka a matka. Vychovala štyri deti. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Nedeci

* * *

Dňa 19. júla 2003 zomrel v Novej Belej vo veku 79 rokov krajan

ANDREJ BEDNARČÍK

Zosnulý bol aktívnym členom Spolku, členom Matice slovenskej a verným

čitateľom Života. Zaslúžil sa aj prácou v Dobrovoľnom požiarom zbere, za čo získal viaceré významenania. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec, dedo a pradedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

* * *

Dňa 9. júla 2003 zomrel v Kacvíne vo veku 81 rokov krajan

STANISLAV RATAJ

Zosnulý patril k základateľom Spolku a bol verným čitateľom Života. Bol obojárom II. sv. vojny. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec a dedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Kacvíne

Z KALENDÁRA NA SEPTEMBER

Záhradkári

V tomto mesiaci sa vlastne končí leto a začína jeseň. U nás koncom mesiaca prichádzajú už prvé mráziky. Pokračujeme v zbere úrody, ale dávame pozor, aby sme rastliny nepoškodili. V polovici mesiaca dozrieva fazuľa na zrno. Zberáme ju s celou nadzemnou časťou a dosušujeme na vzdachu. Suché struky môžeme vylupovať neskôr vo voľnom čase. V septembri vrcholí zber plodovej zeleniny, ktorá je citlivá na tepelné podmienky. Preto sa ju snažíme pozberať pred príchodom mrázikov, najmä rajčiaky, uhorky, tekvicu, melóny a pod. Rajčiaky zberáme aj zelené a uskladňujeme v teplejšej miestnosti, kde dozrejú. Ak sa nám zber predĺžuje, na noc hriadky s plodovou zeleninou prikrývame fóliou, aby sme ju chránili pred mrázikmi, čím zároveň predlžujeme obdobie jej rastu a dozrievania.

Ošetrujeme hlúbovú zeleninu, ktorú budeme zberať neskôr. Polievame ju však menej, aby nám pri náhlych zmenách vlhkosti pôdy nepopraskali napr. hlávky kapusty či korene mrkví. Do voľnej pôdy môžeme teraz vysievať ozimnú zeleninu, napr. cibuľu na prezimovanie, šalát, pór, špenát, cesnak a pod. Zároveň pôdu rýlujeme, prihnojujeme ju maštálom a hnojom a pripravujeme na zimovanie.

Ovocinári

V septembri dokončujeme oberanie letných odrôd jadrovín, poňom kôstkovín,

najmä sliviek, a začíname oberačku jesenných druhov jabĺk a hrušiek. Všeobecne za čas dozrievania sa uznáva vyfarbovanie a tmavnutie jadierok, ale aj to, keď sa plody dajú otočením ľahko odtrhnúť, ale ešte nezačali opadávať. Koncom mesiaca sa obijajú aj orechy. Treba ich vysušiť a odložiť na suché miesto. Pripomíname, že orechy sa dajú ľahšie oškeriť, keď ich necháme zaparit v igelitovom vrecku. Potom ich umyjeme v teplej vode s prídavkom sôdy. Zároveň dokončujeme rez tvarovaných stromčekov a presvetľovanie kôstkovín a krov drobného ovocia. Práve teraz sa robí posledné postreky (1 - 3 týždne pred oberačkou) proti hubovým chorobám, čo súčasne dobre vplyva na skladovateľnosť ovocia. Kto by chcel pestovať jahody, môže ich ešte vysádzať asi do polovice mesiaca. Už teraz treba začať pripravovať miestnosti na uskladňovanie ovocia tak, že steny vybielime vápnom a drevnené časti (regále, debničky) vydezinifikujeme napr. 2% roztokom modrej skalice. Dobre je ovocnú komoru vysíriť a poriadne vyvetrať.

Chovatelia

Ked' nám sliepky začali pŕchnuť v auguste, pŕchnu aj v septembri, preto ich treba krímiť tak, aby sa im perie čo najskôr obnovilo a mohli pokračovať v znáške. Ked' septembrové dni už nie sú tak horúce, pomaly začíname pripravovať priestory na jesenné a zimné ustajnenie hydiny. Nasadzujeme

zasklené obloky a plné dvere a celé kuríny, maštale a ich zariadenie poriadne vyčistíme a vydezinifikujeme. Aby sme udržali znášku, sliepkam umele predlžujeme svetelný deň.

Kto chová husi, môže ich teraz posledný raz podškibať a súčasne ich navykať na ustajňovací priestor, ktorý doteraz nepotrebovali. Pri tomto podškibávaní husiam neslobodno vytrhávať páperie, ale len krycie perie. Na noc ich zatvárame do teplejších priestorov, aby neprechladli. Zároveň pokračujeme v zbieraní a sušení zeleného krmu, ktorý by hydine cez zimu nemal chýbať.

Včelári

Po úprave úlov, o čom sme písali v minulom čísle, sa včelstvá v dôsledku podnečovania rozplodovali a približne v prvej polovici mesiaca sa liahnu mladé včely. Konzumujú veľa peľu, preto je výhodné, ak sú niekde v okolí práve teraz kvitnúce a peľ poskytujúce rastliny. Kedže vo včelstvách žije ešte veľa starých včiel, nemožno odkladať doplnenie zásob v množstvach uvedených v predošom čísle. Včely musia cukor invertovať, čiže meniť ho pomocou výlučku hltanových žliaz na ovocný a hroznový. Kedže z každého litra hustého roztoku musia včely odstrániť okolo 3 dl vody, kladie to na ne veľké požiadavky. Preto je účelné čo najskôr doplniť chýbajúce zásoby a využiť ešte služby starých včiel, ktoré i tak o krátky čas zahynú. Po doplnení zásob včelstvá mierne uteplíme. Cez zimu stačí potom dodatočne utepliť len vrch úlov dvoma plstami alebo iným uteplovacím materiálom. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Ďalšou rastlinou majúcou liečebné účinky, o ktorej si dnes pohovíme, je KLUKVA MOČIARNA (lat. *Vaccinium oxycoccus* L., poľ. žurawina bôtna). Je to malý polifág ker z čeľade brusnicovitých, ktorý rastie aj u nás na rašeliniskách, na mokrých miestach v lesoch a rúbaniskách, skrátka všade tam, kde je mokro a pôda je enormne kyslá a neobsahuje vápnik. Rastlina má tenké konáriky s malými vajcovitými listami, sýtooranžové až červené kvety. Plodmi sú červené bobule, trochu väčšie ako čučoriedky a brusnice a sú jedlé.

Na liečebné účely sa zberajú listy a bobule. Listy sa zberajú jednotlivo v období júl-august a možno ich sušiť prirodzeným spôsobom na vzdušnom a suchom mieste. Plody sa majú zberať keď sú zrelé a mäkké (august-september). Možno ich sušiť na sitách v rúre. Upravujú sa však čerstvé (možno ich zavárať do cukru podobne ako iné lesné plody, napr. brusnice). Listy obsahujú ako účinnú látku glykozid arbutín, kým plody o.i. glykozid vakciniín a erikolín, kyselinu benzoovú (pre jej obsah do kompotov z kľukvy netreba pridávať kyselinu salicylovú), triesloviny, kyselinu citrónovú, vitamín C, pektín a in.

Kľukva močiarna sa viac využíva najmä v ľudovom lekárstve. Napr. listy sa používajú na prípravu záparu ako stáhujúci prostriedok, pri ochoreniach obličiek, žľančka, močových a žľavových ciest, pri liečení reumatizmu a dny. Pre obsah trieslovín ich kedysi užívali aj pri hnačkových ochoreniach. Naproti tomu zvonku sa používa najmä ako prostriedok na zastavenie krvácania.

Podobne sa uplatňujú aj plody (i sušené); čerstvé sa sa najčastejšie upravujú na šťavu alebo sa z nich šťava priamo lisuje. Poznamenajme, že šťava sa používa pri liečení chorôb z nachladnutia a pri horúčkovitých ochoreniach (podobne ako malinová alebo černicová šťava). (jš)

ANTON HABOVŠTIAK

TRI ZLATÉ RUŽE

Tam, kde stojí teraz mesto Rožňava, boli v dávnejších rokoch iba lúky. A po okolitých kopcoch ľudia nič inšie nerobili, len ovce pásli. Na jednom z nich, hneď za mestom, kde sa v dnešných časoch domy stavajú, pobehúval za ovčami uprostred jari jeden valach. Keď na chvíľu zastal a zadíval sa na kŕdel', tu zbadal, že akurát ovea, čo predok vodila, nemala zvonec.

- Kde ho len podela, veď ešte pred chvíľočkou ním vyzváňala. Dobre viem, že som ho počul, - pomyslel si valach. Lenže dlho nerozmýšľal, ale sa obrátil a hybaj ho hľadať.

Darmo sa však prechodil krížom-krážom po pastvisku, darmo hľadel do trávy, dobre si oči nevyočil, po zvonci nebolo ani stopy. Slnko pritom jasne svietilo a zdalo sa mu, že práve v ten deň bolo tak pekne ako ani raz tej jari. Aj si tak mysel, že od jasného slnka sa mu predsa ten zvonec dakde len zaligoce. Preto ho hľadal. Ale veru sa tak nestalo. Slnko napokon valacha umorilo a vari aj omráčilo, že mu hlava i nohy oťaželi. Ovce už boli dost' ďaleko od neho a on nie a nie k nim dobehnút'. Jarný vzduch i únava ho tak premohli, že si sadol a pomyslel si pritom:

- Keď si trochu oddýchnem, rezkejšie vykročím za kŕdlom. Veď ovce sa mi nestratia, keď ich mám pred očami.

No sotva valach natiahol nohy, hneď mu aj hlava odkvácla do trávy. A oči sa mu naskutku zalepili, ani čo by celú noc oka nezažmúril. Keby bol vtedy dakto blízko neho, bol by zretel'ne počul, ako si zhlboka vzdychol:

- Oj, či mi je dobre, dávno mi tak nebolo.

I zaspal potom tvrdo, že ho nezobudil ani pes, čo pobehúval i brechal okolo neho. Ba ani ovce neodíšli do košiara, ale sa vrátili a zhŕkli povedľa neho. Od razu valach počuje hlas:

- Nenaháňaj sa za zvoncom, ale dačo krajšie hľadaj! Uvidíš, že nájdeš, čo sa ti naisto zvidí!

Valach sa obzrel a tu zbadá, že hneď pri ňom stojí dievčina takej krásy, akú ešte jakživ nestretol. Vlasy ako zlato a šaty tenké, tenučícké i bielunké ako najbelší sneh. Ale na nohách nič nemala, taká bosá pri ňom stála. Tu si valach pomyslel:

- Tíha, veď je to nikto iný ako vília a tú treba vždy poslúchnuť, keď si dačo zažiada.

PRÍDI TY, ŠUHAJKO, RÁNO K NÁM ...

[Redakcia, 1881]

Pri-di ty, šu-haj - ko, rá - no k nám, u - vi - diš,
 čo ja to ro - bie - vam; ja rá - no vstá - vam,
 kra-vy na - pá - jam, o-več - ky na po - le vy - há - nám.

Ihneď sa ja rozbehol. Lenže nohy ho už neboleli a tak ho niesli, ani čo by sa zeme nedotýkali. Teraz však už nebežal po pastvisku nadarmo. Ako sa znova krížom prebehol, zrazu sa zajagala pred jeho očami krásna ruža. Tak sa mu v tom slnku zazdalo, ani keby horela. A o pár krokov aj druhá a tretia ... Tri zlaté ruže sa ligotali pred jeho očami.

- Och, či sú len krásne! - vyhŕklo z valacha a hneď si aj sadol medzi ne. Najprv sa mu žiadalo iba sa na ne dívať, obzerat' si prekrásne kvety, aké vari ešte ľudské oči nevideli. Ale odtrhnúť sa mu ich videlo úto. Ako sa na ne žiadostivo zadíval, znova začul blízko seba ten istý hlas, čo pred chvíľou:

- Len si ich odtrhni a vezmi so sebou! Tvoje sú ...

Ked' valach pristúpil bližšie k ružiam, vília sa postavila pred neho a zašeplala mu priam do ucha:

- Odteraz sa nemusíš báť, že budeš chudobný. Ved' ty stojíš na samom zlate.

A hneď nato sa mu aj stratila z očí.

Ani nevedno, či valach vtedy veľmi dlho spal, alebo či zdriemol iba tak nakrátko. No práve vtedy, keď sa chcel pozrieť pod nohy, či naozaj stojí na zlate, počul zabrechať psa. Aj ovčie zvonce štrngali okolo neho. I otvoril zrazu oči.

Po ružiach a zlate však nebolo ani len stopy. Vtedy si bol valach načistom, že sa mu všetko iba snívalo. Najprv mu bolo akosi smutno okolo srdca, ale potom sa mu zrazu oči vyjasnili. Dobre si zapamätal to miesto, kde vtedy zaspal i poznal si ho vieškou, aby ho našiel, keď ho bude chcieť nájst'. Ešte v ten deň vyrozprával kdekomu, čo im valach povedal, a hneď aj kopali na tom istom mieste.

Ich robota nebola daromná, lebo po čase naozaj v tom vŕšku našli zlato. Krásne, čistučké zlato, z akého v tých časoch najdrahšie dukáty razili. A tak časom na lúkach, kde sa dovtedy iba ovce pásli, vyrastali nové domce. I ľudí jednostaj pribúdalo, až nakoniec tam stála nielen dedina, ale také mesto ako v iných krajoch, kde tiež zlato a iné drahé kovy dolovali. Tomu miestu dali najprv meno Ružava. Vraj pre tie ruže, čo ich valach vo sне videl. Aj v mestskom znaku boli tri ruže. Ako iné mená, aj toto meno sa časom všelijako premieňalo. Nakoniec nevolali ľudia mesto Ružava, ale Rožava, a potom Rožňava. Tri ruže v mestskom znaku však boli vždy.

(Z knihy: Habovštiak, A.: Skamenená dievka.

Slovenské povesti, Košice 1977, s. 42-46)

2. A keď si tú prácu vykonám,
 potom si veselo zaspievam,
 a pri tom speve, ako pri práci,
 zavše len na teba myslievam.

MILÍ MLADÍ ČITATELIA!

Redakcia Život za spoluúčasti základných škôl a gymnázií na Spiši a Orave vypisuje pre vás novú

VÝTVARNÚ SÚŤAŽ ŽIVOTA '2003

pod názvom

O ČOM SNÍVAJÚ DETI?

S témou si určite ľahko poradíte. Ved' každý z vás má určite veľa tajných želaní, ktoré len čakajú na príležitosť, aby sa stali skutočnosťou. Prednedávnom sa skončili prázdniny. Možno už počas nich sa vám niektoré želania splnili, kým iné ďalej ostávajú vo sfére snov. My vám ponúkame priestor na zobrazenie toho, po čom najviac túžite. Stačí sa len zamyslieť a nakresliť. Pre uľahčenie vám ponúkame niekoľko pomocných námetov:

- túžba po súrodencoch alebo po vlastnej, pekne zariadenej detskej izbe,
- želanie mat' dobrých kamarátov, s ktorými sa možno hrať, chodiť na výlety,

- byť s rodičmi na dovolenke pri mori, v meste, v rekreačnom stredisku a pod.
- mať vlastný počítač, CD-prehrávač bud' iné technické výmennosti,
- mať dobrých rodičov,
- žiť v krajinе, kde nie sú vojnové konflikty alebo mať v dospelosti zaujímavú profesiu, nehovoriac o ďalších želaniach, o ktorých milí mladí priatelia, sami najlepšie viete.

Súťaže sa môžu zúčastniť všetci žiaci základných škôl a gymnázií, ak nám pošlú aspoň jednu prácu na uvedenú tému. Pri práci môžete používať ľubovoľnú techniku - farbičky, pastelky, ceruzky, textil, drevo, papier a pod.

Každá práca musí obsahovať nasledujúce údaje: názov (titul), meno a priezvisko, vek, triedu, školu a presnú adresu autora.

Svoje práce posielajte na adresu redakcie (Redakcia Život, ul. św. Filipa 7/7, 31-150 Kraków) najneskôr **do 20. decembra 2003.**

Najlepšie práce získajú hodnotné odmeny a budú uverejnené v Živote.

Srdečne pozývame!

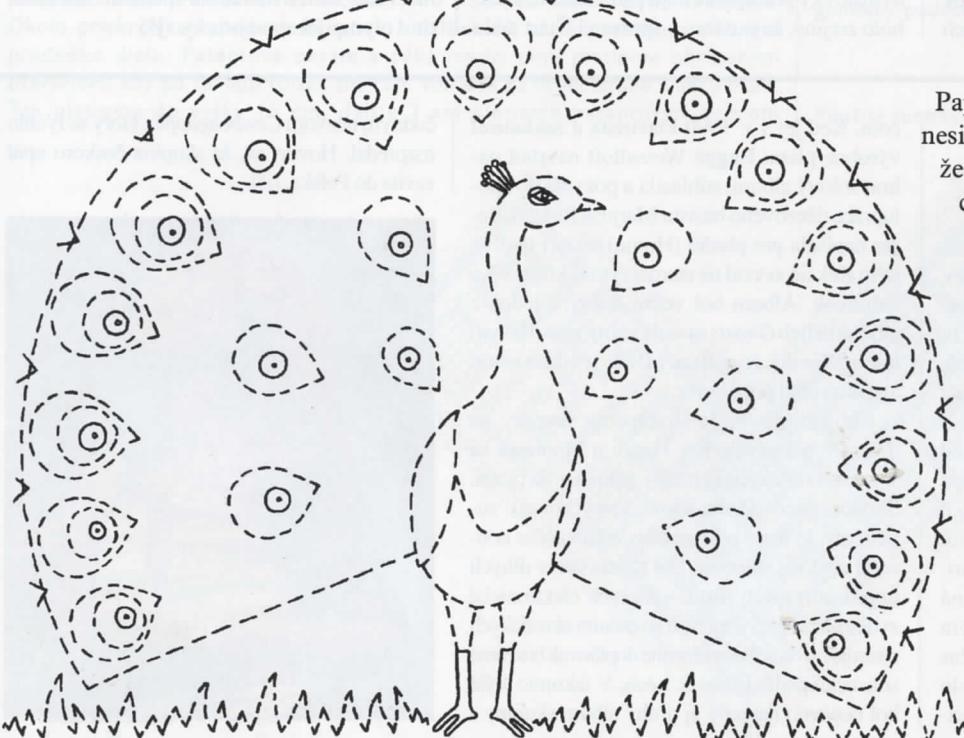
JARMILA ŠTÍTNICKÁ

ZBOHOM PRÁZDNINY

Na známost' sa všetkým dáva
mimoriadna, zvláštna správa:
Martinkovia, Zuzky, Jany!
Dohrat' sa, zbalit' stany,
kým sa leto koncom júla
do septembra neskotúľa,

preskakujúc maliny.
Zajtra končia prázdniny!

Do videnia, stará mama!
O rok prídem vlakom sama.
Maj sa dobre, biela chatka,
prázdninová kamarátka!
Zbohom svätojánske mušky!
Kde mám tašku, pero, tužky?
Zvoní zvonček, nie ten z pol'a.
Vitaj, Martin! Škola volá.

ÚLOHA PRE VÁS

Papagáj zvieratkám vrvává: - Počúvajte, nesiem správy. V novinách sa práve píše, že páv dnes o krásu prišiel. Stráca chvost a stráca farbu, neviem, čo s tým, chudák, spraví. Pomôžte mu kamaráti, sám si krásu nenavráti. Spocítajte pávie očká, ved' zábava chvíľu počká. Dokreslite páva tak, ako to vie dobrý žiak. Spojte čiarou prerušované čiary a vyfarbite obrázok. Svoje práce nám pošlite do redakcie. Z posledných prác sme odmenili: Barboru Kapušiakovú z Podsrnia a Patríciu Majerčákovú z Nedece.

ZLATÁ BLONDÍNKA

Takto písali o mladej, 20-ročnej plavkyni z Rudy Śląskiej Otfilii Jędrzejczakovej viaceré polské noviny po jej víťazstve na trati 200 m motýlikom na nedávnych majstrovstvách sveta v Barcelone. Zároveň podotýkali, že na šampionát išla ako favoritka a tejto úlohe sa zhstila veľmi dobre.

O tom, že štart v úlohe favorita nie je ľahký, vie každý pretekár a znalec športu. Presvedčila sa o tom aj Otfilia pred troma rokmi na Olympijských hráčach v Sydney. Išla tam ako 17-ročné dievča, ktoré sa krátko predtým stalo majsterkou Európy v súťaži žien. Olympijský debut sa začal veľmi sľubne, tým viac, že v semifinále na svojej „korunnej“ trati (200 m motýlikom) prekonala európsky rekord. Žiaľ, finále jej nevyšlo, obsadila „až“ 5. miesto. Aj o rok neskôr mala smolu. Na svetovom šampionáte v japonskom Fukuoku vo finále dvojstovky výrazne viedla, lenže na 50 m pred cieľom nešťastnou náhodou namiesto vzduchu vdýchla vodu, rozkošala sa a musela sa pretekov vzdať. Tieto neúspechy si však vynahradila vlnami na majstrovstvách Európy v Berlíne. Do finále postúpila s tretím časom. Nevedno, či sa šetrila, alebo to bola hranica jej možností. Pochybnosti však zmizli už po prvej päťdesiatke, keď sa - po pomalšom štarte - dostala do čela pretekov. Suverénne diktovala tempo a doslova ušla svojim súperkam bojujúc len s časom. V cieli sa ukázalo, že nie len vyhrala, ale prekonala aj svetový rekord znamenitým časom 2.05,78 min.

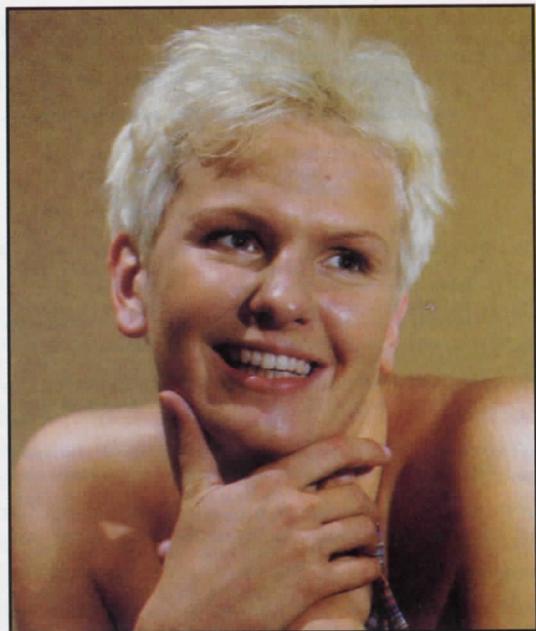
Otfilia Jędrzejczaková sa narodila 13. decembra 1983 v Rude Śląskiej, čiže o pár mesiacov bude oslavovať dvadsiate narodeniny. Je vysoká 186 cm a váži len 69 kg. Napriek mladému veku plávala už pod opaterou štyroch

trénerov. Najprv bol katovický Palác športu a mládeže a tréner Marián Syposz, potom SMS Krakov a prvé významnejšie úspechy pod okom Márie Jakóbikovej. Vtedy sa totiž začala špecializovať v plávaní motýlikom, ktorý jej najviac vyhľadával. V r. 1999 vybojovala svoje prvé dve medaily, a to hned zlaté (na 100 a 200 m), na juniorských majstrovstvách Európy, ako aj bronzovú na 200 m v súťaži žien na ME v Stambule. O rok neskôr to bolo opäť zlato (na 200 m) a striebro (100 m) na európskom šampionáte v Helsinkiach. Koncom r. 2000 zrušila spoluprácu s M. Jakóbikovou a odišla do Hanoweru, kde ju pripravoval tréner Peter Fischer. Pod jeho okom na majstrovstvách sveta vo Fukuoke vybojovala striebornú medailu na 100 m. Krátko potom sa vrátila do Poľska, zmenila klub na AZS AWF Varšava a za trénera si vybrala Pavla Slominského. Pod jeho vedením, ako sme už spomínali, na vlaňajšom európskom šampionáte v Berlíne vyhrala v rekordnom čase dvojstovku a na 100 m bola druhá.

Do tohtoročného šampionátu v Barcelonej chýbal už len titul majsterky sveta, no a olympijská medaila. Ten vytúžený titul (na 200 m) v Barcelonej aj získala. Predtým však štartovala na kratšej trati 100 m motýlikom a skončila na druhom mieste za Američankou J. Thompsonovou, ale pred známou slovenskou plavkynou Martinou Moravcovou. Do finále dvojstovky postúpila s najlepším časom, takže bolo zrejmé, že je dobre pripravená. Štart mala

ako vždy trochu oneskorený, ale postupne začala toto oneskorenie nadrábať a do cieľa dorazila prvá, tesne pred Maďarkou E. Risztovou.

O rok budú Olympijské hry v Aténach, kde chce Otfilia realizovať svoj ďalší cieľ – získať olympijskú medailu, aká jej v kolekcii ešte chýba. Nie je vylúčené, že to môže byť aj zlatá medaila. Nedávno v jednom z rozhovorov vyhlásila, že sa už teraz začína pripravovať na toto, pre ňu azda najdôležitejšie, podujatie a chce urobiť všetko, aby sa z neho nevrátila s prázdnymi rukami. Keby jej to však nevyšlo, dodala humorne, vyberie sa v r. 2008 na OH do Pekina. Keďže je veľmi talentovaná, pracovitá, no a ešte mladá, možno predpokladať, že má veľké šance nielen na medailu, ale aj na titul olympijskej majsterky. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

BEADY BELLE

Takto sa volá nórská hudobná skupina, ktorá si svojimi klubovými rytmami získala v posledných rokoch veľkú popularitu, a to nie len v Nórsku. Jej sólistkou je Beate S. Lech, ktorá, čo je iste zaujímavé, má poľský pôvod.

Poznamenajme, že pred dvomi rokmi bola táto skupina v Poľsku, kde prišla prezentovať svoj prvý album *Home*, ktorý mal znamenité recenzie vo viacerých európskych krajinách, v Japonsku, Austrálii a Kanade. Zdôrazňovali o.i. nováčkorské spojenie hudby pop s džezovými improvizáciemi a klubovými rytmami. Najväčším tromfom skupiny je spomínaná speváčka Beate S. Lech, obdarovaná neobvyklým hlasom, veľkou krásou a talentom. Už počas štúdia na Nórskej hudobnej akadémii v Oslo spievala v skupinách Folk & Rovere a Insert-

coin. Keď jej v r. 1999 klavirista a zakladateľ výrobne platiní Bugge Wesseltoft navrhol nahrať sólový album, súhlasila a pozvala do spolupráce džezového basistu Marjusa Reksja. Beate napísala pre platňu (*Home*) texty i hudbu, ktoré Reksjo si vzal na starost rytmickú stránku nahrávok. Album bol veľmi dobrý a jedna z jeho skladieb *Ghosts* sa stala veľmi populárnym hitom. Nie div, že aj Beady Belle si vďaka nemu získala veľkú popularitu.

Je zaujímavé, že vystúpenia skupiny na džezových festivaloch v Haagu a Montreali sa výrazne odlišovali od hudby nahranej na platni. Skupina predvádzala show, ktorá bol tak sugestívny, že tisíce poslucháčov začali počas koncertu doslova tančovať. Bol to iste vplyv dĺhých improvizovaných partií, v ktorých elektronické zvuky harmonicky splývali so znením akustických nástrojov. To všetko znamenite dopĺňovali bravúrne sólistické partie Beate S. Lech. V takomto štýle bol nedávno nahraný aj druhý album skupiny s

čudným názvom *Cewbeagappic*, ktorý sa rýchlo rozpredal. Hovorí sa, že skupina čoskoro opäť zavítá do Poľska. (jš)

Na jesenné dni

Veľkosť: 44 – 48

Materiál a spotreba: 550 g čiernej a 150 g béžovej stredne silnej ovčej vlny, 10 gombíkov, ihlice č. 3 a 4.

Vzory: I. patentový: 1 hl., 1 obr.; II. hladký džerzej: líce hl., rub. obr.; III. grafický: podľa nákresu.

Vzorník: 10 x 10 cm = 17 očiek a 20 riadkov.

Pracovný postup. Zadný diel: Na ihlice č. 3 nahodíme 80 očiek a pletieme patentovým vzorom do výšky 8 cm. V poslednom riadku rovnomerne rozpletíme 23 očiek a ďalej pletieme hladkým džerzejom na ihliciach č. 4. Upletíme 44 r. a v 45. r. začneme vypletať vzor podľa nákresu. Upletíme 50 r. vzoru, takže už máme vzor po celej šírke dielu a začneme pridávať (podľa nákresu) v každom riadku 1 očko na oboch stranách. Tak pletieme 40 r. Vo výške 10 r. pred ukončením očiek na ramenách začneme tvarovať priečrnik. Uzavrieme stredných 13 očiek a po stranach 1x5, 1x3, 1x2 a 1x1 očko. Ostatné očká uzavrieme naraz.

Pravý predný diel: Na ihlice č. 3 nahodíme 46 očiek a pletieme patentovým vzorom do výšky 8 cm. V poslednom riadku rozpletíme 15 očiek a pokračujeme na ihliciach č. 4. Prvých 51 očiek pletieme hladkým džerzejom a posledných 10 očiek pletieme ďalej patentovým vzorom, ktorý vytvorí légu. V lége vyplétame dierky na zapínanie. Prvá bude uprostred spodného patentu a ďalšie vždy po 19 riadkoch. Zo vzoru vyplétame polovicu, začneme od najspodnejšieho očka v 45. r. úpletu, ďalej pletieme 50 r. tak, aby vzor bol na všetkých očkách a na boku začneme pridávať 1 očko v každom riadku, podobne ako na zadnom diele. Priečrnik začneme tvarovať o 8 r. skôr ako na zadnom diele. Na zatvárací špendlík pretiahneme 10 patentových očiek z légy a priečrnik vytvarujeme postupným ubaraním 1x6, 1x4, 1x3, 1x2 a 3x1 očko a dopletieme 4 r. rovno. Všetky očká na ramene uzavrieme naraz.

Ľavý predný diel pletieme zrkadlovo k pravému, nevyplétame však dierky na lége. Vzor pletieme zrkadlovo a opäť začináme od najspodnejšieho očka.

Rukáv: Na ihlice č. 3 nahodíme 38 očiek a pletieme patentovým vzorom do výšky 6 cm. V podľadom riadku rozpletíme 16 očiek a pletieme na ihliciach č. 4 hladkým džerzejom. Na rozšírenie rukáva pridávame na oboch stranách v každom 4. r. 1 očko. Vo výške 48 r. rukáv rozdelíme na dve polovice a pletieme každú zvlášť. Na okrajoch pridávame stále rovnomerne v každom 4. r. 1 očko, kym uprostred uberaame 1 očko v každom 2. r. Tak upletíme 46 r. Na ihliciach by nám malo zostať asi 30 očiek, ktoré ukončíme naraz hladko.

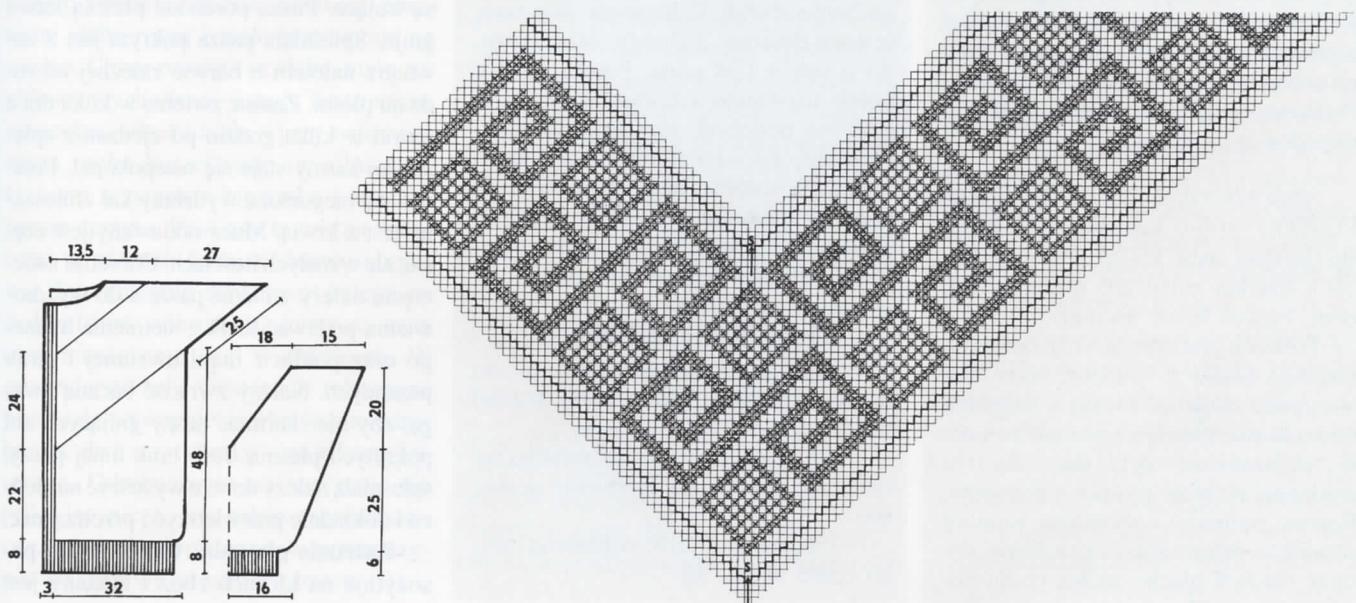
Dokončenie: Zošijeme ramená predných dielov so zadným. Z pravého predného dielu preložíme na ihlice č. 3 10 očiek zo zatváracieho špendlíka. Okolo priečrníka nahodíme 82 očiek a ďalších 10 očiek preložíme z ľavého predného dielu. Patentové okraje a očká medzi nimi pletieme obráteným džerzejom, aby po zahnutí roláka smerom von boli na lícnej strane hladké očká. Tak pletieme do výšky 15 cm, ďalšie 3 cm pletieme patentovým vzorom

a ukončíme. Zošijeme bočné švy svetra. Rukávy prišijeme tak, že rovné ukončené časti rukávov prišijeme k dĺžke svetra a vytvorené večko zošijeme s véckom vytvoreným vzormi na prednom a zadnom diele. Nakoniec prišijeme gombíky podobnej farby ako vzor. (jš)

(Dorka č. 1/98)

Použité skratky: r = riadok, hl. = hladko, obr. = obrátene.

ZUZKA
VARÍ

ČO NA OBED?

BRYNDZOVÉ STRAPAČKY. 300 g zemiakov, 200 g hrubej múky, 1 vajce, sol, 100-150 g bryndze, 100 g údenej slaniny, pažitka.

Olúpané surové zemiaky postrúhame, pridáme mŕuku, vajce a s trochou vody vypracujeme tuhé cesto, ktoré dáme na doštičku a nožom odkrajujeme malé kúsky priamo do vriacej osolenej vody. Strapačky varíme tak dlho, až kým nevyplávajú na povrch vody. Potom ich vyberieme, preplákneme studenou vodou, pomastíme rozpráženou pokrájanou slaninou aj so škvarkami, pridáme rozmiešanú bryndzu a dobre premiešame. Strapačky preložíme na teplú misu, znova polejeme slaninou a posypeme pokrájanou pažitkou.

KOTLÍKOVÝ GULÁŠ. 800 g predného hovädzieho mäsa, 60 g masti alebo oleja, 2 veľké cibule, lyžička mletej červenej papriky, mleté čierne koreniny, trochu rasce, 2-4 strúčiky cesnaku, 250 g zemiakov, 1-2 zelené papriky, sol.

Mäso slabo naklepeme a pokrájame na malé kúsky. Do kotlíka alebo kastróla dáme masť bud olej, pridáme nadrobno pokrájanú cibuľu a oprážime do ružova. Potom pridáme pokrájané mäso, mletú červenú papriku, sol, mleté čierne koreniny, trocha rasce a rozotretý cesnak, prilejeme trochu vody alebo polievky z mäsovej kocky a dusíme. Keď je mäso polomäkké, pridáme olúpané a pokrájané zemiaky, pokrájané zelené papriky a dodusíme do mäkkia. Podávame s chlebom, slanými rožkami, prípadne aj s haluškami.

ŠOŠOVICOVÁ POLIEVKÁ S KAPUSTOU. 100 g šošovice, 80 g kapusty (čerstvej alebo kyslej), 40 g slaniny, 30 g hladkej múky, 20 g cibule, sol, oct, hrnček kyslej smotany.

Šošovicu preberieme a namočíme na niekoľko hodín do studenej vody. Potom vodu zlejeme, šošovicu zalejeme čistou horúcou vodou a pomaly varíme. K polomäkkej pridáme kapustu pokrájanú na malé rezance a dovaríme. Potom polievku zahustíme tmavou záprážkou pripravenou z pokrájanej slaniny, cibule a hladkej múky, chvíľu po-

varíme, podľa chuti osolíme, okyslime octom a zlepšíme kyslou smotanou.

ZAVÁRAME

SLADKOKYSLÉ UHORKY. Uhorky, najlepšie malé, dobré umyjeme vo vlažnej vode a necháme oschnúť na čistej utierke. Potom ich uložíme do čistých pohárov, do ktorých sme vložili ríbezľový list, 2-3 bobkové listy, 2-3 nevelké kúsky chrenu, 2-3 strúčiky cesnaku, niekoľko zrniek čierneho koreniny, trochu horčicového semena a niekoľko zrniek nového koreniny (ziele anglické). Uhorky naložené v pohároch zalejeme nálevom pripraveným z vriacej vody, do ktorej sme dali (na 2 l vody) jeden a pol lyžice soli, dve lyžice cukru a 1/2 l octu. Keď chceme mať uhorky kyslejšie, pridáme ešte octu a keď obľubujeme uhorky s príchuťou cesnaku alebo chrenu, pridáme dodatočne niekoľko kuskov chrenu či cesnaku. Poháre potom pevne uzavrieme a odložíme na päť hodín hore dnom, aby sme zistili pevnosť uzavretia. Nakoniec uhorky pasterizujeme vo vriacej vode asi 15-20 minút. Ak boli dobre uzavreté, vydržia v dobrom stave viac ako rok.

SLADKOKYSLÁ PAPRIKA S OLEJOM. Červenú, zelenú či žltú neštiplavú papriku umyjeme, vykrojíme z nej jaderníky a papriku pokrojíme na väčšie pozdĺžne kúsky. Potom do hrnca s vodom dáme sol, cukor a oct a trochu horčicových semien a dáme variť. Do tohto vriaceho roztoku dáme lenko papriky, aby bola ponorená, a varíme ju 3 minúty. Potom papriku ocedíme, naložíme do pohárov a zalejeme nálevom, v ktorom sme papriku varili. Pripravíme si ho tak, že doň ešte pridáme olej a necháme zoviť. Celkovo na liter vody (nálevu) dávame: 3 dl octu, 50 g cukru, 25 g soli a 1 dl oleja. Potom poháre pevne uzavrieme a tesnosť uzavretia si overíme podobne, ako pri uhorkách. Nakoniec papriku sterilizujeme asi 10 minút. Ak chceme, aby paprika bola pikantná, môžeme pridať do každého pohára po jednej štiplavej paprike (feférone), ktorú varíme spolu s paprikou.

MLADÝM GAZDINÁM

- Hlavkový šalát nezvádne, ak ho dáme odrezanou plochou do plynnej nádoby s vodou.

- Strukoviny nesolíme na začiatku vařenia, ale až na konci. Rýchlejšie sa uvařia.

- Prevarené a rýchlo ochladené mlieko vydrží dlhšie. (js)

WETERYNARZ

ZATRUCIA U KRÓW

Niekteré zjadane przez krowy pasze mogą zawierać składniki szkodliwe dla organizmu zwierząt i wywołujące zatrucia. Schorzenia takie powstają przeważnie wskutek zjedzenia trujących roślin. Zatrucie może objawić się natychmiast po zjedzeniu paszy lub dopiero po kilku dniach i może mu ulec jedna sztuka lub wszystkie krowy w oborze.

Zatrucie lubinem. Łubin zasadniczo należy do dobrych roślin pastewnych, jednak musi być odpowiednio przygotowany. W tym celu moczy się go przez dwie doby, zmieniając wodę co 4-5 godzin. Przy zatruciu łubinem chore zwierzę traci apetyt, staje się osowiałe, z trudem utrzymuje się na nogach, oddech ma przyśpieszony, błony śluzowe oczu żółkną. Występuje biegunka lub zaparcie. Silne zatrucie może spowodować śmierć już po dwóch dniach. W leczeniu naturalnie wyłącza się łubin a do picia podaje się wodę z octem. Skarmianie łubinu należy rozpoczynać od małych dawek w celu sprawdzenia, czy nie wywoła choroby. Nie podaje się łubinu w większej ilości niż 1/8 całej porcji przeznaczonej na 24 godziny, to znaczy około 1 kg, przy jednoczesnym podawaniu okopowych. Łubin przemarznięty lub długo leżący na deszczu traci swoje właściwości trujące.

Zatrucie pleśnią. Rozróżniamy pleśń czarną, białą lub zieloną. Wszystkie one są trujące. Pasza porażona pleśnią łatwo gnijie. Spleśniała pasza pokryta jest zewnętrznie nalotem o barwie zależnej od rodzaju pleśni. Zatrute zwierzę w kilka dni a nawet w kilka godzin po zjedzeniu spleśniowej karmy staje się niespokojne. Pojawia się biegunka a wydalany kał zmieszany jest z krwią. Mocz oddawany jest często, ale w małych ilościach. Choremu zwierzęciu należy zmienić paszę a do wyzdrowienia podawać kleik z siemienia lnianego oraz poidła z mąki owsianej i otrąb pszennych. Należy zwracać baczną uwagę, aby nie skarmiać paszy gniących ani pokrytych pleśnią. Jeśli brak innej paszy, spleśniałą należy dobrze wysuszyć na słońcu i dokładnie przewietrzyć i przetrząsnąć.

Zatrucie głownią. Grzybek ten pozytywne na kłosach zbóż i zjadany jest

przez bydło wraz ze słomą. Przebieg zatrucia zależy jest od stanu błony śluzowej żołądka, od odporności zwierzęcia oraz od ilości spożytych wraz z paszą grzybków. Objawy choroby to: chwiejny chód, drgawki mięśni, obrzęk powiek, łzawienie, wyciek z nosa i pochwy. U krów cielnych następuje poronienie. Postępowanie i zapobieganie jest takie same jak przy zatrutiu pleśnią.

Zatrucie rdzą. Grzybek ten także rośnie na zbożu, oraz na trawie i roślinach strączkowych. Nazywa się rdzą, gdyż w zarażonych przez niego miejscach tworzą się plamki rdzawej barwy. Przy zatruciu krowie wycieka z pyska gęsta ślina, występuje silna biegunka, przy czym kał ma domieszkę krwi (jest barwy ciemnoczerwonej). Chore zwierzę jest niespokojne i osłabione. Chodząc chwieje się. Cielne krowy mogą ronić. Postępowanie w chorobie oraz zapobieganie jest takie same jak przy zatrutiu pleśnią. Jednak leczenie należy powierzyć lekarzowi.

ROBACZYCA PŁUC U ŚWIŃ

Choroba ta występuje dość często. Robaki wywołujące tę chorobę są podobne do białych nitek. Umieszczają się w płucach zatykając drogi oddechowe i wywołując zapalenie płuc. Pasożyty te przed dostaniem się do organizmu świń żyją w przewodzie pokarmowym dżdżownicy. Jeśli świnia zje dżdżownicę, to ciało jej zostanie strawione a uwolnione młodociane postacie pasożyta wędrują przez ścianę jelita do krwi a z nią do płuc. Duża ilość pasożytów w płucach świń, a zwłaszcza prosięcia, może spowodować ciężką chorobę a nawet śmierć. Prosięta zarażone robakami płucnymi słabo rosną i mało przybierają na wadze. Chore prosięta są słabe, mało ruchliwe, wychudzone i mają nastroszoną szczecinę, silnie kaszlą – przy najmniejszym ruchu kaszel staje się silniejszy. Czasem występuje biegunka i zmniejszenie apetytu. Pasożyty te można zobaczyć w płucach świń poddanej ubojowi. Zapobieganie robaczycy polega na dokładnym odkażeniu nawozu oraz utrzymaniu czystości w chlewach. W gospodarstwach, w których robaczycę płuc stale występuje, trzeba świnie odrobaczać dwa razy w roku – na wiosnę i w jesieni. Odrobaczenie ma znaczenie nie tylko lecznicze, lecz także zapobiegawcze, gdyż nie dopuszcza do przenoszenia się choroby na sztuki zdrowe. (js)

PRAWNIK

BICIE ŻONY

Takie przypadki zdarzają się dość często i nie rzadko kończą się w sądzie. Aby mąż został skazany za bicie żony i ewentualnie dzieci, należałoby mu udowodnić, że nastąpiło naruszenie czynności jakiegoś narządu (np. mąż złamał żonie rękę) lub rozstrój ciała (np. widoczne siniaki). Pobita żona powinna się w takim przypadku zwrócić do lekarza, by dokonał obdukcji. Należy go jednocześnie poprosić o wydanie dokumentu z tego badania. Będzie on stanowił dowód w sądzie, że żona została pobita.

Wysokość kary zależy od tego, jak długo dochodziło do znęcania się nad osobami bliskimi. Mniejsza kara grozi wówczas, gdy trwało ono nie dłużej niż 7 dni. Im dłużej trwa przemoc, tym kara jest surowsza. Jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia kontynuowane były do 7 dni, to ściganie przestępstwa odbywa się z oskarżenia prywatnego. Oznacza to, iż żona musi sama wniesć sprawę do sądu. Nie zrobi tego prokurator. Gdyby zaś do obrażeń dochodziło dłużej niż przez 7 dni, a za ich sprawę uznano by męża (czyli najbliższą osobę), to wówczas przestępstwo ścigane jest na wniosek osoby pokrzywdzonej. Mężowi za znęcanie się nad najbliższą rodziną grożą następujące wymiary kar: grzywna, ograniczenie wolności lub pozbawienie wolności do lat 2 (w razie obrażeń doznawanych nie dłużej niż przez 7 dni). Ale w przypadku, gdy przemoc trwała ponad tydzień, sąd (po rozpatrzeniu sprawy) może orzec karę pozbawienia wolności od 3 miesięcy do nawet 5 lat.

ALIMENTY

Zdarza się często, że ojciec dziecka nie płaci zasądzonych mu alimentów i nawet komornik ma problemy z ich wyegzekwowaniem. Co w takiej sytuacji ma robić matka wychowująca dziecko? Jeżeli ma ona prawomocny wyrok sądu, określający wysokość alimentów i jest on opatrzony tytułem wykonawczym (czyli tzw. klauzulą

natychniastowej wykonalności), to wówczas może je otrzymać z tzw. funduszu alimentacyjnego. Wniosek w tej sprawie należy złożyć do komornika, który dołączy do niego informację o tym, że nie udało mu się ściągnąć pieniędzy bezpośrednio od ojca dziecka. Wniosek wraz z tą informacją przekazuje on do ZUS.

Aby ZUS miał podstawy podjąć pozytywną decyzję o wypłacaniu matce alimentów z funduszu, przeciętny dochód na osobę w rodzinie matki nie może przekraczać 612 złotych. Alimenti są wypłacane w zasadzie w wysokości określonej w orzeczeniu sądowym. Gdyby jednak sąd zasądził ojcu dziecka bardzo wysokie alimenty, to trzeba się liczyć z faktem, że fundusz może wypłacić alimenty nieco niższe. Dodajmy, że ZUS może wstrzymać wypłatę alimentów, kiedy np. dziecko wyjedzie za granicę na dłużej niż dwa miesiące, może też zaprzestać wypłacania alimentów, kiedy wygaśnie obowiązek alimentacyjny.

ZNISZCZONE BANKNOTY

Zdarza nam się nieraz, że wrzucając do pralki części garderoby nieauważamy, że w kieszeniach pozostało kilka a czasami nawet kilkanaście banknotów naszej waluty, które w wyniku prania mocno się podniszczyły i w sklepach nie chcą ich przyjąć. Co z nimi robić?

Przede wszystkim nie należy ich wyrzucać, ale iść z nimi do banku. Każdy bank bowiem wymieni zniszczone lub zużyte banknoty w pełnym nomenale (wartości), z tym jednak, że muszą zostać spełnione pewne warunki: 1. Ich autentyczność nie może budzić żadnych wątpliwości; 2. Banknoty muszą zachować co najmniej 75 procent swojej powierzchni; 3. Jeśli są przerwane na pół, obie części powinny pochodzić z tego samego banknotu i stanowić 100 procent jego powierzchni.

Natomiast połowę wartości banknotów bank wypłaca wtedy, kiedy ich pierwotne powierzchnie zostały zachowane w 45–74 procentach.

Jeśli bank odmówi wymiany zniszczonych banknotów, musi przekazać nam pisemnie decyzję o tym fakcie wraz z uzasadnieniem. (js)

HVIEZDY O NÁS

UÁHY (24.9.-23.10.)

 Začína sa zaujímavé obdobie, ktoré môže trvať dosť dlho. Tvoje skúsenosti ti pomôžu získať duševnú rovnováhu. Dosiahneš dobré výsledky v práci, zlepšia sa aj tvoje finančie, napriek neočakávaným výdavkom. V citovom živote môže dôjsť ku konfliktom.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

 Pri snahe a dobrej vôle sa dostavia aj výsledky. Ukáž partnerovi viac srdečnosti a pochopenia, prežívať ťažké obdobie. Chladný postoj k blízkej osobe môže vyvolať konflikt. Môžeš sa spoliehať na radu osvedčených priateľov, ale never tým, ktorí náhle začnú prejavovať záujem o teba.

STRELEC (23.11.-21.12.)

 Začínaš novú kapitolu v živote. Na tom, ako si naplánuješ najbližšie roky, bude závisieť ďalšia budúcnosť. V práci zmeny na lepšie, aj tvoje finančie sa zlepšia, ak prejavíš dosť iniciatívy. Súkromný život plný dojmov a milých stretnutí, aj keď sa nevyhneš klebetám.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

 Neplytvaj silami, nepreceňuj svoje možnosti. Oslabenie buď nemoc by ti mohli pokaziť plány, a práve teraz čaká hodne milých prekvapení. Ak budeš dbať o zdravie, práca ti poskytne veľa spokojnosti. Zhorší sa trochu tvoja finančná situácia.

WODNÁR (21.1.-18.2.)

 Máš šance na postup v práci, lepšiu funkciu a zárobky, ale máš problémy so zdravím. Potrebuješ viac spánku a pohybu na čerstvom vzduchu. V ťažkých chvíľach hľadaj spoločnosť dobrého priateľa, ktorý ti pomôže pozrieť sa na svet vo svetlejších farbách.

RVBY (19.2.-20.3.)

 Nadchádzajú dobré dni. V práci ide všetko podľa tvojich priáns, čo však môže byť solou v oku tvojim spolupracovníkom, ktorých môže škrieť, že sa ti darí lepšie ako im. Dom je pre teba oázou tepla a pokoja. Uznanie tvojich blízkych ti urobí veľkú radosť.

BARAN (21.3.-20.4.)

 Budeš plný energie, elánu a perspektívnych plánov, snáď až príliš ďalekosiahlych. Zatiaľ nič neprezradzuj, aby sa to niekto z tvojich spolupracovníkov nepokúšal zmariť. Zlepší sa tvoja finančná situácia, možno vyhráš na lotérii buď v totolotku.

BÝK (21.4.-20.5.)

 Oslabenie, apatia a iné zdravotné ťažkosti ustúpia koncom mesiaca. Práca ti pôjde veľmi dobre, aj keď sa to na tvojich finančiach neodrazí. Doma sa snaž byť ako balzam, keďže niekto z tvojich blízkych bude prežívať obdobie veľkého apátia.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

 Mesiac prinesie mnoho zaujímavého. Vykryštalizujú sa tvoje pracovné plány. Objaví sa možnosť dobrej spolupráce so zaharičím. Aj finančne sa ti zlepší. Doma sa snaž ovládať, aby sa vyhol zbytočným sporom a hádkam, čo by bola tvoja vina.

RAK (22.6.-22.7.)

 Dlhšie nachladnutie ťa značne slabí. Napriek tomu sa stretneš s uznaním a pochvalami za pracovitosť a solídnosť, najmä ak pracuješ na vedúcom poste. Potešia ťa nečakané peniaze odtiaľ, od kiaľ si nič nečakal. Bud' pripravený na konflikt s niekým blízkym, nedaj sa vyviesť z rovnováhy.

LEV (23.7.-23.8.)

 Prechodná depresia rýchlo prejde a opäť sa pevne postavíš na nohy. Neber naľahko zmeny na pracovisku, ak nechceš, aby nepriaznivo ovplyvnili tvoju situáciu. Doma ťa už dlhšie čaká príjemné ozvučie a harmónia, veľkú radosť ti robia najmä deti.

PANNA (24.8.-23.9.)

 Tabletky ti nepomôžu, sám dbaj o svoje zdravie. Viac prechádzok, gymnastiky a zdravá diéta ti pomôžu prekonáť bolesti hlavy a apatiu. Pred tebou nové perspektívy v práci, k ich využitiu budeš potrebovať hodne sily. Rozváž všetky za a proti, kým sa rozhodneš. (jš)

NÁŠ TEST

Dávate najavo svoje city?

1. Predstavte si obrazy ženy s harfou a ležiaceho bulldoga. Čo sa vám viac spája s pojmom nežnosť?

a/ Hudobníčka - 2; b/ Pes - 5.

2. Čo vás napadne pri pohľade na harfistku?

a/ Rozprávka - 5; b/ Koncert - 1; c/ Nostalgia - 3.

3. Aky je pes, ktorého ste si predstavili?

a/ Dobrosrdečný a priateľský - 3; b/ Jednoducho na maznanie - 5; c/ Neobratný a ťažkopádny - 1.

4. Manželský pár v obchodnom dome sa začne hádať. Čo si pomyslíte?

a/ Kto sa miluje, občas sa háda - 2; b/ Mali by sa roziest' - 0; c/ Je to iste len malé nedorozumenie - 4.

5. Dvaja dobrí známi sa pozdravia ob-jatím ...

a/ Za tým sa skrýva falošné priateľstvo - 0; b/ Spontánny prejav citov - 5; c/ Dobre si rozumejú - 3.

6. V televízii ukazujú prekrásny západ slnka. Poviete:

a/ Rád by som to zažil v prírode - 2; b/ Vyzerá to neskutočne a gýčovito - 0; c/ Človek zatúží po cudzine - 4.

7. Existujú ľudia, ktorí sú si navzájom predurčení?

a/ Nie, je to výmysel - 0; b/ Som o tom presvedčený - 5; c/ Niekoľko mám taký pocit - 3.

8. Píšete rád (-a) ľubostné listy?

a/ Áno, s nadšením - 5; b/ Nie, zdá sa mi to hľupe - 0; c/ Len vo výnimočných prípadoch - 2.

HODNOTENIE

Do 13 bodov: Bojíte sa prejaví svoje city. Milé slová a nežné gestá sa vám zdajú gýčovité a cirkusové. Nezdajú sa vám vhodné pre seriózneho človeka. Uprednostňujete vecné vystupovanie, ktorým zakrývate svoje vnútro. Naša rada: Prezradte ľuďom častejšie, čo sa vo vás deje. Inak hrozí nebezpečie, že vám nebudú dobre rozumieť.

14-25 bodov: V spoločnosti sa správate rezervované. Ak ste však so svojím partnerom alebo človekom, ktorému dôverujete, dávate svojim citom voľný priebeh. Ukážete sa takí, akí naozaj ste: človek so snavami, väšnami, túžbami i obavami. Po intímnych chvíľach občas mávate strach, že ste odhalili priveľa zo svojho vnútra. Naša rada: Vyjadrujte nadálej bez zábran svoje city. Vďaka tomu sa ubráňte duševnému napätiu.

26-38 bodov: Svoje city neskrývate. Práve naopak. Nielen k svojmu partnerovi, ale aj k cudzím ľuďom sa zvyčajne správate veľmi citovo. Aj keď sa vám preto často vysmievajú, neodradí vás to od záľuby v romantike. Naša rada: Trochu triezvosti by vám neuškodilo. V niektorých situáciách je vecnosť vhodnejšia ako záplava citov. (jš)

MENO VEŠTÍ

LUBOŠ - krotké, jasné a trochu aj romantické meno.

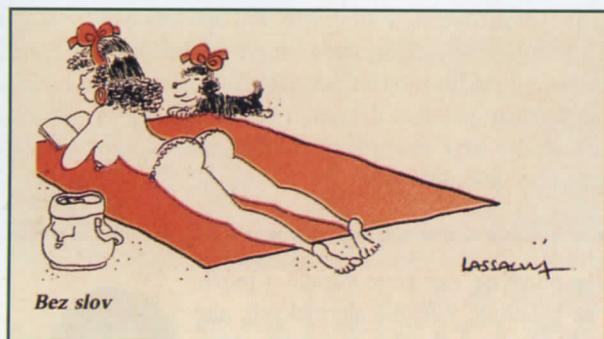
Človek s týmto menom je veľmi pracovitý, vynachádzavý, úslužný a zdvorilý. Veľmi skoro sa ocítá v ľažkej hmotnej situácii a už v mladom veku musí námezdne pracovať. Vďaka svojej vytrvalosti pomerne rýchlo dosahuje blahobyt. Učí sa usilovne a dobre, takže ľahko končí základnú a strednú školu. Je zaujímavé, že len zriedkavo sa rozhodne pokračovať v štúdiu na vysokej škole. Pomerne rýchlo dosahuje duševnú a spoločenskú vyspelosť. Vďaka svojmu zmyslu pre kriticizmus dokáže správne a spravodlivo hodnotiť ľudi a veci. Je mimo-riadne náročný voči sebe a iným.

Jednou z najtypickejších charakterových črt Luboša je priam vzorná a dokonalá presnosť, tak v práci, ako aj v osob-

nom a rodinnom živote. Je veľmi poctivý, šľachetný a solídný, vzorne si plní všetky svoje povinnosti. Preto si ho veľmi obľubujú a vážia jeho spolupracovníci a predstavení. Ako priateľ je veľmi oddaný a úprimný. Má rád ideálnu čistotu a poriadok. Neznáša ľahkomyselnosť, mánnotratnosť a vôbec akýkoľvek neporiadok.

Luboš sa zaujíma o film a divadlo, rád číta a priam zbožňuje tanec a hudbu - tak vážnu, ako aj zábavnú. Najčastejšie sa uplatňuje v takých povolaniach, ako kultúrny inštruktor, učiteľ, herec, hudobník, novinár, prekladateľ a pod.

Žení sa pomerne neskoro s milou a hospodárnou ženou. Býva dobrým manželom a otcom, starostlivým o domácnosť. Má silne vyvinutý rodinný inštinkt. Zbožňuje deti, ktorým venuje veľa času a spoločenskej práce. Dožíva sa vysokého veku a teší sa mienke človeka šľachetného, aj keď niekedy neveľmi doceňovaného. (jš)

Matka poslala malého Janka kúpiť vrecúškovú polievku. Po dlhej chvíli sa vráti a hovorí:

- Mama, majú francúzsku, gulášovú, aj hovädzu, ale vrecúškovú som v obchode nevidel.

***

Klenotník hovorí novému strážcovi:

- Upozorňujem vás, že budete musieť celú noc sedieť v obchode. Nebude vám to robiť problém?

- Vôbec nie. Práve som sa vrátil z basy, kde som si odšedel desať rokov.

***

- Anička, nehanbiť sa? Ešte si len siestačka a už nosíš v aktovke pudrenku!

- Prosím, to nie je pudrenka, to je tabatierka.

***

Dve automobilistky sa zhovárajú pri benzínovej pumpe:

- Počula som, že má zdražieť benzín.

- Mne je to jedno. Ja ho beriem vždy len za stovku.

trpí nespavosťou. Nezaspí skôr ako o druhej v noci.

- Vypite si každú štvrt hodinku kalíštek koňaku.

- To pomáha?

- Nie, ale rýchlejšie vám prejde.

***

- Cez tieto okuliare vidíte lepšie? - sptyuje sa lekár pacienta.

- Oveľa lepšie, pani doktorka.

***

Hovorí žena mužovi:

- Odbehnením na minútku k susedovi. Nezabudni každú pol hodinku obrátiť mäso v rúre!

***

- Na čo si sa dnes hral? - vyzvedá matka od syna.

- Na poštára. Našiel som u teba listy previazané červenou stužkou a do každej schránky v našom bloku som jeden hodil. (jš)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pôkladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak ted, keď sa vám snívala:

- Inoval na strechách, stromoch a poliach - stroškotané nádeje.

- Inventúru robiť - splatiť svoje dlžoby.

- Jed vziať - niekto sa ti odplati nevďakom; dať inému - daj si pozor na svoje peniaze.

- Kamenná dlažba - pred tebou istá životná dráha.

- Karafiát - radosť, rozkoš, príjemné chvíle.

- Klarinet počuť - dostaneš sa do nudnej spoločnosti.

- Klaňať sa - poníženie, škoda, strata.

- Klinec nájsť - tvoje túžby a nádeje sa splnia; zatíkať - tvoje rozhodnutie bude správne; vyrovnať - musíš začať šetriť; kuť - budeš robiť užitočnú prácu.

- Klobučník - zbytočne sa namáhať.

- Klbko - mnoho námahy - málo zisku.

- Klopať, sám - potešujúca správa; počuť - znepokojujúca správa.

- Kluka - dostaneš nepríjemnú správu.

- Klzisko - tvoje pomery sú neisté.

- Kňaz - získať čestné postavenie.

- Kobylku zelenú vidieť skákať - nastanú pre teba bezstarostné časy.

- Kolovrátok - usilovnou prácou dosiahneš šťastie a úspechy.

- Kopyto zvieracie - dostaneš nejakú príjemnú správu. (jš)

NAJVPLYVNEJŠÍ PROMINENTI SVETA. Americká herečka Jennifer Anistonová (na snímke) je na čele tohtočného rebríčka 100 najvplyvnejších prominentov sveta, ktorý pravidelne zostavuje americký časopis Forbes. V zozname sú osobnosti zo sveta zábavy, športu a ďalších odvetví, zoradené podľa výšky príjmov a frekvencie vystupovania v médiách. O druhé miesto sa delí raper Eminem s producentom Dr. Dre. Po nich nasledujú golfista Tiger Woods a režisér Steven Spielberg. Herečka a speváčka Jennifer Lopezová obsadila piatu priečku a odsunula svojho snúbencu Bena Afflecka na siedme miesto. Do najlepšej desiatky sa ešte dostali britské hviezdy Paul McCartney (6. miesto) a Rolling Stones (10. miesto), ako aj moderátorka Oprah Winfreyová (8. miesto) a herc Tom Hanks (9. miesto). Speváčka Britney Spearsová, ktorá bola vlnou v rebríčku prvá, obišla tentoraz naprázdno. Futbalista David Beckham, ktorý nie je v USA zdaleka taký známy ako v Európe, sa ocitol na 56. mieste. Jeho manželka „exspajská“ Victoria v zozname nefiguruje. Zo športovcov je v zozname ešte basketbalová legenda Michael Jordan (13. miesto) a pretekár Formuly 1 Michael Schumacher (19. miesto). Autorka Harryho Pottera, J.K. Rowlin-gová postúpila z 34. priečky v roku 2002 na 15. miesto. Jennifer Anistonová, ktorá zarába ročne 35 miliónov dolárov, sa podľa redakcie Forbesu objavovala na titulných stranach tlače najčastejšie. Za každú časť seriálu *Priatelia* dostáva 33-ročná herečka milión dolárov. Jej manžel Brad Pitt tento rok nemal šťastie, lebo sa nedostal ani do stovky najvplyvnejších osôb.

„ŠTEDRÝ“ EMINEM. Americký kontroverzný raper Eminem (na snímke) priviedol na koncerty v meste Milton Keynes na periférii Londýna do úžasu desaťtisíce svojich fanúšikov, keď spontánne daroval svoj náhrdelník v hodnote 450.000 dolárov jednej z obdivovateľiek. - Darujem svoj náhrdelník najsexi dievčaťu, ktoré tu uvidím, - oznamil Eminem z koncertného pódia, kde sa naň prišlo pozriet 65 tisíc ľudí. Potom sa z pódia nahol k zástupu ľudí a dal svoj šperk ohromenému dievčaťu stojacemu v prvom rade. Očití svedkovia uviedli, že šlo o obrovský kríž vykladaný diamantmi. Neskôr sa však ukázalo, že náhrdelník mal hodnotu „len“ 800 dolárov.

NAVŽDY ODIŠIEL. Už len reprodukovane sa nám bude ozývať z rádioprijímačov či z televízie zamatoný hlas soulovej legendy - amerického speváka Barryho Whita (na snímke), ktorý vo veku 58 rokov zomrel 4. júla t.r. na následky dlhotrvajúcej choroby. Po jeho odchode smútia milióny fanúšikov na celom svete, dokonca sa vratí, že pri Whitových spievanych balladách bola počatá polovica Afroameričanov narodených v 70. rokoch ...

O KOZIOM MLIEKU sa oddávna vie, že je zdravé a môže predlžiť ľudský život. Dobre sa uplatňuje v liečbe alergických, ale aj iných ochorení, najmä detí. Ide napr. o choroby dýchacích ciest, tráviaceho ústrojenstva, zníženie obranyschopnosti organizmu, zápalové kožné ochorenia a pod. Kozie mlieko v porovnaní s kravským obsahuje viac vitamínov A a B, vápnika, horčíka, draslíka, fosforu a chlóru, zato menej železa, zinku, síry, sodíka a molybdénu. Sú v ňom aj látky upevňujúce imunitný systém organizmu, z čoho vyplývajú jeho protialergické účinky. Z histórie vieme, že pápež Ján I. žil 120 rokov. Vieme však aj to, že pravidelne pil kozie mlieko, preto na vatikánskom území chovali pre neho kozy. Aj indcký politik a filozof Mahatmá Gándhi, ktorý sa dožil vysokého veku, popíjal kozie mlieko. Keď ho raz pozvali k anglickému kráľovi, do jeho početného sprievodu zaradili aj kozu.

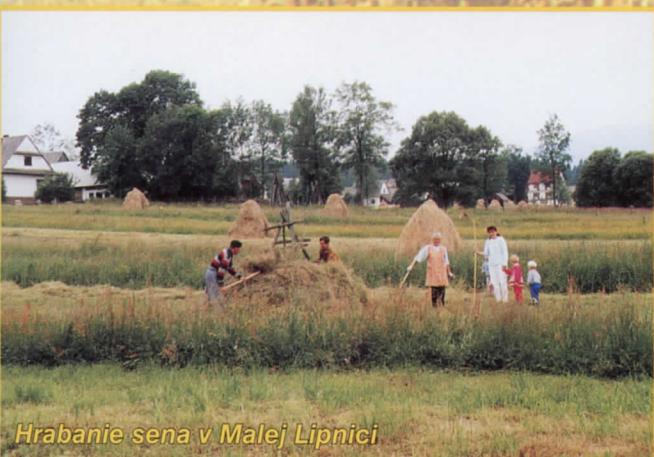

STAR WARS, ČIŽE HVIEZDNE VOJNY. Svetoznámy americký filmový režisér George Lucas (na snímke so svojimi dcérami počas odozvuďania cien) už pracuje na tretej epizóde *Hviezdných vojen*. Filmový štáb totiž začal pred pár týždňami nakrúcanie v Austrálii. Podtitul snímky, ktorá sa dostane do kín v lete 2005, zatiaľ oficiálne nezverejnili, hoci dobre informovaný zdroj ho uvádzá ako *An Empire Divided*, čiže *Rozdelená ríša*. (pk)

IMPRESIE ZO ŽATVY A SENOKOSOV

Foto: P. Kollárik, A. Klukošovská a J. Šternogá

Pohľad na Čiernu Horu od Jurgova. Foto: J. Šternogá

DRUKARNA

Towarzystwa Słowaków w Polsce

Zrealizujemy Twoje Pomyśły i ...
nie zapłacisz wiele.

31-150 Kraków
ul. św. Filipa 7
tel. (0-12) 632 66 04
tel./fax (0-12) 634 11 27
e-mail: zg@tsp.org.pl

Oferujemy:
jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2,
skład komputerowy,
kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

- Almanach, *Słowacy w Polsce cz.III*, (rocznik), Kraków 1995 ... 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VI*, (rocznik), Kraków 1999 ... 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VII*, (rocznik), Kraków 2000 ... 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VIII*, (rocznik), Kraków 2002 ... 10,00 zł
Almanach, *Słowacy w Polsce cz.IX*, (rocznik), Kraków 2002 ... 10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szternogá,
Słowacy w Powstaniu Warszawskim, Kraków 1994 ..... 8,00 zł
Zbigniew Toboński, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994 ..... 10,00 zł
J. Ciągwa, *Dzieje i współczesność Jurgowa*, Kraków 1996 ..... 10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka,
Štúdie z dejín stredovekého Spiša, Kraków 1998 ..... 11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998 ..... 12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, *Klucz Świata wybór poezji*,
Kraków 1998 ..... 13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, *Deti Prometeusa*, Kraków 1999.... 20,00 zł
Miasta i Miejsca, Mestá a Mesta, Kraków 2001,
II polsko-słowackie spotkania poetów ..... 10,00 zł
Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002,
w przekładach Bohdana Urbankowskiego ..... 15,00 zł
Julian Kwiek, *Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957*, Kraków 2002 ..... 10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788
e-mail: zg@tsp.org.pl

nr konta: Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100